

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Novissima Polyantha, In Libros XX. Dispertita

Dominicus

Francofurti, 1613

B.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97211](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97211)

POLYANTHE NOVÆ LIBER II

B. Balneum.

AlNET Etymologiae varias & descriptiones continet Etymologicum trilingue Lugduni editum, pag. 124. & 125.

¶ SENTENT. POETIC.

Homer. Odysſ. de voluptatibus ac delicijs Phœacientum. *Αειδ' ἠμῖν δ' αἶψ' ἐς Φῶαν, κίθαρις, τ' ἄροισι, Εἰμυαῖα δ' ἔφηραβία, λουτρά τε θ' ἔκλειπαι ἰσθμῶν.* id est:

At semper cordi nobis epulæ, choriq, Cantusq, & variæ vestes, & balnea caldas, Convitiumq,

Ex antholog Græcorum Epigram. lib. 4. Tit. In Balnea Agathæ Scholastici.

*Νὸν ἔστιν κολίβριον πόθεν ἴκοντο δ' ἄνθρωποι
Τὴν περὶ Ἀγθαῖαν ἐν Σαδῶν ἀφ' ἧς ἀμύμων
Εὐδ' ἠμῖν δ' αἶψ' ἐς Φῶαν κίθαρις, τ' ἄροισι
Ἦμυαῖα δ' ἔφηραβία, λουτρά τε θ' ἔκλειπαι ἰσθμῶν
Παλλὰς, ἀνελθὼν ὑπὸ σπινθὲρ ἀφ' ἧς. Hoc est:
Iudice sub Ibergio quare Cytheresa quondam
Viceris, & qua fors fraude parata scio.
Vos corpus vorastis aquæ, reginæq, cæli,
Argentur lymphis Inache loca ius.
Ergo lauacra ferunt palmam, & allasq, videtur
Dicere non paphia sed vetulstis aquas.
Plura vide eodem tit. lib. 4. anthol. Græc. Epigram.*

¶ PHILOSOPHICÆ SENTENTIÆ.

Balneæ calidæ cur factæ habentur? quia sulfure atque fulmine rebus ingenue sacris proveniunt. *Arist. problem. sect. 24. q. 19.*

Balneum cur alij sibi undi ingressi extincta siti egrediuntur, alij contra? qui sunt habitus ficcioris, siti balneo humefacti absoluuntur, maxime si non habeant penitus siccitatem: at qui humidiores sunt, & siti omni vacantes, ijs humor per sudorem absumitur, itaq; siccitatur, quæ siccitate oriri solet. *Alex. Aphro. probl. pri. q. 41.*

Balneum cur non precipimus ijs, qui febre continua iam laborare desinunt? Quoniam materiz noxiæ, crudæ crassæq; adhuc constant, & corpore absolvi nondum patiuntur, & quantum materiz vitilis sit, id tenue & liquidum substat, ne igitur balnei calor prius vitilem partem trahat & tenuem, abstinendum à balneo, nec per id tempus tantum, quo morbus minuitur, verum etiam quo incipit, & omnino quo materia minus concocta est. *Ibidem problem. 2. q. 84.*

¶ APOPTHEGMATA.

Diogenes ingressus aliquando sordidum balneum, dicebat; Qui hic lauant, ubi lauantur? Significabat, illic homines puros sordidari, & ibi lotis opus esse alio balneo quo mundarentur. *Laert. l. 4.*

Stratonicus, quum videret facellum, malo sordidoq; balneo vicinum, anathematibus pulchre exornatum, posteaquæ è balneo exiit male lotus; Non miror, inquit, multas pendere tabulas. Quisquis enim hic lauit, illic suspendit tabulam, veluti servatus. Indicans magnum esse, si quis è tali balneo exisset in columis. *At heu.*

Idem, quum in Arcadia malam terram ea saltam aquam balneator exhiberet, iocatus est, se terra mariq; obfideri. Apparet in balneis terræ fuisse usum, qui nunc est fullonibus. *lib. 6. apoph.*

¶ EXEMPLA HISTORICA.

Memoriae proditum est ab Ibyco, calida lauacra inuenta ab Hercule, quibus ille diuturno labore defessus plurimum vteretur, quæ sibi à Vulcano fuerint indicata. At alij, inter quos Pisander, ea Mineræ benignitate Herculi monstrata diuinant. *Natal. Comes Mythol. l. 7. c. 1.*

Mecenas, Romæ primus aquæ calidæ balneum in usum populi Romani. *Dion. in Augusto.*
M. Agrippa, ut populo placeret. *CLXX. balnea* in vinearum formam Romæ gratia præbuit: in quibus prius abluerent, postea ut à balneis corpora multa cernerent, confitutum ferunt. *Alex. l. 3. c. 22.*
M. Antonius Imp. ob populari gratiam balneum exhibuit, cum antea singuli quadrantem exprimerent.

Alexander Severus Imp. ne quid populo incommodum balnea oleo pro luminibus præbuit, concessit. *Antonius Caracalla*, thermas suo infligens nominarum cellam iolea emad est, in qua forent balneum, in quibus Architectionæ consulti, vlla posse exprimi, in quibus exare vel cupro cancelli fuerit superpositi, quibus concrederetur tota. *Calvus l. 30. c. 17. Antiqu. l. 1.*

Tacitus Imper. domum suam est demolitus, ut abiblicas in uato sumpru extrueret. *Cassianus.*
Diocletianus Romæ, Maximianus Carthagine thermarum Romanorum admiranda in hunc vicq; diem, iam annu Diocletiani vastitatem quandam ostendunt, nus inas tu curauit perficiendas, vipropterea Chrysostomus admodum habuerit: cum eos & lapides cadere, de quibus peris eius curia cogerit. Quod in veteres S. Marcellus inuenitur, Maximianus item alter Mediolani exiit, quæ Herculeæ Thermæ, siue lauacrum Herculeæ. Quorum meminit Aulonius *lib. 1. Occid. Imp. 7.*

Theodorus Ostrogotus rex in Italia Apenni balneo agro Paduano, muro clausit, adeo quæ balneis appoluit, diuis frequentarentur. *Cassiodorus.*

Tanta Romæz veterum curia obstruatio & morum inuentione re, vt nec pater cum filio pubere nec forer cum genero, domus dosque conspiceret parentes ducerent nehas. *Alex. ab. d. c. 1. ex Val. lib. 2. c. 1.*

Constitutum illud veteribus Rom fuit, vt velud inuentione, & enco funderentur officio, vt loca balnearum intraret, nam super receperant, exigentiq; munditias, & vitilem ac fædulentam puritaturam: non hanc (inquit Seccæ) qua nuper inuentione incendio, adeo quidem vt conuictum in aliquo locetore inuentione vitum lauari oporteat: nihil enim iam videtur inuentione vitum, an caleat. *Calvus l. 30. c. 9.*

Cauius Magnus delectabatur vaporibus aquarum calentium frequenter natatu se exercens: cuius adeo propter nullus cum illo certaret. Ob hanc etiam Aquigranus ait, ait, ibiq; extremos vitæ annos clausit. *Græc. l. 1. c. 1.*

Lacones perpetuo agebant sine tunica, igitur in balneis & vnctionibus ferè abstinentes praterquam pappo. *Plutarch. in Lacon.*

Dardanenses Illyrides rer solummodo per vnctionem uantur: post partum: cum nuptias inuent: & cum morunt. *Ælian. de var. histor.*

Baptismus.

¶ DEFINITIO. ET ETYMOLOGIA.

BAPTISMVS, Græcè, βαπτισμός, dicitur à βάπτω, est ablutio hominis aliquo qualiter consentientis, in aqua, simul verba certa cum intentione debita profertur, cans efficaciter ex institutione diuina ablutioem annuntiat. *secundum Ioan. Scotum in 4. sent. dist. 3. q. 1.*

Baptismus est ablutio corporis exterior, facta sub imperio verborum, secundum Magistr. *Sen. in 4. dist. 3.*

Baptismus est quoddam principium sancti altitudinis, sacrum actionum, & aliorum diuinarum operum ad susceptiuam opportunitatem formans nostris animis.

Nullus autem negat habere baptismum etiam apostatas: quibus vique redentibus & per penitentiam conuersis non redditur: qui amittit non posse iudicari: sicut & illi, qui in sacrilegium schismatis ab Ecclesie communione discedunt, habent vtrique baptismum, quem priusquam discederent, acceperint. *Idem lib. de bapt. & hab. de Conf. dist. 4. Nullus.*

Quomodo exaudit Deus homicidam deprecantem vel super aquam baptismi, vel super oleum, vel super Eucharistiam, vel super capita eorum, quibus manus imponitur: quae tamen omnia & fiunt, & valent etiam per homicidas, aut per eos, qui fratres odent, etiam in ipsa iusta Ecclesia, cum nemo dare possit, quod non habet, quomodo homicida dat Spiritum sanctum, & tamen intus etiam ipse baptizat? Deus ergo dat etiam in ipso baptismate Spiritum sanctum. Quapropter sacramentum gratiae dat Deus etiam per malos: ipsam vero gratiam non nisi per seipsum, vel per sanctos suos. Et ideo remissionem peccatorum vel per seipsum facit: vel per eius columbae membra, quibus ait: Si cui dimiseritis peccata, dimittentur: & si cui retinueritis, retenta erunt. *Ibidem cap. sequens, Quomodo.*

Est veritas Ecclesiae, quae late patet, in sacramentorum videlicet societate & communione, quae completitur cum granis etiam paleas: quando eas corporaliter mittas ita patitur, ut neque illas iusti vident, neque ab illis iuste videntur. Sic sunt in Ecclesia homines mali, ut in corpore humano humores mali, qui interdum exeunt ex corpore. *Idem ibidem. Est veritas.*

Cum pro paruulis alii respondent: ut impleatur erga eos celebratio sacramenti, valet vtrique, ad eorum consecrationem: quia ipsi pro se respondere non possunt: si pro eo qui respondere potest, alius responderet, non itidem valet. Ex qua regula illud Evangelii dictum est, quod omnes, cum legitur, naturaliter monet, etiam habet, ipse pro se loquitur. *Idem ibidem. Cum pro.*

Non interest cum de sacramenti integritate tractatur & sanctitate quid credatur, aut quali fide imbutus sit ille, qui accipit sacramentum. Interest quidem plurimum, sed ad salutis viam: sed nihil interest ad sacramenti questionem. *Idem ibidem, & hab. de Conf. dist. 4. Sicut in Sacramentis, §. Non interest.*

Si posset fieri, ut lingui diligenter interrogarentur, tot diuersitates opinionum forsitan inuenirentur, quot homines numerarentur. Animalis enim homo non percipit ea, quae sunt spiritus Dei. Nunquid tamen non ideo sacramentum integrum accipiunt: aut nunquid ideo si profecerint, & opinionum carnalium vanitatem emundauerint, denique, quod acceperant, retinendum est? Accipit quisque secundum fidem suam, sed quantum capit gubernante misericordia Dei. *Idem ibidem, §. Si posset.*

Per baptismum Christi id agitur, ut caro peccati euacuetur. Non autem sic euacuetur ut in carne concupiscentia innata non sit, sed ne oblit. Nam si post baptismum ad aetatem naturalem perueniunt, ibi habent cum qua pugnent, eamque, adiuuante Domino superent: si non gratiam in vacuum susceperint. *Idem ibidem per baptismum.*

Filius Dei carnem peccati suscepit, & penam sine culpa, ut in carne peccati & culpa solueretur & poena. Per fidem ergo & baptismum eius a peccato homo per iustificationem, & a morte liberatur per resurrectionem. Paruuli etiam baptizati inter credentes reputantur per sacramenti virtutem, & offeruntur responsum. Qui vero non sunt baptizati, inter non credentes iudicantur ex Evangelio Ioannis: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. *Idem ibidem, Filius.*

Si baptizata est caro Christi, quae sine peccato erat, propter exemplum imitationis: quanto magis baptizanda est caro mortis, propter euitandum iudicium damnationis? *Ibidem, & hab. de conse. dist. 4. Si baptizata.*

Regenerare autem carne, tantummodo contrahitur peccatum originale: regenerante autem Spiritu sancto non solum originale, sed etiam voluntarium, fit remissio peccatorum. Proinde recte potest dici, paruulos sine baptismate decedentes mitissimam omnium futurorum iustitiam poenam. Fallit enim, fallitur, qui eos in damnatione praedicat non futuros, dicente Apostolo, Per vnus delictum omnes homines in condemnationem, &c. *Idem ibidem, Regenerante.*

Quisquis ex concupiscentia carnis & lege peccati & mortis carnaliter generatur, regenerari spiritualiter habet opus: ut non solum ad regnum Dei perducat, sed etiam a damnatione peccati liberetur. Sicut enim per primum hominem in peccato & morte nascuntur: sic etiam per Christum in iustitia & vita aeterna in baptismate renascuntur. *Idem ibidem, Quisquis.*

Firmissime tene, & nullatenus dubites, omnem hominem, qui per concubitus viri & mulieris concipitur, cum originali peccato nasci impietati subditum mortique subiectum. Et ob hoc naturaliter irae nasci filium, de qua dicit Apostolus: Erasmus enim natura filius irae, sicut & ceteri, a qua ira nullus liberabitur, nisi per fidem mediatoris hominis Iesu Christi. Firmissime tene, nisi per fidem homines ratione videntes, verum etiam paruulos, qui sine in vteris matris viuere incipiunt, & ibi moriuntur: siue iam de maribus nati sine sacramento baptismi, quod datur in nomine Patris, &

Filii, & Spiritus sancti, de hoc saeculo transeunt: puniendos: quia est peccatum proprie actum: originalis tamen peccati damnationem carni contumaciter traxerunt. *Aug. ad Petrum Diaconum, & dist. 4. Firmissime.*

Firmissime tene, & nullatenus dubites, extra baptismum ad Ecclesiam non redierit baptismum cum alio: tum etiam valet ecclesiasticae societatis communicatio baptismi non saluetur, cum ibi non datur, ubi oportet. *Ibidem, & habetur v. q. i. Firmissime.*

In necessitate cum Episcopi, aut presbyteri, aut diaconi non inueniantur, & verget periculum eius, ne illo sacramento hanc vitam finiat, etiam sacramento, quod acceperunt, solemus audire. *Idem, & habetur de Conf. dist. 4. In necessitate.*

Sanctum est baptismum ut & haereticorum, qui in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, baptizati sunt: catholice tamen qui foris Ecclesiam baptizati sunt, baptismum ad salutem, sed ad perniciem, habent, ut tamen sacramenti virtutem autem eius abnegant. *Idem, & habetur ibid. cap. Quamuis.*

Non illud te moueat, quod quidam non est percipiendum paruulos offerunt ut gratia spiritualiter nerentur aeterna: sed hoc eos putant remedii remore vel recipere salutem. Non enim propterea illi datur, quia non ab illis hac intentione offeruntur. *Idem, & habetur ibid. cap. Non illud.*

Nulli est aliquatenus ambigendum, tunc vnum corpus, sanguisque Domini participem fieri, cum dicimus: sumat membrum Christi corporis efficitur. *Aug. de Trinitate, ca. Nulli.*

Non dubito catechumenum catholicum dicitur, gratiam haeretico baptizato antepone. *Idem ibid. de Conf. dist. 4. Non dubito.*

Rebaptizare haereticum hominem, qui haereticum gna susceperit, quae Christiana tradidit disciplina, tantum est. Rebaptizare autem Catholicum, inanimatum est. *Idem in epist. ad Max. & hab. de Conf. dist. 4. Rebaptizare.*

Ex quo mitritur est circumcilio in populo Dei signaculum fidei, iustitiae Dei, ad sanctificationem, lebat paruulis originalis veteris peccati, sicut & in illo valere cepit ad inuolutionem hominis, ea quae *Aug. ad Valerium contra Iulianum, & habetur ibid. Ex quo.*

Sicut inter bonos ministros, cum sit alius alio melior baptizatus, qui per meliorem datur, quando ipse fer datur, nullo modo malus est, qui etiam per meliorem idem baptizatus. Et ideo per ministros baptizatus aequale est, quia non illorum: sed eius est. *Aug. contra Grammaticum, & hab. de Conf. dist. 4. Sicut.*

Sicut nobis fratres charissimi, paruuli educti fuerunt, ut pellatur ab eis Diaboli potestas inimica, quam nem, ut possideret homines. Non ergo creatura, qui scizatur aut exultatur: sed ille sub quo sumus, qui scuntur. *Aug. de Symbolo, & hab. de Conf. dist. 4. Sicut.*

A paruulo recens natus, vsque ad decrepantem, plus prohibendum est a baptismate: ita nullus est qui rariar in baptismate: sed paruulitate originali, per omnibus etiam moriuntur peccatis, quae male videntur originali. *Aug. in Enchiridio, & habetur ibid. cap. nullo.*

Non regenerantur vel renascuntur, qui baptizati sunt Ioannis, sed quodam praecognitione illius mundum bat. Parate vitam Domino Christo, in quo solo renascuntur. Huius enim baptismata est, non in aqua, sed in Iohannis, verum etiam in Spiritu sancto, ut de illo regnetur in Christum crediderit, de illo Christus regeneratorem non cognouit, in aqua baptizari voluntatem, quitas dilueretur, sed humanitas commendata recedat, in eo nihil habuit, quod ablueretur, sicut morsus, qui puniret. *Aug. in Enchiridio, & hab. de Conf. dist. 4. Sicut.*

Verus baptismus constat non tam ablutione cordis, sicut Apostolica doctrina tradidit, dicens: corda eorum. Et alibi: Saluos facit baptismus, non sordium, sed conscientiae bonae interrogatio in Deum. *Idem, & habetur ibidem: Per am.*

SIMILITVDINES.

Veritate omnia tam mulieres, quam viros, qui filios in bapti-

fontem, ingressus es, considera quid videris, quid lo-

transire, nisi miraculo facta via fuisset: Sic a priorē vita ad cœlos cō-

Quemadmodum ignis si metallorum terram attingit, eā quam-

Arbores quæ institutæ sunt, & ceteram habuerunt diligentiam

Damaseni: quemadmodum circumcisio non vile membrum

Basilij, quomodo mare baptismi typum gereis separat a Pha-

Theophylasti, quemadmodum argentum soli obiectum, ex solis

Cypriani, quod si aliquis in illo mouetur, quod quidam qui

Sicut scorpion & serpentes, qui in sicco prævalent, in aquam præ-

D. Hieronymi, cruenta infantium corpora statim vt emittuntur

Et germinabant inter herbas, quasi salices iuxta præterfluentes

De arca corus emittitur, & non rediit, & postea pacem terræ

D. Augustini. Ita fit, vt quum paradisi aqua sit extra paradysum,

beatitudo tamen non sit nisi intra paradysum. Sic ergo baptismus

De arca corus emittitur, & non rediit, & postea pacem terræ

Sicut præcessit fidei iustitia in Abraham & accessit circumcisio,

signa-

signa-

signa-

signa-

signa-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

signaculum iustitiae fidei: Ita in Cornelio praecessit sanctificationis spiritalis in dono Spiritus S. & accessit sacramentum regenerationis in lauaero baptismi. Et sicut in Isaac, qui octavo iuxta matris die circumcilius est, praecessit signaculum fidei iustitiae: & quoniam patris fidem imitatus est, sequitur est in crescente ipsa iustitia: Ita & in baptizatis infantibus praeced. regenerationis sacramentum, & si Christianam tenuerint pietatem, sequitur etiam in corde conuersio, cuius mysterium praecessit in corpore. *Lib. 4. de Baptismo contra Donatistas. c. 24.*

An solis, vel etiam lucernae lux, quum per conuola diffunditur, nihil inde sordium contrahit: Et baptismus Christi potest cuiusquam scelerebus inquinari? Lib. 3. contra Donatistas de Baptismo. c. 10.

*Vi sordes corporeas aqua, ita spiritus animam abluit a peccatis. Et mox ibidem: Ait ergo Dominus ad Nicodemum suadendo illi: Spiritus ubi uult, spirat, & uocem eius audis, sed nescis unde uenit, aut quo uadat: Sic est omnis qui renascitur ex aqua, & Spiritu sancto ut quomodo uox aduenientis spiritus, id est, ueni, auditur quidem, non autem uidetur, sicut dictum est: Sic & ratio baptismi. Audiat quod dicitur, tamen quomodo per spiritum fit, non uidetur: auditur tamen, cum quid futurum est, ab eo qui uerba infuit, praedicatur: ut fieri credatur, quod auditur, non tamen ratio facti reddatur. *Lib. Quae sunt in Veteris & noui Testamenti quaest. 59.**

Theodoli Caelo Syris presbyteri, quemadmodum Christi crucifixi corpus tumulatum, ad oque in terram sepulchrum, saluam mundo protulit: Sic & nostrum corpus per baptismi sepulchrum, iustitiam produxit nobis ipsis. In sextum caput. epistola Pauli ad Romanos.

§ BIBLICA EXEMPLA.

Baptismatis exempla: Christus, Ioan. 4. u. 1. 2. Petrus, Act. 10. 48. Ioannes Baptista, Matth. 3. u. 3. 6. 13. 14. Marc. 1. 4. Ioan. 1. 33. & 3. 23. & 10. 40. Act. 19. 4. Discipuli, Ioan. 3. 22. & 4. uersic. 1. 2. Petrus, Act. 2. u. 38. 41. & 10. 47. Philippus, Act. 16. 33. Ananias, 9. 17. Paulus, & Silas, 13. u. 16. 33. Paulus, 18. 8. & 19. 4. 1. Corinth. 1. 10. Baptizati accipiunt Spiritum sanctum, Act. 2. 38. & 19. 3. induunt Christum. Galat. 3. 27. Baptizatur Simon Magus, Act. 8. 13. Eunuchus, uersic. 38. Cornelius, 10. 47. Baptisma Ioannis uide, Matth. 21. 25. Marc. 11. 30. Luc. 20. 4. Baptizare se missum esse quo censu neget Paulus, 1. Cor. 1. 17.

§ EXEMPLA HISTORICA.

Victor Ep. quauis materia baptismum posse ministrari statuit. Platina.

In primitiua Ecclesia adulti, dum dies baptismi statutos expectabant, de mysteris religionis erudiebantur, ac ob id catechumeni dicebantur, quod καταχων Graece, sit uoce erudire.

Pirissacensis Pomerani incolae, qui de uera se doceri expectabant religione, Otho Bambergensis episcopus cum sacerdotibus & clericis ad eam rem idoneis, septem diebus catechizauit, & in fide Christi instituit: tandem indictionum dierum ieiunio, iussit ut corpora sua balneis mundarent, sicque loti, albisque uelibus induti, mundo corpore & casto corde ad sanctum se baptismi sacramentum praepararent. Hist. Bambergensis.

Etiani heretici caput ad pectus usque semel in aquam inungebant. Euseb.

Lituani Jagellonis regis Polonorum studio ad religionem traducti, dum baptizarentur, per turmas diuisis nomina populariter imposita fuere uiris & mulieribus. Cranzius lib. 10. Vandaliae cap. 3.

Apud Indos Christiani pueri infantes nullo modo ante quadragessimam diem, nisi periculum aliquod impendere eorum uitae periculum fuerit, sacris aquis expiantur. Orosius lib. 3. rerum Em.

§ SCRIPTORES.

De Baptismo vel Baptismate, Basil. Mag. libro 2. Aurel. August. contra Donatistas. Lumen animae, parte 2. c. 26. Rampigel. c. 21. Pechanus l. 4. c. 28. Gortensii Tranquilli Concio Damasce. l. 4. Lomb. 4. 2. De terra a Baptismo. Idem ibidem. Item 4. 4. De baptizatis apud hereticos. Cyprianus Carthuz Ep. 1. 12 & 2. 1. Eiusdem de baptizandis hereticis Epistola tres ad Iulianum, Pompeium, & Quintinum. De Matrimonio post baptismum. Hiero. Triad. Tom. 2. De unctione baptizatorum, Eutropius Episc. olydor. Verg. 5. c. 3. De causa institutionis Baptismi, Lombard. 4. 3.

Barba.

§ DEFINITIO: ET ETYMOL.

Barba a veteri Graeco Barbitium est: sed & appellatione eadem Troezenorum portus. Unde per iocum barba rariore hominibus insulurabatur. *Isis regis Cyri dicitur in Cal. Rhod. Antiqu. lect. 1. 3. c. 25.*

Barba a ueteri uoce Baro, quae uirum significat, dicta est. uer. Glossarium. Hinc Isidorus l. 11. orig. c. 1. inquit: Barbam ueteres uo-

cauerunt, quod uirorum sit, non mulierum. *Et in Graeco numero hominum, plurali uero quaduplum dicitur. Honor. Verg. interpret.*

Barba. Hebr. Zakam, a uerbo Zaken, senium dicitur, nem habet cum Zimek, id est, profuitur nam senes dicitur in dies multos profuerint, senium uero barba prodromologice, trilingue Lugd.

§ POETICAE SENTENTIA.

Quid lib. 13. Metamorph.

Nec mea quod rigidus horrent densissima barba

Corpora turpe putat: turpis sine formidat uerba

Turpis equus nisi colla uiba pendente uolens

Pluma tegit Soluces, cuius sua lana dicitur

Barba & ros hinc eg. decens in corpore facta

§ PHILOSOPHICAE SENTENTIA.

*Barba non pari modo omnibus effunditur, maxillae, quam milia, & mentum puerum frequentat, illis mentum illae, & milia maxillae pilioze certantur. *ant. 3. c. 11.**

*Barbam cum primo exierint inuenes emittunt, fa propter humiditatis pauitatem, quae in pilis dicitur color. *ant. 6.**

*Barba quae est in corpore, est resolutio caliditatis, quae re. *dues. poster. c. 6. l. 54.**

§ APOPTHEGMA.

*Aristippus, Dionysii quaestor, nomine Simus, auctori stendi. Aristippo ius aedes uindiquae splendidi mento pretiosis tessellis conuato. Itaque conuato Aristippus quatuor oris reiecit in barbam Simi, hoc hoc colore est excutitur, quod in tota domo nihil induntur, nec incrementum opportunus. Inuenientur nihil esse uisus, aut immundus, barbari facie, quae partem oportuerit esse mundissimam. Quamquam quibus quadaam in Cynicum aliquid, quam in Aristippum alitribus. *Laer. 1. 2. c. 8.**

*Anonymus. Lacon qui dam senex interrogatus, quare staret styliuonae ac promissam: Vt inquit, inuenientur committam illis indignat. Vt bonus uideatque uolens ad uirtutem. *ant. in Lacon.**

*Lycurgus Spartanus ludio est, alere comam, & narrari Lycum, gum reddidit rationem. Quomodo formolis addit decorem, de formis uero reddidit res. Vt enim decet comae preciosos, ita minus decet horrorem ac terrorem quidam conuol. Capillorum ornatus, nimioque constant, hoc genus non dicitur inducere. Ad incrementum cultum, magno que parantur probatur. Quo magis detelanda est quorundam quae quae corporis eas partes uellunt radunt, quae uolunt non tantum d. eorum aut ueculandiam, uerum etiam ualitudinem: contra illic ehiunt styliuonae, quae ra uoluit esse glabricem. *Plat. in Lacon.**

*Nicander Spartanus percontanti, quare Lacon alerent? Quoniam, ait, hic ornatus, cum sit hominum cherrimus ac propius, nullo omnino conuato. *apoph. Lacon.**

*Democritus cuidam percontanti, quam philosophiam amplexeretur? Quis, inquit, tibi iudicet, loiosophum? Moxque uehementer sicum radent, quae barba iudicet philosophum, ipse barbam non habet. *apoph.**

*Dionysius Epidauri Aesculapio auream decorem negare, decorem patrem Apollinem imberberem, horrida barba uelutum conpici. Aesculapius filius: Apollinem autem semper imberberem. *apoph.**

*Alexander, quodam tempore cum omnibus suis interrogaretur: Nunquid aliud praeter haec dicitur, quod, nisi uel Macedonum barba radantur. Hoc dicitur, admirante Parmenione: An nescis, inquit, in partem meliorem esse, quam barba significabat, conuato. *ant. 3. c. 11.**

*Hieronymus Kheius, Gymnasti Basilensis professior, interrogatus, cur tam promissam alerent, dicit, ut intuens hos capillos, me non mulierem esse ligam. Barba enim ornatur uirum & admodum, uerum nora fortius aggrediamur. *Lyofib.**

§ EXEMPLA SACRA.

*Barba non tendenda Leuiticus sacerdotibus. *Leuit. 19. 27.**

HISTORICA EXEMPLA.

Barba dimidiam partem seruorum Dauid rasi Hanon, 2. Sa...

Barba apud Aristophanem in concionatibus Epicratis ora...

Barbarus. Barbaries.

PHILOSOPHICAE SENTENTIAE. BARBARVM nomen esse dicimus, cum non cognoscimus vn...

Barbarus est omni homini ille, qui linguam eius non intelligit...

APHORISMATA. Barbarus, cuiusdam obicitur, quod esset Barbarus: Certe, in...

SIMILITUDINES. Barbarus non gaudet potu: nisi prius obturbata conculcatione...

EXEMPLA BIBLICA. Barbarus pro rudibus & ineducatis. Rom. 1. 14. 1. Cor. 14. 11. Barbari...

Hemmonis Sacerdos, quum aduentum Alexandum Graece cu...

Cum dixi Ficus rides, quasi barbara uerba: Et dici Ficos, Caeciliane iubes.

De Raso rhetore Pictauiense imperito, sic scripsit Aufonius, Qui Reminisco putat se dicere posse Latine...

Lacones literas vltis gratia admittent: caetera uero disciplina...

Cum sub Alexandri successoribus Athenienses pecunia egerent, & quidam peregrinus se mutuum illis daturum...

Franciscus primus Gallorum rex mortem illum a Canonistis acceptum, Arrepta curae lingua Latina publicandi...

APOLOGVS SEV FABVLA.

Lulcinia & Accipiter. Lulcinia accipitem, a quo comprehensa fuerat, orabat, se vt dimitteret...

Fabula potest ad duos sensus eosque dissimiles accommodari. Primum, vt intelligamus imperitos homines liberalibus studiis...

Beatitudo.

DEFINITIONES.

BEARE est beatum facere: eiusque oppositum est ebare, quod est, beatitudine priuare.

Beatitudo, Graece μακαριότης, & μακαρίων, beatus: & μακαρίων beatus dicitur.

Beatus Hebraei אֲשֵׁרֵי, plurali numero dicitur: cuius rei rationem hanc adserunt, quod nemo ab vno aut altero bono beatus vocari...

Et est status omnium bonorum aggregatione perfectus, secundum Boer lib 3. de philo soph. consolat.

Beatitudo est vltimum bonum, & vltimus finis rationalis naturae tantum, secundum B. Thom. 4. sent. dist. 49. art. 2.

Beatus vii, dicitur omnibus virtutibus instructus & ornatus, secundum Cic. lib. 5. Tuscul. Quasi.

Beatus dicitur est, qui fit in bonis, nullo adiuncto malo. Beata autem vita virtute consistit, secundum eundem, ibid.

Beatus proprie dicitur, qui rebus omnibus ad vitam vltimum ornamentumque spectantibus abundat. Dicitur, vt quidam volunt, quati beatus auctus. Ideo locupletes viros aliquando beatos vocamus. Inueniuntur...

Vide plura infra in Sententijs Philosophorum.

¶ PATRVM SENTENTIAE.

Infelix, qui omnia nouit, & te nescit, qui autem te & illa nouit, non propter illa beatus, sed propter te solum. Augustin. super Ioan. 17.

Tam potentem Deus fecit animam vt de eius plenissima beatitudine, quae in fine temporum sanctis promittitur, redundet in inferiorum naturam quae est corpus, non beatitudo quae intelligentis & fruentis est propria, sed plenitudo sanitatis quae est incorruptionis vigor. In Epist. ad Draconem.

Beati immaculati in via, tanquam diceret, scio quid velis, quæris beatitudinem. Si ergo vis esse beatus, esto immaculatus. Idem super Psal. 18.

Quando dicis: beate viuere volo, bonam rem quæris, sed non hic: si habuit hic istud Christus, habe & tu in regione mortis tuæ. Quid ille inuenit, attende. Veniens de alia regione, quid inuenit, nisi quod hic abundauit? labores, dolores, mortem. Ecce quod hic habes, & quod hic abundat, manducauit tecum. Quod hic in cella miseræ tuæ abundauit acetum hic bibis, sed hic bibis, ecce quod in cella tua inuenit, & ad magnam mentem te inuitauit, mensam cæli, mensam angelorum, vbi ipse panis est. Idem super Ioan. 3.

Beatitudo vera non est, de cuius æternitate dubitatur. Idem lib. de æternitate Dei.

Beatus ex seipso nemo esse potest. Idem lib. 12. Beatus non est, qui quæ vult habet, si mala velit. Idem epist. ad Probum.

Ille beatus est qui omnia quæ vult habet, nec aliquid vult, quod non deceat. Idem de spiritu & litæ.

Quid hoc bono melius? quid hac felicitate felicius, viuere Deo, viuere de Deo? Amb. De Off.

Dico beatam vitam consistere in altitudine sapientiæ, suauitate conscientie, virtutis sublimitate, non sine passione esse, sed victorem passionis esse beatum est. Ibidem.

Beatus quem sapientia deuorauit, quem virtus hauferit, quem iustitia receperit. Ibidem.

Beatus nihil, nisi quod caret peccato. Ibidem.

Beatus vir, qui non cogitauit, nec fecit, nec docuit mala: non stetit, non perseuerauit in delicto: sed per penitentiam ad meliora conuersus est. Hieron. super Psal. 1.

Beatus qui post illa non abiit, quæ possessa onerant, amata in quantum, amissa cruciant, an non fatis ea cum honora spernis, quæ cum dolore perdis? Ber. in ep.

Triplex in æterna illa & perfecta beatitudine fruemur Deo, videntes eum in omnibus creaturis, habentes eum in nobis ipsis, & quod his omnibus ineffabiliter incundius sit atque beatus, ipsam quoque cognoscens semetipsam Trinitatem. Bernard. in serm.

Vna cunctis erit beatitudo lætitiæ quamuis non vna sit omnibus sublimitas vitæ: & in illa beatitudine erit culpæ memoria, non quæ mentem polluat, sed quæ nos lætitiæ artius astringat. Bern. ibidem in serm.

Beatus dictus, quasi bene habitus, scilicet ab habendo quod vellet, & nihil patiendo quod nollet. Ille enim vere beatus, qui habet omnia quæ vult, & nihil vult male. Isidor. Etym.

Beatus est, de cuius culmine amicis datur lætitiæ, liuidis pœna, posteris gloria: vegetis & alacris exemplum, pigris & deliniosis incitamentum. Cassiod. ep.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Anthologia sacra Iacob. Bill.

Cælestem ad patriam tendens cognosce vocantem,

Cuius prouerberi, si bene curris, ope,

Nam si te virtute tua ad cælestia credis

Scandere, de superis pulsus ad ima cades.

Boet. 3. 10.

Huc omnes pariter venite capis,

Quos fallax ligat improbus catenis

Terrenas habitans libido mentes,

Hic erit vobis requies laborum:

Hic portus placida manens quiete:

Hoc vnum miseris patens asylum.

Horat. i. Epist. 16.

Tu recte visus, si curas esse, quod audis,

Laus amas iam pridem omnes te Roma beatam:

Sed scyreor ne cui de te plus, quam tibi, credas,

Nene putes alium sapiente bonoq; beatum.

Quid. 3. Met.

— Scilicet vltima semper

Expectanda dies hominis est, dicitq; beatus

Ante obitum nemo supremæq; funera debet.

Solon Aulon.

Dico tunc vitam beatam, cum per acta facta sunt.

Terent. Phorm.

Beatus es, si vnum desit: animus, qui modesto isthac ferat.

Horat. Ode 9. li. 4.

Non possidentem multa, vocaueris

Recte beatum: rectius occupat

Nomen beati, qui deorum

Muneribus sapienter sit.

Duramq; callet pauperiem pati,

Peiusq; letbo flagitium timet:

Non ille pro charis amicis,

Atq; patria timidis perire.

Horat. in Od.

Nihil est ab omni

Parte beatum.

Clearchus apud Athenæum.

Felix per omnia nullus est mort alium:

Nihil usquam est hominem carere quod nequeat.

Pind. in Isth.

Saculum voluendis diebus nuuc huc, nuuc illuc,

diu extra telorum iactum sent.

Idem in Pyth.

Autum tunc sic viro stabilem florere felicitatem,

rat, id est, si ferat autum prospera, tum aduersa.

Lucanus l. 9.

Non illuc auro positi, nec thure sepulti

Perueniunt: illic postquam se lumine vero

Impleuit: stellasq; sagas miratur, & astra

Fixa a polis: videt quantas sub nocte vacet.

Nostri dies, riste, sui ludibria trunci.

Val. Flaccus.

Asp. aliam (scilicet portam) tentare nefas: & reddere

Rara & sponte patens, quando pectore ducto

Vulnera noi a getens & ales praefica rotis,

Cui domus aut studium morales pelere curas,

Cultu fides, longæq; metas, atq; ignota cupido.

Seu venit in curtis, castaq; in veste sacerdos.

Quos omnes lenis plantis, & lampada quassauit

Progenies Atlantis agit, lucet vna late

igne Dei, donec fluxus, & amena prorumpit

Denentant, canoposq; vbi Sol totumq; per annuum

Durat aprica dies: hystag, choriq; vororum,

Carminaq; & quorum populus iam nulla cupido.

Claud. de raptu Proterp.

Amisum ne crede diem, sunt altera nobis

Sidera, sunt orbis alij hominib; vides

Purior: Elysiis, magis mirabere campos,

Cultoresq; suos, illic pretiosior aras:

Aurea progenies habitet semper, tenemus,

Quod superi meruerit semel: nec mollia de iust

Præa tibi, Zephyris illic melioribus halant

Perperis floris, quos nec tua protulit ætate.

Est etiam lucis arbor præluce opaci,

Fulgente: vridit amos curuata metalla.

Hæc tibi sacra, ac ut fortunatumq; rebus

Autumnus, & fulvis semper ditabere penitis.

Ex Comicis & Tragicis Græcis.

Egeus d. ἄλλ' ἴδ' ἰς τὰς πατρίδας, ἡ Δίκη,

Ἀγαθὸν ἴδ' ἴδ' ἰς τὰς πατρίδας, ἡ Δίκη,

Bonum inuenire Demæa nullam potes,

Admixta cui non aliqua portio mali.

Ἐγὼ δὲ στυγερὸν ὀκνητὸν ἐντυχέας,

Τὰ δὲ στυγερὰ ἐπιπλάσσει δὲ στυγερὸν ἴσθαι,

Foris beati quos beatos creatimus,

Nihil sed intus differunt a cæteris,

Ὅμοιοι γὰρ πᾶσι, ἀνεγὼδ' ἀγορεύει,

Et cum d. ὁπλοῦν καὶ οὐκ ἴσθαι ποδὸν ἴσθαι.

Beatus omni ex parte nullus s' istum,

Vnum esse de multis putato te quod.

¶ PHILOSOPHICAE SENTENTIAE.

Sit felicitatis definitio hæc: prosperitas cum

æta vel fortuna rerum cum virtute administrata,

per se sufficiens ad bene viuendum: vel vite plenitudo

summa securitate & præsidio nixa: vel abundantia

absolutissima incolumitatis corporis cum prosperitate

que vi, quæ à paranda illa & conferuanda iustitia.

Arist.

Nil beata vita desiderat, nihil requirit, malo eg-

tenta est. 1. 10. Ethicor. c. 6.

Non voluptuose in vitæ degendæ ratione, beatus

virtuti consentaneis actionibus officisque exercitiis

Beatitudinem sitam esse necesse est in parte quæ

dem mens est, siue alia pars aliqua, quæ naturæ regere

ac regere: notitiamque in se rerum honestarum ac

tinere, sed diuina quedam res est, seu in nobis nihil.

Eth. c. 7.

Vndique perfectam beatitudinem hominibus

perfectæ & absolutæ vitæ viua accessit. Nihil

vita non perfectum potest existere. Quæ ratio

hior est, quam vt eam attribuere sibi homo dicitur.

ultimum tempus ætatis, quod Cræso scribit Herodotus præceptum esse à Solone. De Finib. 2.

Est verè fortunatus ille, cuius ex salute non minor pendet ad omnes, quam ad illum, cui ventura sit, lætitia peruenierit. Pro M. Mar.

Omne beatum est, cui nihil deest: & quod in suo genere expletum atque cumulatum est, idque virtutis est proprium. 3. Tusc.

§ APOPHTHEGMATA.

Solon à Cræso interrogatus, an quem vidisset ipso beatiorem, Tellum nominavit Atheniensem, priuatum hominem: sed qui relictis liberis ac nepotibus, benè institutus, feliciter obiisset diem. Interrogatus dein, cui post illum tribueret felicitatis elogium, Cleobin & Bitum Argiuos fratres nominavit, qui cum summa pietatis laude defuncti fuerant. Indignatus rex: Nullo igitur loco me ponis? Ego, inquit Solon, facile confiteor te regem opibus & imperio florentem: beatum non appellarim, priuquam feliciter hanc vitam absolueris. Herodot. in 1. & Laert. lib. 1. c. 1. & Erasim. lib. 7. apoph. Val. Max. lib. 7. c. 2.

Agessilaus. Cum quidam apud Agessilaum admiraretur regis Persarum felicitatem, quod admodum iuuenis esset: Ne Priamus quidem, inquit, cum huius esset ætatis, erat infelix, indicans, neminem appellandum beatum, nisi ad supremum vite diem peruenisset, quod nec Priamo, nec Cræso contigit. Plat.

Epaminondas percontatus, quoniam inter omnes duces omnium esset fortissimus: ipse ne, an Chabrias, an Iphicrates? Respondit, hoc iudicare satis aduim est, dum viuimus, indicare autem voluit, Solonis sententiam esse verissimam, qui neminem ante mortem beatum iudicabat. Quamdiu enim viuunt homines, varijs fortunæ casibus ita inuoluitur, ut nunc eleuetur, nunc deprimatur. Sola igitur mors ostendet, qualis fuerit vnusquisque, dum vixerit. Plat. in Cræc.

Chilon interrogatus, qua re docti præcelleret indocto? Bona, inquit, spe, Doctos autem appellabat, honestis legibus ac moribus institutos, & iuxta rectam institutionem vitam agentes. Hi ceteris rebus pares, hoc vno superant improbos, quod post hanc vitam sperant rectè factorem premia. Nam Lacones existimabant egregios viros, post obitum in vitam beatam translatos, fieri diuos. Diogenes Laert.

Socrates interrogatus de Archelao Perdiceæ filio, qui tum fortissimus habebatur, num cum beatum iudicaret? Nescio, inquit: nunquam enim cum eo colloctus sum. Subiicienti. Eadem opera de rege Persarum potes an sit beatus. Quid ni, inquit, cum nesciam, quam sit doctus, aut quam vir bonus. Socrates hominis beatitudinem veris animi bonis metiebatur. Cicero. lib. 7. Tusc. q. 5. ex Georgiæ Platonis.

Diogenes. Athenienses horrabantur Diogenem, ut mysterijs initiaretur: addentes, quod initiati apud inferos principatum tenerent. Ad quæ Diogenes, Perquam ridiculum est, inquit, si Agessilaus & Epaminondas in cæno degunt: & Patetion sur ac vilissimi quibus homines, quod initiati sint, in Beatorum insulis erunt. Grauer taxauit sacrilegolorum errores, qui quæstus gratia blandiebantur hominum imperitorum superstitioni, periuadentes, initiationem conferre felicitatem post hanc vitam. Erasim. lib. 3. apoph. ex Diog. Laert. lib. 6.

Anaximenes, quum Orphicis mysterijs initiaretur, ac sacerdos diceret, illum bonis plurimis fruiturum apud inferos, post hanc vitam: Cur, inquit, ergo tu non abrumpis vitam? Erasim. Roterod. libro 7. apoph. ex Laert. lib. 6. c. 1.

Plato, cum demum beatum in vita pronunciarum dicit, cui in fenestrate contigit, ut sapientiam verasque opiniones assequi possit. Cicero. lib. de Finib. 5.

Anaxagoras interroganti quidam, quisnam esset beatus? Nemo, inquit, ex ijs, quos tu felices existimas: sed cum in eo numero reperies, qui à te ex miserijs constare creditur. Non erit ille diuitijs & honoribus abundans, sed aut exiguis æris, aut non ambitiose doctrinæ fidelis ac pertinax cultor, in secessu quam fronte beatorum. Valer. Max. lib. 2. c. 11. Brasim. lib. 2. c. 36.

§ SIMILITVDINES.

Næzanzen. Quemadmodum inter homines multæ sunt differentie viarum, ac electionum instituta, tam maiorum, quam minorum, splendorum, ac periculorum: Ita & in diuinis, non vnica solum virtutis est via, per quam saluamur, sed plures: & quod plures solum sint apud Deum, hoc vbiq; diuulgatum est, ac omnium celebratum ac cognitum linguis, ob nullam aliam causam, quam quod multæ sint viæ, quæ illac ferunt: quædam periculosiores, clariorestamen: aliæ verò humiliores, sed tutiores. Cur igitur tutiores relinquimus? & ad hanc vnã nos conuertimus, quum it lubrica ac pernitiosa, & quoniam ferat, ignoremus: siquidem non omnibus idem conuenit cibus, sed alijs alius, iuxta varietatem ætatis ac habitus. De modestia in disputat. ion.

Quemadmodum sunt variae viuendi rationes: Ita multae sunt apud Deum sedes, pro sua cuique dignitate distributae & assignatae. Proinde vnus quidem hanc virtutem exerceat, alius illam: hic plures, ille omnes, si fieri potest, modo progrediatur, ad idque, quod est ante, contendat, & pro virtutibus sequatur egregium itineris ducem, qui per viam portaque angustias ad beatitudinis perniciem perducit. In orat. de pauperib. amand.

Roterodami, Vt vulgus ineptum magno labore, magnoque impendio remedia ab extremis Indis aut Aethiopicis petunt, cum in hortis nobis nascatur, quo morbis mederi possumus: Ita praedia beatae vitae magno molimine foris quaerimus, in imperijs, in opibus, in voluptatibus, cum in animo sit, quod nos beatos faciat. In similitud.

Thirneri, Hoc virtuti vt proprium est, vt quam quisque virtutem amat, communem esse omnibus velit: Ita hoc magnum est eius, qui in caelo est, concensus exemplum: vbi nullus in alio maiorem gloriam, virtutem indignatur, sed congratulatur. In apophtheg.

EXEMPLA BIBLICA.

Beati qui, Psal. 1. v. 1. & 32. v. 1. 2. & 106. 3. & 112. v. 1. 2. & 119. 1. 2. & 128. 1. & 144. 1. & 146. 5. Proverb. 3. 13. & 8. v. 32. 34. & 16. 20. & 28. v. 14. & 29. 18. & 30. 18. & 35. v. 12. Jerem. 17. 7. Matth. 5. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. & 12. Luc. 20. v. 20. 21. 23. & 7. 23. & 11. & 28. & 14. v. 13. 14. Ioan. 20. 29. & Rom. 4. 8. 7. 8. 14. 1. v. 12. 25. & 5. 11. 1. Petr. 4. 14. Apoc. 1. 3. & 14. 13. & 16. 15. & 19. 9. & 20. 6. & 22. v. 7. 14. Beati oculi, Luc. 10. 23. Beatus dare quam accipere, Actor. 20. 35. Beati, qui Domini causa moriuntur, Apoc. 14. 13. Beati, qui ad coenam nuptiarum agni vocati sunt. 19. 9.

APOLOGVS.

Musca & Formica.

Præferens se formicæ musca, illam abiecit verbis, & se extollere. Vide, inquit, quanta sit humilitas tua: Caua loca terrarum incolis, & perpetuo humi reptas, magno cum labore te tuum victum quaerens. At me alse in sublimi ferunt, & accipiunt mensæ regiae, auro & argento ego eadem bibo, delicatissimis cibus vescor, purpure in cubo. Quinetiam mollissimas sepe genas formicarum deosculor. Fastidiosæ & inflatæ opinionis felicitatis respondit formica: Etiam hoc adde, improbitatem tuam inuisam & odiosam esse omnibus, contra te fla bella & venena parari. Itemque hoc, modica anni parte durare hanc beatam vitam tuam, dum sol feruet, hyeme & frigore statim occideret. At ego ætate mediocri labore exerceor, vt hyeme quietam & securam vitam possim degere.

Fabula hoc ait: Qui quæ vult dicit, ea quæ non vult audit. Et hoc: Non esse in paruis commodis, sed sine magnis incommodis vitam beatam. Ioch. Camer. lib. Exabul.

Vide infra Locum de Felicitate. Item, de Prosperitate.

Bellum.

DEFINITIONES ET ETYMOLOG.

BELLUM, Græcè πολεμικός, & πολέμικος, bellicosus dicitur, & est proprie dissensio, per quam arma mouentur: hinc fociale bellum dicimus, bellum Romanorum cum Hætruscis vel Samnitibus.

Bellum & prælium ita differunt, quod bellum est tum ipsa pugna, cum totum tempus, quo in militia sumus, quod illiterati guerram dicunt: Prælium vero est ipsam tantummodo armorum certamen. Nam pugna & certamen etiam citra arma fit, interdum etiam nudis verbis.

Bellum, Hebr. Lachem, vbi fit consilio & dissectio hominum, Iudic. 1. 8. Et Milchemab, cædes, incisio, quæ fit ore seu acie gladij in bello. Deut. 2. 15. 1. Sam. 8. 22. & 18. 17. Psal. 140. 3. & 144. 1. In plurali Milchemorb, prælia, bella. & in Samuelis historia Milchemerb, prælium, vbi homines se inuicem cædendo deuorant & absument, à verbo Lacham, incidit dentibus, vel ore gladij, profecidit, comedit, exedit mandendo & concidendo. Metaphoricè significat bellum gerere, præliari. Nam in bello gladius videtur homines deuorare. 2. Sam. 11. v. antepenult. Hinc Græcè λαμβάνω, & κατασφάζω, in remperanter comedo, deuoro, ingurgito: λαμβάνω, & κατασφάζω, Lamboligurio, deuoro. Lechem, panis, omnis cibus quem & ntes incidunt. Psal. 135. v. penult. num. 14. 9.

Bellum Iustinis ita dictum fuisse per antiphrasim vult Priscianus, quod minime bellum sit. Alij à bono deducunt, non tamen à τὸ φραγνός, sed quod boni gratia bella olim susciperentur, nec ad inferendam, sed ad propulsandam iniuriam, pacemque parandam. Bella certe res, & magistratibus ac principibus gladio iusto arma-

ris, pro salute populorum fidei sive commissorum iusta repellere. Alij à duello deriuant, primo sibi bellum. Festus à bellus, quod belluarum sit mutuo se lacantem.

Prælium autem est conflictus ipse, & hostium certamen: & certamen: quamuis hoc etiam nudis verbis pugnae & certamen rixis pugnantibus sententia certant. Latini vero prælii fuisse superatum. Et Virgil. An. 11.

Infantem fugiens media inter prælia bellum Extulit exilio comitem.

Aliquando tamen bellum capitur pro prælio. Scythiarum trecenti milites desiderati.

Prælium, Hebr. Kerab, Psal. 55. 22. & 144. 1. Kerab, Psal. 68. 31. à verbo Kerab, appropriatum est proprius, pugnavit, congressus est in bello. Quædam aggrediuntur, hodie Galli equites Sclopetarii vocantur. Græcè μάχη, & μάχια, ab Hebræo verbo Lachem, rixis deriuata voce. In prælijs enim corpora pugnantium uti præda dentibus belluarum inciditur & in frustula & in partes misere dissecta iacent.

Pugnæ à pugno feu manu clausa, & in conspectum vult Donatus. Nam veteres ante visum ferunt pugnis, calcibus, moribus, corporumque luctatione certabant, nec enim hasta & enses extrinseca manu, sed manu. Hebr. Naprah, à verbo Parah, distorsit se, versantes solent. In pugnis etenim agilitas & tumultus ritur.

SENTENTIA BIBLICA.

Prudenter ordinatur quoad intentionem, sic causa iusta.

Hostes vos sentient Madianitæ: quia & ipsi bellum contra vos. Num. 25.

Dixit autem Dauid ad Philistæum: Tu venisti ad me ad deum & clypeo: ego autem venio ad te in nomine exercituum, cui exprobrasti hodie, & dabitur Dominus mea. 1. Reg. 17.

Pro iustitia agonizare pro anima tua: & vique tuum pro iustitia, & Deus expugnavit pro te inimicos tuos.

Pro eo quod plauisti manu, & percussisti pede, & pro affectu super Israel: idcirco ego extendam manum te, & tradam te in direptionem gentium. Ezec. 30.

Pro eo, quod fecit Idumæa vitium, vt se vindictam da, peccauitque delinquent, & vindictam expectauit: manum meam super Idumæam. Ibid.

Quod ad profectorem in Deum sit filius.

Moses autem, & Aaron, & Hur ascenderunt super montem. Cumque leuaret Moses manus, vincebat Israel. Exod. 17.

Si exieritis ad bellum de terra vestra contra hostes aduersum vos, clangetis viulantibus tubis, & erunt coram Domino Deo vestro, vt eraminis de manibus vestrorum. Num. 10.

Si exieris ad bellum contra hostes tuos, & videlicet currus, & maiorem quam tui exercitus multitudine, eos, quia Dominus Deustecum est. Deut. 20.

Filij Ruben, Gad, & dimidix tribus Manasse habitauerunt in Domino vicerunt inimicos. 1. Par. 5.

Et conuocauit viuerios in platea porte ciuitatis ad cor eorum, dicens: Viriliter agite, & confortamini, nec pauceatis regem Assyriorum, & viuerios multos est cum eo. Multo enim plures nobiscum sunt, quoniam illo enim est brachium carnicum, nobiscum Dominus, qui auxiliator est nolter, pugnatque pro nobis. 2. Par. 20.

Facile est (ait Iudas) concidi multos in manu pauperum, est differentia in conspectu Dei coeli: liberat enim multos quoniam non in multitudine belli, sed de celo. 1. Mach. 3.

Bellum fiat cum consilio & sapientia.

Si quando accesseris ad expugnandam ciuitatem, inuoca- mum pacem. Deut. 20.

Quando obsederis ciuitatem multo tempore, & circumdederis, vt expugnes eam, non succides arboribus, veluti potest, nec fœcus debes per circuitum vestrum, quoniam lignum est, & non homo, nec potes bellum augere numerum. Ibid.

Gubernaculis tractanda sunt bella. Treuer. 20. Vir sapiens & fortis est, & vir doctus, robustus & cum dispositione vnitur bellum: & erit talis, vt non sint. Ibid. 24.

Hanc sub sole vidi sapientiam, & probum manum parua, & pauci in ea viri. Venit contra eam Rex, & gessit lauit eam, extruxitque munitiones per gymnasium, & per die. Inuentusque est in ea vir pauper & sapientia.

felix acies, & nouissimo praelio, quod in Africa cum Hannibale gestum est, nec melius instrui aciem, nec acius potuisse pugnari, ut de victore victus, sic & de victo itidem victor ipse confellus est, uterque ingens rerum talium estimator. Quid amisit autem, qui veram artis suae gloriam, & bene gestae rei conscientiam non amisit?

Scientia rei bellicae dimicandi nutrit audaciam. Nemo facile metuit, quod se bene didicisse confidit. Etenim in certamine bellorum exercitata paucitas ad victoriam promptior est, quam rudis & indocta multitudo, exposita semper ad eadem. *Veget. de re milit. lib. 1. cap. 1.*

Constat quidem, in omnibus locis & ignaues & strenuos nasci. Sed tamen gens gentem praecedit in bello, & plaga caeli ad robur non tantum corporum, sed etiam animorum plurimum valet, & omnes nationes quae viciniae sunt soli, nimio calore siccantur, amplius quidem sapere, sed minus habere sanguinis dicuntur: ac propterea constantiam & fiduciam cominus non habere pugnandi, quia metuunt vulnera, qui exiguum sanguinem se habere nouerunt. Contra, Septentrionales populi, remoti à solis ardoribus, inconfusiores quidem, sed tamen largo sanguine redundantes, sunt ad bella promptissimi. Tyrones igitur de temperatioribus eligendi sunt plagi, quibus & copia sanguinis suppetat ad vulnerum mortisque contemptum, & non possit deesse prudentia: quae & modestiam seruat in castris, & non parum prodest in dimicationibus vi consilij. *Idem cap. 2.*

Nunquam credo potuisse dubitari, aptiorem armis rusticam plebem, quae sub dio & in labore nutritur, Solis patiens, vmbrae negligens, balnearum nescia, deliciarum ignara, simplicis animi, paruo contenta, duratis ad omnem laborum tolerantiam membris: cui gestare ferrum, fossas ducere, omnis ferre, consuetudo de rure est, & solem pulueremque ferre non timeat. Ex agris ergo supplendum robur praecipue videtur exercitus: nescio enim, quo modo minus mortem timet, qui minus deliciarum nouit in vita. *Idem capite tertio.*

Ex vultu, ex oculis, ex omni conformatione membrorum eos eligant, qui implere valeant officium bellatoris. Namque non tantum in hominibus, sed etiam in equis & canibus virtus multis declaratur indicij. Sic ergo adolecens Martis operi deputandus, vigilantibus oculis erecta ceruice, lato pectore, humeris musculosis, valentibus digitis, longioribus brachijs, ventre modicus, exilior et viribus, suris & pedibus non superflua carne diftens, sed neruorum duritia collectis. Cum haec in tyrone signa deprehenderit, proceritatem non magnopere desideres. Vitiosus est enim, fortes milites esse quam grandes. *ibid. c. 6.*

Nihil magis prodesse constat in pugna, quam ut assiduo exercitio milites in acie dispositos ordines inclinenter seruent. Nam & constipati perdunt spatia pugnandi, & sibi inuicem impedimento sunt: & rariiores atque intercludentes aditum prorumpendi hostibus praestant. Instructio igitur lex est. Nam apud veteres singuli armati in directum trinos pedes inter se occupare consueuerunt, hoc est, in mille passibus mille sexcentis sexaginta sex pedes ordinantur in locum, ut nec acies interlucet, & spatium sit armattractandi. Inter ordinem autem & ordinem à tergo in latum sex pedibus distare voluerunt, ut haberent pugnantes spatium accedendi atque recedendi. Vehementius enim cum saltu cursuque tela mittuntur. *ibid. c. 26.*

In omni praelio non tam multitudo & virtus indocta, quam ars & exercitium solent praestare victoriam. Non enim longitudo aetatis, aut annorum numerus artem bellicam tradit, sed potius exercitatio. Nam in pugna solet vltius amplius prodesse quam vires. Nam si doctrina esset armorum, nil villanus distat à milite, cum antiqua sit prudensque sententia: Omnes artes in meditatione consistere. *Veget. de re milit. lib. 2. c. 23.*

Plerique rei militaris igitari pleniorum victoriam credunt, si aduersarios, aut locorum angustijs, aut armorum multitudine circumdederint, ut aditum non inueniant recedendi. Sed contra clausis ex desperatione crescit audacia, & cum spei nihil est, sumit arma formido. Libenter cupit commori, qui sine dubio scit se esse moriturum. Ideoque Scipionis laudata sententia est, qui dixit: Viam hostibus, qua fugerent, inueniendam. *ibid.*

Magna dispositio est, hostem fame magis virgere, quam ferro. *ibidem.*

Qui desiderat pacem, praeparat bellum: qui victoriam cupit, milites imbuat diligenter: qui secundos optat euentus, dimicet arte, non casu. Nemo prouocare, nemo audent offendere, quem intelligit superiorem esse, si pugnet. *idem in prolog. lib. 3.*

Ditiorum non est secura possessio, nisi armorum defensione seruetur. *ibid. c. 3.*

Boni duces non aperto praelio, in quo est commune periculum, sed ex occulto semper attentant, ut integri suis, quantum possint, hostes interimant certe, vel terreant. Nam pauciores numero, & inferiores viribus superuentos, & insidiantes ac insidias facientes sub bonis ducibus reportauerunt saepe victoriam. *ibid. cap. 9.*

Inter hostes discordiarum serere causas sapientis est ducis. Nulla enim, quamuis minima sit natio, citò potest ab aduersarijs deleri,

nisi proprijs simulatibus consumpserit. Nam efficacius idem lib. 3. cap. 1. Malè victor, quem praequam post victoriam penite. *Senec. epist. 15.*

Diu apparandum est bellum, ut vincas celeritas: quae praeparatio celerem facit victoriam. *ibid.*

In Republica maxime conseruanda sunt iura bellorum, sunt duo genera decertandi, vnum per disceptationem, vnum vim. Cumque illud proprium sit hominis, hoc bellorum fugendum est ad posterius, si vii non licet superiorem. *ibid.*

Suscipienda quidem bella sunt ob hanc causam, in pace viuatur. Parata autem victoria conferenda sunt in crudelis in bello, non immanes fuerint. *Idem.*

Nullum bellum est iustum, nisi aut pro rebus praeparatio diligens. Parua enim sunt fors arma, nisi praeparatio diligens. Parua enim sunt fors arma, nisi praeparatio diligens. Parua enim sunt fors arma, nisi praeparatio diligens. *ibid.*

Arms Italia non potest vinci, nec Graecia disceptari. *ibid. lib. 4.*

Concedo incerto exitus esse belli, Martemque. *ibid. lib. 4.*

Ego enim existimo, in summo Imperatore quae oportere, sicut scientiam rei militaris, virtutem, autem. *ibid. lib. 4.*

Imperatoris res aduerse minuunt auctoritatem. *ibid. lib. 4.*

In praelio qui maxime timent, maximum periculum. *ibid. lib. 4.*

In praelio quanto sibi quisque minus parcat, tanto. *ibid. lib. 4.*

Omne bellum sumitur facile, caeterum agerendum. *ibid. lib. 4.*

Vinculo quodam patientiae obligandi sunt imperatores. *ibid. lib. 4.*

Bellicorum necessitates non expectant humana conditio. *ibid. lib. 4.*

Virorum prudentium est, si non lacessantur, inania. *ibid. lib. 4.*

bonorum autem, si iniuria afficiantur, pacem bello. *ibid. lib. 4.*

ne cesserit, iterum pro bello pacem inire: & neq. *ibid. lib. 4.*

ferri, neq. pacis tranquillitate capros, iniuriam patiens. *ibid. lib. 4.*

tum ille, qui voluptatis causa cunctatus, illico. *ibid. lib. 4.*

etatione tranquillitatis, cuius gratia segnis est. *ibid. lib. 4.*

in bello prosperitate abundat, non cogitat se. *ibid. lib. 4.*

ferri. Multa enim male consultata, eo quod. *ibid. lib. 4.*

fuerint, feliciter euenerunt: & plura, quae. *ibid. lib. 4.*

tur, turpiter in contrarium euentum relapsa. *ibid. lib. 4.*

dem factis praestae, quae inter deliberandum. *ibid. lib. 4.*

consultamus securi, in opere autem cum timore. *ibid. lib. 4.*

didit. *ibid. lib. 4.*

Belligeramur assidue, gens cum gente. *ibid. lib. 4.*

regno, ciuitas cum ciuitate, princeps cum princepe. *ibid. lib. 4.*

populo, & quod Ethnici quoque fatentur. *ibid. lib. 4.*

cognatus cum cognato, frater cum fratre. *ibid. lib. 4.*

quod ego sane puto his omnibus atrocibus. *ibid. lib. 4.*

stano. Et o ceterarum mentis humanae, haec. *ibid. lib. 4.*

desertatur. Sunt qui applaudant, qui vebant. *ibid. lib. 4.*

quam tartaream, sanctam appellant, ac princeps. *ibid. lib. 4.*

thant, oleum (quod aiunt) camino addentes. *ibid. lib. 4.*

Centur. 1. Dulce bell. inespert. *ibid. lib. 4.*

locus & ludus sunt in militia, domos diripere. *ibid. lib. 4.*

gines rapere, solidas vrbes atque oppida incendere. *ibid. lib. 4.*

ca dementia, corrumpere, quod retinere non. *ibid. lib. 4.*

Haec sunt belli decora: profuisse nemini. *ibid. lib. 4.*

mis: nullo respectu aut recordatione praesidentis. *ibid. lib. 4.*

gerunt in pollutis corporibus exco animos, ut. *ibid. lib. 4.*

videant, & admoneri indignè ferant. Qui dicunt. *ibid. lib. 4.*

bis, scientiam viarum tuarum nolumus. At qui. *ibid. lib. 4.*

quam importune diuinas leges negligunt, humana. *ibid. lib. 4.*

ibidem.

Ut hoc demum videtur esse, verè ac germanè. *ibid. lib. 4.*

arbitrari aequi & boni propter se esse sanctam, nulla. *ibid. lib. 4.*

subditum, se in vasa leges omnes cum ferro. *ibid. lib. 4.*

...etiam animo colliberis id solum esse itaq; æquum, *Luce in epist. ad Henric. octav. Angliæ regem.*

...enim hominum plerique pacem vocant, nihil aliud
...existere, reipia vero omnibus civitatibus adversus
...bellum irreconcilabile perpetuo natura inlitum esse. Et fe-
...denter, ita affectum fuisse Cretenfium legislatorem
...bellum respiciens, leges omnes tum publicas, tum
...considerare, & hoc modo institutas tradidit obseruan-
...tibus, nisi quis bello superior euaderet. Omnia e-
...bellum qui videri sunt, victoriis accedere. *Ularo l. i. de*

...docti homines, qui proximi & probati princi-
...apud illos autoritate, cum de bello consulun-
... & iniusto bello differunt, vt facile ex eorum ora-
... principes aliqui, in suos affectus prouit & precipites,
...cuiusmodi quodlibet bellum, modo placeat, iustum
... & coloris nunquam desunt, dum non desit facul-
... Qui si aliter censerent ac disputarent, iniecta in
...mimos religione, cohierent, ac reuocarent homines
...pudias, & affectionibus impulsos. *Vnes ad Adrianum*

...bella gesserunt, bellis fatigati, post perennes, tri-
...Tributum precium pacis est, nostris tributa depen-
...patur. *Orfus l. 5. de Ormestis.*

...faciliter exagitant, nulla vnquam tempora, vel fo-
...dum quæta dicuntur. *Id. l. 4.*

...non est facile suscipiendum, nec certa pax sperata vi-
...De nulla re magis aut crebrius deliberandum
...de bello, in quo non licet bis peccare: & ad quod princeps
...debet, etiam inuitabili necessitate pressus, omnibus
...centans, & frustra consumptis. Nullum est tam fe-
...quon non potior sit iniqua pax, siue curas, siue sumptus,
...contempleris, & contempleris. Itaque de iure suo ci-
...princeps, quam de summa periclitetur, & tantam for-
...leuiter inflexione declinet. Varii sunt belli casus,
...maximas res voluit. Vnde Mauorem veteres
...bellum, in cuius manus est suscipere, non deponere,
...penes principes sunt, exitus penes fortunam, seu ve-
...voluntatem eia nos, non sine causa ignoramus:
...quam apud eum gratiosi sumus. Itaque non secus,
...notro arbitrio alæ exposita: illico alieni fitiuris,
...cellura sit: ita princeps & toto die in fortem euen-
...mor bello. Quam multos poenituit belli vel pro-
...Nec vlla Respub. instabilior est, quam quæ sepe mo-
...in extremum discrimen Athenæ venerunt? à
...Lacedæmonis oppressæ, ac spoliatæ mœnibus: à
...ab altero Philippo afflicte: à Mithridate occisæ: à
...deleatæ. Bellatrix illa Roma à Tatio capta est, à
...Gallis incensæ, à Pyrrho teritata, ab Annibale
...denique armis dilacerata. Dicit aliquis: Armis & bel-
...eisdem quoque percutit. Minus forsitan est
...periculi, & proinde firmitatis plurimum. Non
...Theopompus Rex sapientissimus, quam amplum fi-
...tam, sed quam mansurum ac stabile. Nihil ab aliis
...tealibus: in quorum viroque est periculum, siue
...congruaris: siue cum debiliore, quippe nihil est tam
...sua ad nocendum vires defint: desit utaque facul-
...benefaciendi, multum adhuc ad lædendum
...videlicet promptus est, malefacere, seu robore sui,
...nostra. *Vnes in epist. ad Henric. octavum Angliæ*

habet & crura, ventrem non habet. Ac tali quidem specie corp-
ris erat Philopœmen. Quintius autem equites ac pedites arma-
tos, manus & crura ducis appellabat: sed quoniam non habebat
quo aleret militem, negabat illum habere ventrem. *Plut. in Rom.*
apoph.

C. Marius mille Camerinos, qui se in bello aduersus Cimbro,
strenuos viros præstitissent, honore Romanis æquavit, idque præter
omne ius. Ad eos vero qui factum hoc reprehendebant, respondit,
se ob armorum strepitum, legum vocem non potuisse exaudire. Ni-
hil aliud nimirum inuuit, quam leges semper filere inter arma.
Plut. in Rom. apoph.

C. Cæsar. Metello obsistenti, ne pecunias ab ærario tolleret, ac
leges id fieri vetantes profertenti: Non idem, inquit, armorum &
legum tempus est. Quod si hæc pati non potes, nunc quidem
hinc abscede: ac postea quam peractis fœderibus arma depose-
rimus, tunc videbitur, & plebis patronum age. *Plut. in Rom.*
apoph.

Antisthenes, quum quidam dixisset, pauperes interire in bello:
Imo plures tum sunt, respondit *Stob. ser. 48.*

Diogenes. Philippo cum Græcis pugnaturo, in eius castra per-
uenit: perductus igitur ad Philippum, ac rogatus num speculator
esset? Stultitia, inquit Diogenes, vanitatisque tuæ sum verus spe-
culator, qui cogente nullo, de vita & de regno vel vt ad casum a-
lex periclitaturus venis. Vtinam hodie audiret Diogenem ita lo-
quentem terrarum principes: qui sæpenumero nulla virgente ne-
cessitate propriis stimulatî affectibus bella cruentissima & plus-
quam ciuilia suscipiunt, in magnam suorum perniciem. *Brus. l. 3.*
cap. 35.

Antigonus. Sophista cuidam librum de iustitia conscriptum
porrigenti, Desipis, inquit, qui cum me videas alienas vrbes armis
vexantem, tamen apud me de iustitia differis. Sensit, eos qui ditionis
ampliandæ, gloriæ causa bellum inferunt alienis ciuitatibus, non
posse tueri iustitiam leges. *Erast. lib. 4. apoph. ex Plut.*

Antigonus olim hostibus ingruentibus cedens, dixit, se non fuge-
re, sed vilitatem retro sitam persequi. *Stob. ser. 52.*

Lamachus præfectum quandam manipuli peccantem repre-
hendebat: & cum ille diceret, posthac se nunquam similiter pec-
caturum. Non licet, inquit, in bello bis delinquere. *Plut. arch. &*
Stob.

Antigonus interrogatus, quomodo hostes aggrediendi essent, re-
spondit, aut dolo, aut vi, aut aperte, aut per insidias. *Stob.*

Themistocles in Eretrienfibus ita cauillari solebat, vt diceret eos si-
miles piscum, qui gladioli vocantur: quippe qui gladium quidem
habent, cor autem non habent, Notans illorum ignauiam, quod
armatis non esset animus. *Plut.*

Epaminondas, quum ei quidam dixisset, Athenienses habere no-
uum instructum exercitum: Quid? inquit, num igitur gemit An-
tigenidas, si Tellia nouas habet tibias? Tellia autem erat tibicen
pellimus, Antigenidas autem optimus. Significabat, Athenienses
frustra esse nouis armis instructos, quum his necirent vti. *Plut. in*
apoph.

Idem, magno & instructo exercitu conspecto, sed sine duce
nta belua? dixit, sed absque capite. *Stob.*

Eudamidas, cum quidam commemorando laudem ac trophæa,
quæ Lacedæmonii ex rebus cum Persis præclare gestis retulissent,
hortaretur ad bellum cum Macedonibus suscipiendum: Ignorare
mihî videris, inquit Eudamidas, istum idem esse, ac si quis deu-
ctis mille ouibus, pugnetur cum quinquaginta lupis: significans,
Persas, vt deliens effœminat, & ob id imbelles, non fuisse diffi-
cile vincere: sed aliud esse cum Macedonibus, bellacissima gente,
rem habere. Proinde qui ob victorias à Persis reportatas censeret
cum Macedonibus bellum idem suscipiendum, nihilo probabilius
diceret, quam si quis ei, qui vicisset mille oues, diceret: Aude cum
quinquaginta lupis congrederi, qui tot oues deuicieris. *Plut. in Laco.*
apoph.

Idem, cuidam percontanti, cur ciuibus bellum aduersus Mace-
dones suscipere volentibus, ipse author esset quiescendi? Quoniam,
inquit, nolo illos mendacii arguere. Tecte significans, Spartanos
glorioso magis, quam sero bellum poscere. Eos prodidisset Eudami-
das, si ipse quoque bellum approbasset. Tum enim fore putabat, vt
ciues bellum detrectarent. Nunc effecti, vt per ipsum stentisse vide-
retur, quo minus bellum susceptum esset, ac ciuibus fortitudinis
gloriam reliquit integram, quasi promptos haberent ad bellandum
animos. *Plut. in Laco.*

Idem, percontanti cuidam, quomobrem omnium Deorum sta-
tuz apud Lacedæmonios ponerentur armata? Ne, inquit, probra,
quæ ob ignauiam iaciuntur in homines, ad Deos referamus, neue
iuuenes, nisi armati, Deos comprecarent. Eo commento ciuium a-
nimis hanc opinionem infingere studebat, Diis gratam esse fortitu-
dinem, iniuriam ignauiam: simulque iuuentutem armis ferendis
debere assuetudine, quo simul & minus indulgerent deliciis, & vti-
liores bello euaderent, sine religionis quidem causâ fas esset arma
ponere, cuius obtentu fere solet ortum & luxus in ciuitates irrepere.
Plut. in Laco.

Archidamus Zenxidami F. cum in bello vidisset iaculum, ca-
pitula mittendum eo tempore primum ex Sicilia aduectum, ex-
clamasse

PO
POLYANTHEA

9 APOPTHEGMATA.

Lamachus, in bello Peloponnesiaco sociis rogantibus, quan-
taturatura esset satis? ac postulantibus, vt tributum cer-
tum præstaberet. Bellum, inquit, non quærit definita.
... eos qui bellum susceperunt, oportere per omnia ser-
...tibus, quarum nullus est ertus modus, quod
...bellum præter expectationem occasiones, *Plut. arch. in*

Lamachus, post victoriam à Medis apud Plateas reportatam,
... vt apponerent cornam Persicam, quam sibi barbari
...auerant. Ea cum esset opipara ac sumptuosa: Lucro,
... Peris, qui quam tantas haberes delicias, ad no-
...mazam id erat panis genus contemptum ac vul-
...monuit, stultissimum esse, locupletes pugnare cum his,
...multum est, quod eripitur. Etenim si feliciter cadat,
...lacrum est: si fecus, ingens ad damnum. *Erast. l. 4.*

Flaminius, in Philopœmenem Achæzorum ducem, qui
...haberet equites & pedites armatos, sed pecuniarum indi-
...Flaminium ita iudicabat: Philopœmenem, inquit, manus

te militari & instrumentis bellicis, Leonardus Fortius Græco sermone vulgari. Militare enchiridion Io. Surgeri. De disciplina Turcicæ militiæ Paulus Iouius Italicæ & Latine, Fr. Nigro interprete, De bello Strobæus serm. 48. Florileg. Græc. 169. Vincent. Bell. 35. 12. Oclav. Mirand. Ge. Maior ex poetis. Coruin. in apoph. Petr. Lagnerius ex Cic. Sarcerus ex Augustino, Rainerius Lamen anime par. 2. c. 27. Iacob. Mag. in Sophileg. 3. 322.

De bello & militia, militumque generibus, aliisque huc pertinentibus lege Alexandrum ab Alexandro lib. 6. c. 22. Seruimus Honor. lib. 8. Aen. Budaum leg. 1. 5. ff. depositi. Blondum lib. 1. Triumphantis Romæ. Platonem de leg. lib. 1. De ratione veterum belli indicendi Lilius lib. 1. Dec. 1. Plutarchus in Numa & Camillo. Item Problemate 62. Dionys. Halicarnass. 2. A. Gellius lib. 16. ca. 4. Seruimus Honorat. 1. 10. Aeneid. Fenestella c. 9. & 10. de Sacerdotis Romanis Pomp. Latius c. 9. eod. tit. Alexand. ab Alexand. lib. 5. c. 4. Blondus lib. 4. Triumph. Rom. Volaterranus Philolog. c. 30. de more antiquæ militiæ.

Belli ciuili inter Pompeium & Cæsarem historiam breui compendio exposuerunt L. Florus l. 4. ca. 2. Suetonius in Cæsare. c. 8. Xiphilinus Dion abbreviator in Cæsare & Pompeio Eutropius lib. 6. Phil. Melanch. in chronico. sub fin. l. 2. Verius vero & salsus Plur. in Sira Pom. & Cæs. Appian. Alexand. l. 2. bellorum ciuilium. Lucanus poet. lib. 10. Pharsalia.

Bellum fociale ex professo scribitur Appian. lib. 1. Abbreviator Epir. 71. Florus l. 3. c. 18. Eutrop. l. 5. c. 2. Orofius l. 5. c. 18. Sabellicus lib. 2. Ennead. 6. Ferculphus Tr. lib. 6. c. 12. Meminerunt Plur. aliquoties in Sylla. in Sertorio. Plin. de viris illustribus in Metello Pio & in Sylla. Val. Max. l. 8. c. 6. De Q. Vario Trib. Plin. natur. hist. l. 33. c. 1. Scribit, originem belli focialis cepisse ex inimicitia Cepionis & Drusi ex annulo in auctore venali. Meminit etiam Aurel. August. inter grauior. Rom. calam. l. 3. c. 7. atq; rursus c. 20. lib. erud. vbi exemplis docet concordia templum seditiones superioribus grauioribus fere fuisse secutas.

Bellum pyratium gestum est eo anno, quo Cicero ædilis fuit, Anno vrbs condita 685. Scribitur a Plutarcho in vita Pompey. Floro lib. 3. c. 6. Abbreviator Epir. 99. Velleio Paterculo volumine posteriore Orofio lib. 6. c. 4. Eutropio lib. 6. cap. 4. Plinio de viris illustribus c. 218. Sabellico Enne. 6. lib. 4. Cicero attingit in oras pro lege Manilia. Plinius lib. 7. cap. 25. & 26. & lib. 37. c. 2. Val. Max. lib. 8. cap. 16.

De bello, quo exercitus Romanus in Caudinis furcis sub iugum missus est, præter Lilium scribit quoque Sabellicus aliquot libris Ennead. quartæ Florus l. 1. c. 15. Orofius l. 3. c. 15. Eutrop. l. 4. cap. 2. Plinius de viris illustribus c. 218. Meminerunt autem seditionis, qua deiecit. fuit Posthumus. D. Aug. l. 3. de ciuit. Det. c. 17. Val. l. 5. c. 1. Gellius lib. 17. c. 5. Sit. c. 8. parall.

Consule etiam locum de Pace.

Benedictio.

4 BIBLICI LOCI.

Benedictio, Græc. εὐλογία, ἱερουργία, Hebr. Berachah, Genes. 33. 11. Psalm. 37. Prou. 10. 6. 22. a verbo Barac precatum est, benedixit, beatum prædicauit, flexit genu. Hinc Bénédictio, flecto: & Latinum precor. Berce, genu, quod flectitur in salutando & valedicendo.

Bene dico, bene loquor, duas habet separatas dictiones, & constituitur cum tertio casu. Cicero pro Sextio, cui bene dixit inquam bono? bene dixitimo & quem, &c. Nonnunquam vna est dictio, quæ in sacris literis varias significationes obtinet. Benedictio sumitur aliquoties, pro scienter, perite & ornate dissero. Bene dicere (inquit Cicero) est fatice dicere. Bene dicta, bona verba, placida, beneuolentiæ plena, quibus opponuntur, Male dicta. Terent. in Phorm. Benedictis si certasset, audisset bene. Bene dicta etiam diuisis dictionibus dicuntur, quæ commodè, prudenter & apposite efferuntur. Cicero de claris oratoribus, Philosophia mater est omnium bene dictionum, beneque factorum.

Benedicere, pro gratias agere, Genes. 14. 20. & 24. Verfic. 27. 48. Exod. 18. 10. Deut. 8. 10. Iudic. 5. versic. 2. 9. Ruth. 4. 14. 1. Sam. 9. 13. & 25. versic. 32. 39. 2. Sam. 13. 25. & 18. 28. & 22. 47. 1. Reg. 1. 48. & 5. 7. & 8. 15. & 10. 9. 1. Paralip. 16. 36. & 29. versic. 10. 20. 2. 1. Paralip. 2. 12. & 6. 4. & 9. 8. & 20. 26. & 31. 8. 1. Esdr. 7. 27. Nehem. 8. 6. & 9. 1. Job. 1. 21. Psalm. 16. 7. & 26. 12. & 34. 1. & 41. 14. & 63. 5. & 66. versic. 8. 26. & 68. 20. & 72. versic. 18. 19. & 96. 2. & 103. versic. 12. 20. & 103. versic. 20. 21. 22. & 104. versic. 1. 35. & 106. 48. & 113. 2. & 115. 18. & 119. 12. & 124. 6. & 134. 1. & 135. versic. 19. 20. 21. & 144. 1. Ezechiel. 3. 12. Daniel. 2. versic. 19. 20. & 3. 95. & 4. 31. Zachar. 1. 1. Matth. 14. 19. & 26. 26. Marc. 6. 45. & 8. 7. & 14. 22. Luc. 1. versic. 64. 68. & 2. 28. & 9. 16. & 24. versic. 30. 33. Rom. 1. 25. & 9. 5. 1. Corinth. 14. 16. 2. Corinth. 11. 13. Ephes. 1. 3. Iacob. 3. 9. 1. Perr. 1. 3. Apocal. 4. 9. & 5. 12. & 7. 12. pro benefacere indigentibus,

... fundum ciuitati fuit & exitiale, quam Eleazar i & cæm Ducum discordia. Horum dissidium non minus obfessam ... inus affixit, quam foris Romanus hostis, qui mox ... Sub l. 7. c. 2. ... necesse nunquam vel ad confilium, vel ad diem festum ... continebant: in consiliis assensum suum armorum ... Sub l. 2. c. 1. ... Casar à nulla belli occasione, ne iniustus quidem ac perim ... tam foederatis, quam infestis ac feris gentibus vltro ... Milesi Neare causa vxoris Hypsicreontis gessit. ... vi per faciales indicta fuerint apud Romanos, consule ... bellum susceperunt facilem mittebant; qui arie ... in hostium fines immitteret: hoc significans pacto ... et agros illorum hostibus compactus fore. Diog. Eras. ... rerum vim ac naturam sagacissime perspexerunt ... adambraueruntque, tradide ... inuicti, idque Furiarum ministerio, neque ... ad hoc negotii conficiendum esse idoneam. De ... penitentissima, cui nomina mille, mille nocendi ar ... arcomata colubris, tartarea buccina præcinit. Pan ... complet vniuersa. Bellona furiosum, quæ flagel ... ruptis omnibus vinculo rum nodis, euolat hor ... Grammatici bellum æt' æripuerunt dictum vo ... habeat, neque bonum, neque bellum: nec alia ra ... esse bellum, quam Furie sunt Eumenides. Alii ma ... deductum, quod belluarum sit, non hominum, in mu ... congressi. Erasimus Roterodam. in proverbio: Dulce ... Collad. 4. cent. 1. ... quoniam Lacedæmoniorum rex polliceretur, se funditus ... quamquam ciuitatem, quæ sæpenumero Lacedæmonii ... non permitterent dicentes: nequamquam abo ... uerentes iuuenum cotem. Vrbem infestam appella ... uentus, quod per eam iuuenus acueretur ad bel ... Plur. in Laton. Eras. l. 3. c. 15. ... Aliquot ei quiritates quam ab Eugenio pontifice ... dono, eo quod Picenum armis suis sedi. Romanæ re ... Alphonius, cum has repudiasset, respondit, se ne ... quæstus aut prædæ, sed Ecclesie gratia hanc expeditio ... lanui autem, non aliam ob causam, quam pro aris ... salute patriæ, & religione conseruanda, bellan ... de rebus gestis Alphonfi.

4 HIEROGLYPHICA.

omnium Equi hieroglyphicum belli signum est, clarif. ... tegli testimonio, dicens: Bello armantur equi bellare hæc ... Et duellam equorum prolem Lucretius ap ... al. 4.

etiam hieroglyphice significat Aries, qui tantum feroci ... simul ac cornua accreuerunt, pugnacilissimus fiat: ne ... sui generis læsifit, sed homines etiam impetit atq; ... uocacit. Olim etiam indicturi bellum euipiam Arie ... præmittant, quem in hostium fines immitte ... quæque, cum militare omnino sit indumentum; cuius ... expeditiorem ad itinera & negotia hominem reddit, ... solum est. Pier Val. l. 4. 0.

Carthaginenses genus intractabile bello, Hæstia, belli erat ... hinc quam bellum uelle se cum Romanis professuri ef ... hanc hæstiam suæ voluntatis signum miserunt. Pier ... Venere, quam uocant µεθερα, armatam colunt; quin ... deasque hac figura fingunt, vt lanceam te ... hanc imagine significantes, omnes esse bellica virtute ... Quoniam nihil ducebant turpius ignauia, nihil belli ... pulchrius, tali specie proponebant Deos suos, qua ... esse cætes. At cæterorum Græcorum Theologia ... Dios otiosos & quietos, eosque fingebant gestu recum ... Porro quum archetypus omnis honesti petendus sit à ... Reipublicæ tales facere Deos, quales si ... iustis aut permissis sit Reipubl. futurus. Plur. in

4 SCRIPTORES.

remitant. Aelianus Græcæ & Latine, Theodoro Gazæ in ... Menandri lib. 4. Cato Censor. M. T. Cicero. Amilius ... Frontinus, Modestus, Fl. Vegetius ... quæ Germanice a quodam reddidit est: & a Tit. Quid Post Ca ... Iacob comit. Parili lib. 2. Roberti Valtorij lib. 12. ... Cornæ, cuius nomen lib. 7. metris Italice con ... Cornænsi lib. 6. Iidorus lib. 18. Etymologiarum. De

PO

POLYANTIEA

qui de suo non nihil donauit, & rem per humanam liberalemque fecit, gratia priuet, & in calamitiorum manus coniciat? eosque iudicis rationem reddendarum eorum, quae dedit, praeficiat? nulla est profecto. *ex Orat. de Corona.*

Qui indignum aliquem honore afficiunt, simplicitatis ac stultitiae opinionem aliquam habent: qui vero de se benemeritis paria non referunt, malitiae suspicionem incurunt. *ex Orat. ad Leptinem.*

Plures quam par est honorare, est multos ad bene merendum prouocare. *ex Orat. ad Leptinem.*

Apud omnes homines inualuit consuetudo propter multos benemeritos, etiam de aliis quibusdam sceleratis potius benemerenti, quam propter perditos & flagitiosos auferre, quae data fuerunt illis, qui sine contumelia digni sunt beneficio. *ex Orat. ad Leptinem.*

Non est minus regium, atque adeo humanum, paruula accipere, quam largiri magna. Et in loco hoc confirmat exemplo Artaxerxis Persarum regis, qui aquam à rustico oblatam æquissimo animo accepit. *Plut. in apoph.*

Odiolum genus hominum officia exprobrantium. *Cic.*
Beneficium nec in iuuenem, nec in senem conferendum est: in hunc, quia perit, antequam gratiae referendae detur opportunitas: in illum, quia non meminit. *Idem.*

Ingratus, qui beneficium accepisse negat, quod accepit: ingratus, inquam, qui dissimulat: rursus ingratus, qui non reddit: at omnium ingratusissimus, qui oblitus est. *Idem.*

Qui largiuntur indignis ea, quae dignis conferri debebant, tria committunt absurda: nam & ipsi iacturam faciunt, & in bonos contumeliosi sunt, & malos roborant, materia vitiorum suppeditata. *Ant. ex Max. serm. de benef.*

Benefactorum recordatio iucundissima est, & utilitatem non ferre, aut minus certe. *Arist. l. 9. Eth.*

Quemadmodum liberi chariores sunt matribus, quod partus sit difficilior, & quod suos esse sciant certius: sic beneficis proprium illud videtur. Accipere enim beneficium nullius est negotium, dare autem arduum est ac difficile. *Idem.*

Si ea, quae vtranda accepimus, maiore mensura reddimus: quid beneficium prouocari facere debemus? an non imitari agros fertiles, qui multo plus adierunt, quam acceperunt. *Cic. l. Off.*

Beneficia eo vsque laeta sunt, dum videntur exolui posse, ubi multum ante venere, pro gratia odium redditur. *Cornelius Tacitus lib. 4.*

Nullum est aliud impiorum beneficium, nisi vt commemorare possint, iis se vitam dedisse, quibus non ademerunt. *Cicero Philippic. 2.*

Liberalis officium est, ferere beneficium vt metere possis fructum. *Cic. antequam in exil.*

Fidei conducit in loco debitum retribuere. Illic enim animi voluntas propensa comprobatur, hic memoria collaudatur. *Idem.*

Si quae beneficia singulis ciuibus priuatimque dantur, ea solent iis esse fructuosiora, à quibus sunt profecta. *Idem.*

Etenim iniuriae vlciscendae facilius ratio est, quam beneficium remunerandi, propterea quod superiorem esse contra improbos minus est negotium, quam bonis exequari. Tum etiam nec tam necessarium quidem est, male meritis, quam optime meritis, referre quid debeas: Odium vel precibus mitigari potest, vel temporibus Reipublicae communi que utilitate deponi, vel vetustate sedari. *Cic. in orat. ad Quir. post redit.*

Benemeritos quin colas, nec exorari fas est, neque est excusatio difficultatis, neque æquum est tempore & die memoriam beneficium definire. *Idem.*

Sunt enim quidam minus grati, qui aliquid incommodi praestare solent his, quibus obligati sunt, vt probent affectum beneficium memorem. Horum animus similis est prauo amore flagrantibus. Illi enim amicæ suae optant exitium, vt turgentem comitentur: optant inopiam, vt magis desideranti donent: optant morbum, vt affideant: & quicquid optare inimicis, amantes vident. Fere idem exitus est odii, & amoris insani. Sed nequitia est, vt extrahas, emergere euertere, vt suscitares, includere, vt emittas. Non enim beneficium iniuriae finis, nec vnquam id detraxisse meritum est, quod ipse, qui detraxit, intulerat. *Seneca de benef.*

Multum interest, vtrum quis beneficium nobis det sua causa, an sua & nostra: illi qui totus ad se spectat, & nobis prodest, qui aliter sibi prodesse non potest, eo mihi loco habendus videtur, quo quis pecori suo pabulum prospicit, si me in consortium admittit. Si duos cogitauit, ingratus sum, & iniustus: nisi gaudeo hoc illi profuisse, quod proderat mihi. Summa malignitatis est non vocare beneficium, nisi quod dantem aliquo beneficio afficit. *Libro de benef.*

Francisc. Petrarch.

De beneficijs in multis collatis. Dial. XCIII.

G A V D.

Beneficia in multos contulisse gaudeo. R. Multos ingratos expe-

riens dolebis. G. Beneficia in multos effudi. R.

si accipientium animos intruere, beneficiorum diu.

diur. G. Multis beneficijs sunt obstricti. R. In

luione relaxabunt, alii forsitan iniurijs beneficia pro-

sent iniuriae, non cessabunt querimonia, quam multo

tribus queruntur suis? Iniquum fateor, sed commo-

tam crebre de hostibus sine querela. A. Adhuc quid

Pompeio querentem Photinum, apud Senecam videri

Augusto? Quid vero te ad literas aut antiquitatem

medias contemplare: vici omnes lamentis talibus

mnis autem ingratiudinis triplex (in fallor) causa est:

et quae, dum impensa alijs beneficia suas ducunt, in

ta non adspicit. Superbia, quae vel se maioribus digni

praefert, sibi aliquem indignatur. Cupiditas, quae non

lenitur, sed accenditur, & dum quaerendis inhiat, non

minit. Posses breuius totius mali causam finiri, quod

vero non huius tantum, sed malorum omnium causa

tia verbi boni, opinionumque peruersitas, hinc non

nimi prodeunt, superbia imprimis, & cupiditas, qui

sequium sui in contumax, nulla largitas non angit

neficijs in multos. R. Aristoteli ca quaedam magis

tur meminisse collati, accipi autem beneficium obli-

tentia est colore non caret, apud meramen verum

contemptor mediocrium atque humilium est, qui

quæcunque egerit, magna quamvis, iudiciorum

sunt animo maiora quaedam & rariora volentem com-

ceperit, quod alteri fiat obnoxius, quamvis exiguum

ralitate amanti, atque ad excellentiam adparatum

primum solum leuarique velit. De hacigitur re An-

ctum probat: Beneficium, inquit, qui dedit, tacere

pit. Eleganter nempe, duo beneficentiae seu vici

sunt, hinc exprobratio largientis, hinc recipientis

mater ingratiudinis, ac beneficij nouera. Illa ingratu-

rit in altero, haec in se: illa quoque beneficium in

in altero, histor malis aptissime illo Seneca contulit

Multis benefici. R. At pluribus non fecisti, qui

tempus dolent. Est autem nescio, quid vnde firmum

quam beneficiorum, tenaciorque memoria. Sæpe de

cijs aut nullos aut singulos amicos obliuiscis, & quod

tem tibi multos feceris memores ac seruicemes. G. Quis

ac magna contuli. R. Sunt multi, quibus profuisse

quidam paruo amico magno hostem beneficium

& exigui debitum, leue, retributio prona est, magis

bere pudet & piget reddere. & nihil est terribius, nisi

cui debeat qui iniurijs debet. Ita dum debentem

cijs, expertos dolor agitat, inter Scyllam & Charyb-

ba beneficijs, effectumque, vt multos qui proce-

tuti, vixissent, liberalitas insignis in discrimen

inter malos impune bonum esse non licet, daturum

endum. Animal ingratus homine nullum est. G. Quis

neficijs præbui. R. Quidam sunt benefici, necesse

li, quos magnitudo status atque hominum necessitas

giri cogit, his etiam, quos non modo non diligunt

seunt quidem, quibus si se ob beneficia charas iuxta

fallit opinio. Nemo facile non amantem amat. Multo

nimorum, ac reciprocos est amor. Munera sæpe

vero iudicio tribuitur: vt ergo beneficia bene collat

Quemadmodum aliud in munus, aliud ipsa donatio: aliud qui nauigat aliud ipsa nauigatio: & quamuis æger non sit sine morbo, non tamen idem est æger & morbus: Ita aliud est beneficium in pium, aliud quod ad vnumquemque nostrum beneficium peruenit. *lib. 6. c. 1. de benef.*

Quomodo multos fortuita sanant, & in flumen alicui cecidisse frigore magno causa sanitatis fuit: quomodo quorundam flagellis quartana discussa est, & metus repentinus animum in aliam curam auertendo suspensas horas sefelicit: nec id eo quicquam horum, etiam si saluti fuit, salutare est: Sic quædam nobis profunt, dum volunt, inop, quia nolunt, non tamen ideo illis beneficium debemus. *lib. 6. de benef. c. 8.*

Quemadmodum in agris, oportunitas cibi salutaris est, & aqua temperatius data remedij locum obtinuit: Ita quamuis leue & vulgare beneficium sit, si præto fuerit, si proximam quamque horam non perdidit, multum sibi adijcit, gratiamque preciosi, licet lentis & diu cogitati muneris vincit. *lib. 2. de benef. c. 2.*

Quemadmodum ei qui voluit mihi pecuniam credere & non credit, nihil deo: Ita ei qui voluit mihi beneficium dare, sed non potuit, amicus quidem ero, sed non obligatus. *lib. 6. de benef. cap. 11.*

Morre optimorum parentum, qui maledictis suorum infantium arident, non cessant diu beneficia congerere, de beneficiorum auctore dubitantibus, sed æquali tenore bona sua per gentes populosque distribuunt, vnam potentiam sortiti prod-isse. Spargunt opportunis imbribus terras, maria statu mouent, siderum cursu notant tempora, hyemesque ætatesque interuentu lenioris spiritus molliunt, errorem labentium animarum placidi ac propitij ferunt. Imitemur illos. Demus, etiam si multa in irritum data sint. Demus nihilominus alijs, demus ipsis, apud quos iactura facta est. *lib. 7. de benef. c. 33.*

Plinij. Ficus non floret, cum fructus habeat dulcissimos: Ita quidam beneficium, nihil pollicentis. *lib. 1. c. 16.*

Thimeri. Ut calcem accensam oleo extingues, ignem verò accendes: Ita hominem iratum beneficijs placabis, inuidum verò magis excitabis. *In apoph.*

Multam ac flatulentam aeris temperatam sæpe nimia pluuia mitigat: Sæpe etiam minimum beneficium inimicitias dissipat. *In apoph. 115.*

Ut adamas lapis durissimus incude rumpitur: sed sanguine hircino adhibito mollior: Ita homo quoque iracundus diuinationibus accenditur ac dissoluitur, beneficijs verò affectus placatur. *In apoph.*

§ ADAGIA.

Perdidisti vinum in fusa aqua. ἀπαλάσας τὸν οἶνον ἐπὶ ἕλκας ὕδατος. *Hom.*

Verba sunt Polyphemi. Sic enim increpat Ulysses vinum aqua temperantem. In eos quadrabit, qui beneficium in aliquem conferentes in commodum aliquid adiungunt, quo dati beneficij fructus voluptuosj, immittuntur.

Capia Scyria. αὐτὸ Σκυρία. Conuenit in eos, qui beneficium maleficio corrumpunt, aut qui virtutes adiunctis vitijs contaminant ut que obscurant, quise redde insituta non recte finiunt.

Panis lapidulosus. Seneca lib. 2. de benef. c. 7. Fabius Verrucosus appellabat beneficium ab homine duro asperè datum, panem lapidosum, quem esurienti necessarium sic accipere, durum & acervum esse.

Ne quod beneficium collocaris in senem. *Erasmus.* In Chaldaibus, ἡ ἐπιτομή τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ γέροντι ποιεῖ. Refertur nominatum pro verby vice ab Aristotele in l. 2. Rhetor. ἡ οὐκ ἐπιτομή τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ γέροντι, id est, Qui consulit, ne quis cum senem ineat amicitiam, huic testimonij loco est. pro verbum. Ne quando bene merearis de senem. Dicitur bodieq, vulgo. Neque in senem, neque in puerum collocandum esse beneficium. propterea quod alter non refert, alter non meminit. Exat & huiusmodi quiddam apud Diogenianum adagium: ἡ ἐπιτομή τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ γέροντι, ἡ ἐπιτομή τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ γέροντι, id est: Ne quid beneficij colloces, neque in senem, neq, in mulierem, neq, in puerum, neque in canem cuiuspiam, neque in garrulum remigem: propterea quod perire videatur, quidquid in eiusmodi genus hominum insamitur.

§ EXEMPLA SACRA.

Beneficentia in pauperes exempla, Booz in Ruth, Ruth 2. v. 8. 14. 15. 16. 17. Tobias in pauperes, Tob. 1. 19. Iob in pauperes, Iob 29. 15. Samaritanus in viotorem caesum, Luc. 10. 34. 35. Zacharus in pauperes. 19. 8. Cornelius in pauperes, Act. 10. 2. Antiocheni infideles Iudææ. 11. 29. Macedonica Ecclesia in eosdem, Rom. 15. 25. 26. 8. 2. Hebraei in pauperes, Heb. 6. 10. Gaius infideles hospites. 3. Ioan. 5. 5. Beneficia facile obliuioni traduntur. Exempla: Laban, Genes. 31. 5. Pincerna Pharaonis, 40. 8. 23. Pharaon, Exod. 1. 9. 8. Ios rex Iuda. 2. Parul. 24. 8. 21. 22.

§ EXEMPLA PROFANA.

Ludouicus XI. Francorum rex, cum precibus piorum vitæ diu-

turnitatem sibi conciliari posse persuaderet, sacros hominis maximis affecti beneficijs, præsertim eos, qui vellet etiam miraculorum dono præstare. *Claustr.*

Apud Persus rex, in principio dominatus quodam reia populo donum terebat. *Alex. l. 4. c. 23.*

Porjena rex Hetrusorum, discedens ab Ianiculis castra opulenta, conuectus ex propinquis ac fertilibus uis commeatu. Romanis dono dedit, inopti tum vrbis obfisione. *Liuius.*

Telegoras apud Naxios prædiues quispiam ac propitius quod quorundam multa a Naxijs misistarentur: vulgare ceptum est, vt venditores paruolentibus dicerent: *Deipnoq, vbi dicitur, id est, malim Telegorz dare. Deipnoq, vbi dicitur, id est, malim Telegorz dare.*

Adrianus imp. In balneo veteranum quempiam ferria, sese maiori bus afficantem conspicatus, cum de quot, & sumptibus donauit. Quod reliqui veterani videntes, coepit ut ipsi complures sub oculis imperatoris marmoribus afficaret: vt hoc modo principis eiecerent. At ille euocatis tenibus, iussit vt alius alium viderent, atque ita pueris nihil opus fore. Is iocus postea in lam celsis. *Spartianus.*

naereon, quum auri talentum à Polyrate tyranno alijs id distulit, inq, Odi munus quod vigilat. *Max. sermone, de benef.*

Lacedæmonij quum Smyrnatibus commeatibus atque illi beneficium verbis attollerent. Lacedæmonij interumpentes, Nil magni est, inq, uincit: Hac enim vniuersi dei prædico, nobis & iocundis tractado. Gratiam quod extenuatur ab eo qui contra. Nam qui quod turexaggerat (qui plerisque mos est) bonam gratiam mittunt. *Plut in Lacon.*

Epanimonidas cuidam egeno mandauit, vt à quodam iphus talentum peteret, petiit, & accepit. Amico percontatus: Quomam, inq, ille cum vir sit propius, inq, tu vero diues es, multa de publico depeclatur. Epanimonidas pauper hac ratione subuenit egenti. Bonorum enim pro vitum bonum egere necessarius. *Eras. l. 5. apoph.*

Agefilatus ijs qui clanculum aduclarentur, palam extulit negotium, sed afflictebat vitulum in militiam turur, atque ex his nonnullos duces exercitus ac magistratus uehebat: qui cum se in magistratu improbe & auare gelidat que in ius vocati periclitarentur: rursus Agefilatus in hostibus amicis, & ad se reuocatur. Quibus rebus tandem neminem haberet aduersarium. Quod hac puerilius, qua mederi maleuolis maluit quam vicijs. *Plut in Lacon.*

Artaueres, quum sibi malum punicum insigni mæ à paupere datum esset: Per iolem, inq, uincit emertam quam celerrime facere posset, si eius fidei creditum, autem hominis beneficentiam, qui pro fortune conditio lit regi quod habebat, & gratum putabat. *Brunsius in cap. 13.*

Philippus, quum Thebis obfes esset. Philonis Thebanus vltus est, multus que insuper ab eo beneficijs affectus. Is fin à Philippo nihil muneris vellet accipere, Nemo, inq, pus, beneficentia superatum hac laude ipolites, quod habet mine beneficijs vltus fuerim. O animum imperio dignum exitum aut, beneficiendo, quam potentia vinceret. *In apoph.*

Alexander Taxiles, vnus è numero regum Indiarum, alexandro, sic illum affatus est. Prouocote, inq, uincit, neque ad bellum, sed ad aliud certaminis genus. Si inferioribus accipe beneficium: sin superior, nobis benefactus. Cauder: atqui, inq, hoc ipsum inter nos certandum est, faciendū super alterum. Et humanissime complexus, ut utolum non ipohauit ditione, sed auxit etiam. *Plut in apoph.*

Alphonfus rex audiens, amicus frusta in Alurum, parum gratum, tam infinita beneficia collata esse, distulgenti beneficio non nisi ingenti ingratitudine satisfactum ea plures quidem esse qui darent: sed qui dare scirent, quos. At non ob id pigrius dandum, aut beneficiendo, *lib. 2. de rebus gestis Alphonfi.*

Idem, quum intellexisset quosdam esse qui accepto bene planè ingratu essent, inq, ingratos nequaquam certissimum minus ipse & humanus & beneficus periret. Inuuit eorum quam prudentis esse, ita moueri malorum ingratitudine, nos nil beneficiorum porro conferat. *Pan. l. 1. de Alphonfi.*

Idem, suppliciter à Ioannæ Neapolitanorum regine, quæ pe delituta, oratoribus vt contra Martinum V. Pontificem cam indignam, quæ regnum ecclesie Romanæ fraudauerat, iudicarat, & Ludouicum Andegauensem Sicilie regem clarauerat, auxilium ferret, rogatus, distuladentibus communi qui duram & perquam acceptore bellum distularet: *Hercoleum etiam non rogatum laborantibus laborantibus*

qui de suo non nihil donauit, & non per humanam liberalemque fecit, gratia priuet, & in calamitiorum manus coniciat? eosque iudicis rationem reddendarum eorum, quae dedit, praeficiat? nulla est profectio. *ex Orat. de Corona.*

Qui indignum aliquem honore afficiunt, simplicitatis ac stultitiae opinionem aliquam habent: qui vero de se benemeritis paria non referunt, malitiae suspicionem incurunt. *ex Orat. ad Lepinam.*

Plures quam par est honorare, est multos ad bene merendum prouocare. *ex Orat. ad Lepinam.*

Apud omnes homines inualuit consuetudo propter multos benemeritos, etiam de aliis quibusdam sceleratis potius benemerenti, quam propter perditos & flagitiosos auferre, quae data fuerunt illis, qui sine contortiva digni sunt beneficio. *ex Orat. ad Lepinam.*

Non est minus regium, atque adeo humanum, paruula accipere, quam largiri magna. Et in loco hoc confirmat exemplo Artaxerxis Persarum regis, qui aquam à rustico oblatam æquissimo animo accepit. *Plut. in apoph.*

Odiolum genus hominum officia exprobrantium. *Cic.*
Beneficium nec in iuuenem, nec in senem conferendum est: in hunc, quia perit, antequam gratiae referendae detur occasio: in illum, quia non meminit. *Idem.*

Ingratus, qui beneficium accepisse negat, quod accepit: ingratus, inquam, qui dissimulat: rursus ingratus, qui non reddit: at omnium ingratus, qui oblitus est. *Idem.*

Qui largiuntur indignis ea, quae dignis conferri debebant, tria committunt absurda: nam & ipsi iacturam faciunt, & in bonos contumeliosi sunt, & malos roborant, materia vitiorum suppeditata. *Ant. ex Max. serm. de benef.*

Benefactorum recordatio iucundissima est, & utilitatem non ferre, aut minus certe. *Arist. l. 9. Eth.*

Quemadmodum liberi chariores sunt matribus, quod partus sit difficilis, & quod suos esse sciant: certius sic beneficis proprium illud videtur. Accipere enim beneficium nullius est negotii, dare autem arduum est ac difficile. *ibid.*

Si ea, quae vtranda accepimus, maiore mensura reddimus: quid beneficium prouocari facere debemus? an non imitari agros fertiles, qui multo plus adierunt, quam acceperunt. *Cic. l. Off.*

Beneficia eo usque laeta sunt, dum videntur exolui posse, ubi multum ante venero, pro gratia odium redditur. *Cornelius Tacitus lib. 4.*

Nullum est aliud impiorum beneficium, nisi vt commemorare possint, iis se vitam dedisse, quibus non ademerat. *Cicero Philippic. 2.*

Liberalis officium est, ferere beneficium vt metere possis fructum. *Cic. antequam in exil.*

Fidei conducit in loco debitum retribuere. Illic enim animi voluntas propensa comprobatur, hic memoria collaudatur. *Idem.*

Si quae beneficia singulis ciuibus priuatimque dantur, ea solent iis esse fructuosa, à quibus sunt profecta. *Idem.*

Etenim iniuriae vlciscendae facilius ratio est, quam beneficii remunerandi, propterea quod superiorem esse contra improbos minus est negotii, quam bonis exequari. Tum etiam nec tam necessarium quidem est, male meritis, quam optime meritis, referre quid debeas: Odium vel precibus mitigari potest, vel temporibus Reipublicae communi que utilitate deponi, vel vetustate sedari. *Cic. in orat. ad Quir. post redit.*

Benemeritos quin colas, nec exorari fas est, neque est excusatio difficultatis, neque æquum est tempore & die memoriam beneficii definire. *Idem.*

Sunt enim quidam minus grati, qui aliquod incommodi praestare solent his, quibus obligati sunt, vt probent affectum beneficii memorem. Horum animus similis est praui amore flagrantibus. Illi enim amicæ suae optant exitium, vt turgentem comitentur: optant inopiam, vt magis desideranti donent: optant morbum, vt affideant: & quicquid optaret inimicus, amantes vident. Fere idem exitus est odii, & amoris insani. Sed nequitia est, vt extrahas, emergere euertere, vt suscites, includere, vt emittas. Non enim beneficium iniuriae finis, nec vquam id detraxisse meritum est, quod ipse, qui detrahit, intulerat. *Seneca de benef.*

Multum interest, vtrum quis beneficium nobis det sua causa, an sua & nostra: illi qui totus ad se spectat, & nobis prodest, qui aliter sibi prodesse non potest, eo mihi loco habendus videtur, quo quis pecori suo pabulum prospicit, si me in consortium admittit. Si duos cogitauit, ingratus sum, & iniustus: nisi gaudeo hoc illi profuisse, quod proderat mihi. Summæ malignitatis est non vocare beneficium, nisi quod dantem aliquo beneficio afficit. *Libro de benef.*

Francisc. Petrarch.

De beneficijs in multis collatis. Dial. XCIII.

G A V D.

Beneficia in multos contulisse gaudeo. R. Multos ingratos expe-

riens dolebis. G. Beneficia in multos effudi. R. Beneficentium animos intruere, beneficiorum diuitur. G. Multi meo beneficiis sunt obstricti. R. Beneficentia relaxabit, alii forsitan iniurijs beneficiis profectio iniuriarum, non cessabit querimonia, quam multo tribus queruntur suis? Iniquum fateor, sed commensuratum crebre de hostibus sine querela. A. Quis est? Quid quod? Pompeio querentem Photinum, apud Senecam videri. Augustus? Quid vero te ad literas aut antiquitatem medias contemplare: vici omnes lamentis talibus misis autem ingratitudinis triplex (in fallor) causa videtur: et quæ, dum impensa alijs beneficia suas ducit, in seipsum non adspicit. Superbia, quæ vel se maiorem se habere præferri, sibi aliquem indignatur. Cupiditas, quæ non lenitur, sed accenditur, & dum querendis inhiat, non minuit. Posses breuius totius mali causam fructum inuenire. Vero non huius tantum, sed malorum omnium causa, in verbi boni, opinionumque peruersitas, hinc enim nimis prodeunt, superbia imprimis, & cupiditas, quæ sequium non contumax, nulla largitas non angustia, nec in multos. R. Aristoteli quædam magister tur meminisse collati, accipi autem beneficium obliuientia est colore non caret, apud meram verum contemptor mediocrium atque humilium est, quæ cumque egerit, magna quamuis, iudiciorum animo maiora quædam & rariora volentem comperit, quod alteri fiat obnoxius, quamuis exiguum raliitate amanti, atque ad excellentiam adparatum, primum solum leuarique velit. De hac igitur re Aristoteli probro: Beneficium, inquit, qui dedit, tacet, accipit. Eleganter nempe, duo beneficentia sua videntur, hinc exprobratio largientis, hinc recipientis, mater ingratitudinis, ac beneficij nouera. Illa ingratum in altero, hæc in se: illa quoque beneficium in altero, hinc in altero, hinc in altero. Seneca contulit. Multis beneficii. R. At pluribus non fecisti, qui te temptos dolent. Est autem nescio, quid vnde fructum quam beneficiorum, tenaciorque memoria. Seneca contulit aut nullo aut singulos amicos obliuiofo & quædam tibi multos feceris memores ac seruientes. G. Quæ ac magna contulit. R. Sunt multi, quibus profuisse beneficium quidam paruo amico magno hostem beneficium quædam & exigui debitum, leue, retributio prona est, magno bene pudet & piget reddere. & nihil est terribius, nisi cui debet qui iniuri debet. Ita dum debentem parum cii, expertos dolor agitat, inter Scyllam & Charybideam beneficii, effectumque, vt multos qui præcepit, tui, vixissent, liberalitas insignis in discrimen inter malos impune bonum esse non licet, daturum esse cendum. Animal ingratus homine nullum est. G. Beneficium præbui. R. Quidam sunt beneficii, necesse est, quos magnitudo status atque hominum necessitas vngiri cogit, his etiam, quos non modo non diligunt, sed scunt quidem, quibus si se ob beneficia charas iuxta non fallit opinio. Nemo facile non amantem amat. M. Nemo enim nimorum, ac reciprocos est amor. Munera sæpe multo vero iudicio tribuitur: vt ergo beneficia bene collant, respondente, pioque animo dignis exhibita nunquam gloriantur sic multa, immo pro parte maximam, seu hanc in promptu accipientium culpa est, per diac prouit, nemo vixit regere verbitet. Et est facilius, breuiorque ac rector, quam laudat. stendimus, amando scilicet ad amorem via, qui propter quoque si benefici nomen accesserit, clarum te laudat beneficium multis amabilem efficit. G. Multa & magna commo- bus non quid, sed qualiter, quoque animo fiat, rector, ut atque homines, & magna sæpe iniuria, & modice quædam dum præ omnibus cor atendi, & sacrificio passum munere.

Si indigentiam ei optares, cuius nullum beneficium humanum erat vorum, quam ini unianis optas, quæ debes? *Seneca lib. de benef.*

Sapiens est bene debere, beneficia bene soluere. In solutio est ipsa confessio. *S. epist.*

Post malam segetem serenum est sæpe: quæ quædam cius soli sterilitate vnus anni restituit vbertas. Nemo tam in beneficiis manum, vt non sæpe fallatur. *ibid.*

Sæpe enim hoc non potuerit diuitiz in dominum oportune dati mille denarii. Multum enim intererit, an succurreris, an seruaueris illum tua liberalitate. Sæpe quod datur, exiguum est, quod sequitur non est. *ibidem.*

Errat, si quis beneficium accipit libentius, quam prior esse debet, qui soluit, quam qui mutat, & largi-

Quemadmodum aliud in munus, aliud ipsa donatio: aliud qui nauigat aliud ipsa nauigatio: & quamuis æger non sit sine morbo, non tamen idem est æger & morbus: Ita aliud est beneficium in pium, aliud quod ad vnumquemque nostrum beneficium peruenit. *lib. 6. c. 1. de benef.*

Quomodo multos fortuita sanant, & in flumen alicui cecidisse frigore magno causa sanitatis fuit: quomodo quorundam flagellis quartana discussa est, & metus repentinus animum in aliam curam auertendo suspensas horas sefelicit: nec id eo quicquam horum, etiam si saluti fuit, salutare est: Sic quædam nobis profunt, dum volunt, inop, quia nolunt, non tamen ideo illis beneficium debemus. *lib. 6. de benef. c. 8.*

Quemadmodum in agris, oportunitas cibi salutaris est, & aqua temperatius data remedij locum obtinuit: Ita quamuis leue & vulgare beneficium sit, si præito fuerit, si proximam quamque horam non perdidit, multum sibi adijcit, gratiamque preciosi, licet lentis & diu cogitati muneris vincit. *lib. 2. de benef. c. 2.*

Quemadmodum ei qui voluit mihi pecuniam credere & non creditur, nihil debeo: Ita ei qui voluit mihi beneficium dare, sed non potuit, amicus quidem ero, sed non obligatus. *lib. 6. de benef. cap. 11.*

Morre optimorum parentum, qui maledictis suorum infantium arident, non cessant diu beneficia congerere, de beneficiorum auctore dubitantibus, sed æquali tenore bona sua per gentes populosque distribuunt, vnam potentiam sortiti prod-isse. Spargunt opportunis imbribus terras, maria statu mouent, siderum cursu notant tempora, hyemesque ætatesque interuentu lenioris spiritus molliunt, errorem labentium animarum placidi ac propitij ferunt. Imitemur illos. Demus, etiam si multa in irritum data sint. Demus nihilominus alijs, demus ipsis, apud quos iactura facta est. *lib. 7. de benef. c. 33.*

Plinij. Ficus non floret, cum fructus habeat dulcissimos: Ita quidam beneficium, nihil pollicentis. *lib. 1. c. 16.*

Thimeri. Ut calcem accensam oleo extingues, ignem verò accendes: Ita hominem iratum beneficijs placabis, inuidum verò magis excitabis. *In apoph.*

Multam ac flatulentam aeris temperatam sæpe nimia pluuia mitigat: Sæpe etiam minimum beneficium inimicitias dissipat. *In apoph. 115.*

Ut adamas lapis durissimus incude rumpitur: sed sanguine hircino adhibito mollitur: Ita homo quoque iracundus diuinationibus accenditur ac dissoluitur, beneficijs verò affectus placatur. *In apoph.*

§ ADAGIA.

Perdidisti vinum infusa aqua. ἀπαλασας τὸν οἶνον ἐπιχρῖας ὕδατος. *Hom.*

Verba sunt Polyphemi. Sic enim increpat Ulysses vinum aqua temperantem. In eos quadrabit, qui beneficium in aliquem conferentes in commodum aliquid adiungunt, quo dati beneficij fructus voluptuosj, immittuntur.

Capia Scyria. αὐτὸ Σκυρία. Conuenit in eos, qui beneficium maleficio corrumpunt, aut qui virtutes adiunctis vitijs contaminant ut que obscurant, quise redde insituta non recte finiunt.

Panis lapidolus. Seneca lib. 2. de benef. c. 7. Fabius Verrucosus appellabat beneficium ab homine duro asperè datum, panem lapidosum, quem esurienti necessarium sic accipere, durum & acervum esse.

Ne quod beneficium collocaris in senem. *Erasmus.* In Chaldaibus, ἡ ἐπιτομή τοῦ πλοῦτος καὶ ἡ ἡλικία τοῦ πλοῦτος. Refertur nominatum pro verby vice ab Aristotele in l. 2. Rhetor. χ. οὐκ ἐπιτομή τοῦ πλοῦτος ἀλλὰ τοῦ πλοῦτος καὶ ἡλικία τοῦ πλοῦτος. Quis consulit, ne quis cum senem ineam amicitiam, huic testimonij loco est. pro verbum. Ne quando bene merearis de senem. Dicitur bodieq, vulgo. Neque in senem, neque in puerum collocandum esse beneficium. propterea quod alter non refert, alter non meminit. Exat & huiusmodi quiddam apud Diogenianum adagium: ἡ ἐπιτομή τοῦ πλοῦτος καὶ ἡ ἡλικία τοῦ πλοῦτος. Ne quid beneficij colloces, neque in senem, neq, in mulierem, neq, in puerum, neque in canem cuiuspiam, neque in garrulum remigem: propterea quod perire videatur, quidquid in eiusmodi genus hominum insamitur.

§ EXEMPLA SACRA.

Beneficentia in pauperes exempla, Booz in Ruth, Ruth 2. v. 8. 14. 15. 16. 17. Tobias in pauperes, Tob. 1. 19. Iob in pauperes, Iob 29. 15. Samaritanus in viotorem casum, Luc. 10. 34. 35. Zacharus in pauperes. 19. 8. Cornelius in pauperes, Act. 10. 2. Antiocheni infideles Iudææ. 11. 29. Macedonica Ecclesia in eosdem, Rom. 15. 25. 26. 8. 2. Hebraei in pauperes, Heb. 6. 10. Gaius infideles hospites. 3. Ioan. 5. 5. Beneficia facile obliuioni traduntur. Exempla: Laban, Genes. 31. 5. Pincerna Pharaonis, 40. 8. 23. Pharaon, Exod. 1. 9. 8. Ios rex Iuda. 2. Parul. 24. 8. 21. 22.

§ EXEMPLA PROFANA.

Ludouicus XI. Francorum rex, cum precibus piorum vitæ diu-

turnitatem sibi conciliari posse persuaderet, sacros hominis maximis affecti beneficijs, præsertim eos, qui vellet etiam miraculorum dono præstare. *Claustr.*

Apud Persus rex, in principio dominatus quodam reia populo donum terebat. *Alex. l. 4. c. 23.*

Porjena rex Hetrusorum, discedens ab Ianiculis castra opulenta, conuectus ex propinquis ac fertilibus uis commeatu. Romanis dono dedit, inopti tum vrbis obfidiione. *Liuius.*

Telegoras apud Naxios prædiues quispiam ac propitius quod quorundam multa a Naxijs misistarentur: vulgare ceptum est, vt venditores paruolentibus dicerent: *Deipnoq, pphistatum 8. ex Aristot.*

Adrianus imp. In balneo veteranum quempiam ferria, sese maiori bus affricantem conspicatus, cum de quot, & sumptibus donauit. Quod reliqui veterani videntes, coepit ut ipsi complures sub oculis imperatoris marmoribus affricare: vt hoc modo principis eiecerent. At ille euocatis tenibus, iussit vt alius alium viderent, atque ita pueris nihil opus fore. Is iocus postea in lam cesit. *Spartianus.*

naereon, quum auri talentum à Polyrate tyranno alijs id distulit, inq, Odi munus quod vigilat. *Max. sermone, de benef.*

Lacedæmonij quum Smyrnatibus commeatibus atque illi beneficium verbis attollerent. Lacedæmonij interumpentes, Nil magni est, inquit: Hac enim vni vni dei prandio, nobis & iocundis tractado. Gratiam quod extenuatur ab eo qui contra. Nam qui quod turexaggerat (qui plerisque mos est) bonam gratiam mitent. *Plut in Lacon.*

Epanimonidas cuidam egeno mandauit, vt à quodam iphus talentum peteret, petiit, & accepit. Amico percontatus: Quomam, inquit, ille cum vir sit propius, inquit: tu verò diues es, multa de publico depeclatur. Epanimonidas pauper hac ratione subuenit egenti. Bonorum enim pro vitum bonum egere necessarius. *Erasl. 5. apoph.*

Agefilatus ijs qui clanculum aduclarentur, palam extulit negotium, sed afflictebat vitulum in militiam turur, atque ex his nonnullos duces exercitus ac magistratus uehebat: qui cum se in magistratu improbe & auare gelidat que in ius vocati periclitarentur: rursus Agefilatus in hostibus amicos, & ad se reuocabat. Quibus rebus factum tandem neminem haberet aduersarium. Quod hac pueritius, qua mederi maleuolis maluit quam vicijs. *Plut in Lacon.*

Artaueres, quum sibi malum punicum insignis malum à paupere datum esset: Per iolem, inquit, ciuitatem certam quam celerrime facere possit, si eius fidei creditum, autem hominis beneficentiam, qui pro fortune conditio lit regi quod habebat, & gratum putabat. *Brunsius in cap. 13.*

Philippus, quum Thebis obfes esset. Philonis Thebanus vltus est, multus que insuper ab eo beneficijs affectus. Is fin à Philippo nihil muneris vellet accipere, Nemo, inquit, pus, beneficentia superatum hac laude ipolites, quod habet mine beneficijs vltus fuerim. O animum imperio dignum chius existimauit, beneficiendo, quam potentia vincendo. *In apoph.*

Alexander Taxiles, vnus è numero regum Indiarum, alexandro, sicillum affatus est. Prouocote, inquit, nonne neque ad bellum, sed ad aliud certaminis genus. Si inferioribus accipe beneficium: sin superior, nobis benefactus. Cauder: atqui, inquit, hoc ipsum inter nos certandum est, faciendū super alterum. Et humanissime complexus, ut utolum non ipohauit ditione, sed auxit etiam. *Plut in apoph.*

Alphonfus rex audiens, amicus frusta in Alurum, parum gratum, tam infinita beneficia collata esse, distulgenti beneficio non nisi ingenti ingratitudine satisfactum. ea plures quidem esse qui darent: sed qui dare scirent, quos. At non ob id pigrius dandum, aut beneficiendo. *lib. 2. de rebus gestis Alphonfi.*

Idem, quum intellexisset quosdam esse qui accepto bene planè ingratu essent, inquit: ingratos nequaquam certaminis minus ipse & humanus & beneficis perferat. Inuauit eorum quam prudentis esse, ita moueri malorum ingratitudine, nos nil beneficiorum porro conferat. *Pan. l. 1. de Alphonfi.*

Idem, suppliciter à Ioannæ Neapolitanorum regine, quæ pe delictuæ, oratoribus vt contra Martinum V. Pontificem cam indignam, quæ regnum ecclesie Romanæ scindat, neret, iudicarat, & Ludouicum Andegauensem Sicilie regem clarauerat, auxilium ferret, rogatus, distuladentibus comitibus qui duram & perquam acceptore bellum distularent: sepe Herculem etiam non rogatum laborantibus laborantibus. *Plut in Amoro.*

in integrum restituere impossibile essetialius vero: nec ipse Christus id prestare posset. Ad has voces statim gallus ipse profiliit, & alis collisus iusculum in discumbentium ora affudit. Blasphemii lepra statim hereditaria puniti sunt. *Vincensius libro 25. cap. 64.*

Vide Juramentum, Jusjurandum, Impietas.

Bonum, Bonitas.

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOGIA.

BONUM, Græcè ἀγαθόν, τὸ, & χρηστὸν, dicitur. Et est id, quod opponitur malo: estq; nomen generale, & honesta simul, atq; vitia complectens, vt bonum animi, bonum corporis, bonum fortunæ. Hinc si bonum virum dicimus, probum significamus: si bonum militem, fortem: si bonum imperatorem, prudentem: si bonum grammaticum, literatum: si bonum oratorem, facundum: si bonum iudicem, iustum: si bonum mercatorem, diuitem: si bonam faciem, pulchram. Sic è conuerso malum generale nomen est, & turpia simul, & detrimentosa complectens. Vnde malum virum dicimus, flagitiosum: malum militem imbecillum: malum imperatorem, imprudentem: malum grammaticum, rudem: malum oratorem, infacundum: malum iudicem, iniquum: malum mercatorem, inopem: malam faciem, deformem.

Bonum summum, est animi operatio secundum virtutem optimam & perfectissimam in vita perfecta, secundum Aristotelem libro 1. Rhetoricorum.

Bonum est, quod simplicius gratia est expetendum, secundum lib. 1. Rhetoricorum.

Bonitas, Græcè ἀγαθότης, ἡ, & ἀγαθότης, τῆς, ἡ: & ἀγαθότης, ἡ, bonus, vnde benignus dicitur, id est, liberalis, beneficus, clemens. Quare benignam terram appellamus, siuctus abundè ferentem. Plinius de Aegypto: Nulla est benignior tellus, nullus ager feracior. Inde benignitas, liberalitas, atque clementia.

Bonitas bonum est, quo mentes nulla quatiuntur perturbatio- ne, ita à natura instructæ, vt mali nihil cogitent, aut etiam nolint, confingere nesciant: Cuius contrarium malitia, vel vt græco viar verbo, δόλος.

Bonorum appellatio aut ciuili, aut naturalis est. Bona ex naturali significatione, omnia comprehendunt, quæ profunt. Ex ciuili ad facultates tantum referuntur. Hinc distinctio bonorum corporis, & animi, apud Philosophos. *Alciatus tit. de Verb. sign. L. Bonorum appellatione.*

Bonum, Hebr. *Tob*: Bonitas, *Tub*, & *Tobah*, à verbo *Tob*, Bonus, pulcher, iucundus, utilis, amabilis, suauis, deliciosus fuit. Nominè *Tob* autem Hebræi intelligunt, quicquid bonum, pulchrum, letum, vile & beatum est, & quidem perfectè bonum, si de Deo vero intelligitur. Græcè ἀγαθὸν à *Tob* fluxisse videtur. *Bon*, *Bonte*, Galli dicunt à *Tob*, literis inuersis, *Bar*, *Bon*. Vide Etymologicon trilingue Lugduni editum Anno 1607, apud Antonium de Harisy, pag. 158. & 159. vbi multa obleruari digna de *Bono* & *Bonitate*.

¶ LOCI BIBLICI.

Summum bonum, *1. Sal. 16. 11.* Bonum sectandum, *1. Sal. 34. 14. & 37. 27.* *Esai. 1. 18.* *Amos 5. 9. 14. 15.* *Rom. 12. 9.* *Gal. 4. 18.* *1. Thess. 5. 15.* *21. Iac. 4. 17.* *1. Pet. 3. 11. 5.* *Ioan. 8. 11.* Bonum non semper opponitur vitio, vt patet ex *1. Corinth. 7. 1.* vbi significat idem quod commodum & expediens, vt declarat *1. Cor. 35.* Bonum non habitat in carne nostra, *Rom. 7. 18. 2. Cor. 3. 5.* Boni interdum ob malos plectuntur, *1. Cor. 7. 12.* Boni pro malis non puniendi, *Deut. 24. 16. 10. Ez. ecb. 18. 26.* Bonus Deus solus, *Matth. 19. 17.* *Marc. 10. 18.* *Luc. 18. 19.*

Bonorum ordo triplex: sunt enim bona

1. Animi.
2. Corporis.
3. Fortunæ.

¶ SENTENTIÆ BIBLIÆ.

Amen dico vobis, nisi conuertamini, & fiat tanquam pueri, non ingrediemini in regnum cælorum. *Matth. c. 18. Luc. 9.*
Videte, ne cuiquam quicquid malum pro malo reddat, sed semper quod bonum est, persequamini. *Paul. 1. ad Thess. 5.*
Simplex credit omni dicto: quamdiu simplices iustitiae adherent, non afficientur pudore. *Proserb. 14.*
Condonata iniuriam proximo tuo, & tum peccata tua, te precante, dissoluentur. *Ecclesi. 28.*

¶ SENTENTIÆ PATRVM.

Virtutes quibus viuunt rectè, magna bona sunt. Species autem quorumlibet corporum, sine quibus rectè viuere potest, media bona sunt. *Aug. de lib. Arb.*
Neque accepta duo sunt bona, quæ ante oculos eius malorum admittione maculantur. *Gregor. in Moral.*

Illæ est vera innocentia, quæ nec inimico nocet. *Quærens* ? qui cum alijs non nocet, nec sibi nocet, nocet, non est innocens. *August. super 1. Sal. 10.*

Innocens inter ipsa tormenta fruitur conscientia bona malignantes, cum de pœna metuit, de innocentia gloriatur. *brof. ad Demetriadem.*

Gaude de innocentia & exulta gaude, inquam, quia ista est, vbi que secura. Si tentaris, proficis: si humiliaris, pugnas, vincis: si occideris, coronaris. Tu in seruatum periculo tuta, in custodia læta: tibi omnis reatus ab hoste uerfa militia subiugatur: te potentes honorant, fastidipes, magnates exquirunt, & illi nonnunquam te desiderant: tibi boni parent, mali inuident, zelant, & cum malis iustis iustis defuerit. *Chrysof. in Homily.*

Simplicitas minime omnium suspicax est malorum. Malus quam citissime condemnat bonum: Bonum autem lum quidem facile: nam qui ad mala non est propensus, spicionem quidem facili est. *Ex rursus Patrum.*

Ingenium expertis militia, tardius quoque suspicax: in inimicum in manus tuas incidisse, noli putare temporationis, sed salutis: itaque tum maxime parcendum est, tum in nostra fuerint potestate. Si tibi quis molestus fuerit, ne sis molestus, alioqui illi similis fueris. Nemo malum, sed bono malum. *Chrysof. in Homily.*

Puritas innocentie conseruata, fons est & origo omnium virtutis. *Hugo.*

¶ POETICÆ SENTENTIÆ.

Oid eis ποικίλον ἀγαθὸν καὶ χρηστὸν ἐστὶν τοῦτο.

Nullus bonus existens malum facinus committit.

Idem.

ὁς ἴδῃ σὺν εἰς χρηστὸν κακῶν ἐστὶν.

Quis iucundus res est, bonitas prudentia committit.

Idem.

Κόψῃ ἀγαθὸν μὲν ἀνὴρ, ὡς ποῦν ἔχει ἰσχυρὸν ἐν εἰς.

Thcoonis.

Τὸ μὲν εἶναι ἀγαθὸν καὶ χρηστὸν, ἢ τὸ κακὸν.

O Cyrene, vir quidem bonus animus semper habet.

Idem.

Et animosus est tunc in malis, tunc in bonis cogitans.

Sophocles in Electra.

Oid eis τὸν ἀγαθὸν ὁ κακὸς τοῦ κακοῦ ἀλλ' ἄλλοις.

Nullus bonus male viuendo bonam de se sententiam flare vult.

Idem.

ὁ χρηστὸς ἐστὶν πολλὰ καὶ ὀλίγα ὀλιγώτερος.

Menander.

Vir bonus multis in locis salutaris.

Idem in Pallade.

Καὶ ταῖς ἀπολαύς ἐστὶν ὁ χρηστὸς καὶ ὀλιγώτερος.

Et in rebus perplexis, vir bonus utilis est.

Idem in Homopatriis.

Εἰς πᾶσα κακῶν καὶ τῶν καλῶν ἰσχυρὸν ἐστὶν.

Tōν χρηστῶν ἔχει τὸν ἐπιπέδον καὶ τὸν ἴσον.

In omni tempore, & quavis inclinatione fortunæ.

Bonorum curam suscipit etiam Deus.

Nῆ τῶν ἀθῶν μακάριον ὁ χρηστὸς.

Illegis vāvra, καὶ δαυμασὸν ἐστὶν ἐν φῶς.

Beata res est bonitas per Mineram.

Vbi que & mirum Vera Virtutum.

Pindarus.

Alieni aperire noli,

Quidnam laboris nos exerceat.

Hoc te admonitum Solo, Bonorum quidem reus.

Soprem & iucundatum, coram oportet.

Tori populo declarare:

At si qua diuinitus grauior contigerit.

Homini bus fortuna.

Eam abscondere consentit.

Sophocles.

Ne multis euulges presentem fortunam;

Nam si eueatur, lugeri potest amplius.

Euripides.

Valam enim sortem suam restari.

Apud omnes, imperii hominis est: celare veri.

Dolorificum est quidem, in turpe diamnam dicitur.

Idem.

At si fiat, comprimendum est: sicite.

Abscondendo, nec omnibus enuiciandum.

Huiusmodi enim gaudium hostibus & rixam mouet.

Sapientes sua celant mala.

Bonus est, qui leges, & patrum statuta seruat.

Horat. lib. 1. Epit.

Vir bonus est quis?

Qui consilia patrum, qui leges iuratis, seruat.

Terent. Hec.

Namq; eo pacto maxime apud te meo erit impetum.

Cum illa quæ nunc in me iniqua est, aqua dicitur.

Martialis 10.

Ampliat atque statum sibi vir bonus, hoc est
Vivere his, sicut a posse prioris fuit.

Horat. Epist. 16.

Ta recte vixi, si curas esse, quod audis,
Iactantiam pridem omnes te Roma beatum.

Idem. ibidem.

Vir bonus & sapiens audebit dicere Pentheu
Rexis Thebatum, quid me perferre, patiq;
Indignam cogit? ad mam bona, nempe pecus, rem,
Lactis, agrorum, tollas licet in manibus, &
Complacitum sicut te sub castide renebo.

Postquam simulatq; Solum, me soluet opinor.
Hic, sicut moriar, mors ultima linea rerum est.

Martialis 11.

Tantus tibi est recti reverentia, Casar, & aequi,
Quanta Numae fuerat: sed Numae pauper erat,
Adhuc tibi hoc est opibus non iradere mores:
Et conat: Graecos uiceris, esse Numam.

Horat. Epist. 16.

Oleat peccare boni virtutis amore.

Horat. Scim. 4.

Sulcius acer
Abuldas, & Caprius, ranci male, cumq; libellis,
Marem uerq; timor latronibus, at bene si quis,
Et uat puris manibus, contemnat utrumq;.

Plaut. Capt.

Non merenti, bene profuerit: male merenti, par erit.

Plaut. Trin.

Non fuit hac experit: rem fidem, honorem,
Gloriam & gratiam: hoc probis pretium est.

Virgilius in viro bono.

Vir bonus & sapiens, qualem vix reperit ullum,
Militibus & malis hominibus, consulsus Apollo.

Iuuenal. 3.

Qui quippe boni, numero vix sunt totidem, quos
Thebatum portae, vel duntis ossa Nili.

Sen. Herc.

Scortibus parent boni.

Quaest. in armis: opprimis leges timor.

Quid. 1. Fall.

Laudamus veteres: sed nostris utimur annis.
Virgin in viro bono.

Index ipse sui, intum se explorat ad vnguem,
Quid proceres, Sams, serat quid opinio vulgi
Securus, mundi instar habens, res arq; rotundus,
Eterna ne quid labis per leuia sidat.

Qui dicit quoniam longus eris sub sidere Cancr.
Quantiq; nox tropico se porrigit in Capricorno,
Cognat, & iusto trunna se examine pensat,
De quid hier, ne quid proiuberet, angulus aguis

Quis dicitur ut coeat? nil sit deleret amissis:
An silidam quodcumq; habet, nec inania subrus
Iudicet, a motus dignis pellentibus actus,
Non prius in dulcem declinat lumina somnum,

Quam quam longi repat auerit acta dies,
Quo pratergressus? quid gestum in tempore? quid non?
Quis ipse fulto decus absuit, aut ratio illi:

Quid mihi prateritum? cur hoc sententia scdit?
Quam melius miras fuit? miseratus egenem:
Cur aliquem facta perpersi mente dolorem?

Quid vultis, quod nolle bonum foret: vtile honesto
Cur malus aut et ali: num dicto, aut deniq; vultu
Terribilis quisquam? cur me natur a magis, quam
Disciplina trahit? sic dicta & fulta per omnia
Ingreddim, ortos, a vespere cuncta reuoluens,
Oppressae prauis, aut palmam & pramia rectis.

Boet. quaest.

Haec fabula respicit,
Quocumq; in superam diem
Mentem ducere quarris.

Non qui Tertiarum in specu
Fidus lumina flexerit,
Quidquid praecepum trahit,
Terribil, dum videt inferos.

Paul. Auson. Epist. 11.

Quid enim tenere vel bonum, aut verum queant,
Qui non tenent summum caput
Veri, boniq; somitem, & fontem Deum?
Bias per Auson.

Quam iam summa boni? mens, qua sibi conscia recti.
Plaut. Capt.

Tum deniq; homines nostrae intelligimus bona,
Cum, qua in porrigate habuimus, ea amisimus.

Quid. 2. Amor. 6.

Optima prima fere manibus raptantur auariss.

Impletur numeris det eriora suis.

Quid. 7. Met.

Di melior a velint: quamquam non ista precanda
Sed facienda mihi.

Tibull. 1. 4.

At si tardus eris, errabis, transet aetas,
Quam cito, non segnus stat, remeareq; dies:
Quam cito purpureos deperdit terra colores:
Quam cito formosus populus alia comas: &c.

Vidi iam iuuenem premeret cum ferior aetas,
Merentem stulto, praterisse dies.

Martial. 2.

Non bene distuleris, vides quod posse negaris,
Et solum hoc ducas, quod fuit, esse tuum.

Exspectant curaq; catenatiq; labores,
Gaudia non remanent, sed fugitiua volant.

Hac strag, manu, complexuq; asserere toto:
Sape stant ino scit quoc; lapsa sinu.

Non est, crede mihi, sapientis dicere Siuam,
Serà nimis vira est crastina: Sine hodie.

Iuuenal. 10.

Omnibus in terris, qua sunt a Gadibus usq;
Auroram & Gangem, pauci diguoscere possunt
Vera bona, atq; illis multum diuersa, renat a
Erroris nebula, quid enim ratione timeamus,
Aut cupimus? quid tam dextro pede concipis, ut ibi
Conatus non punit eat, vtriq; per alii?

Horat. 1. Epist. 11.

Tu quamcumq; Deus tibi fortunaauerit horam,
Grat a sume manu: nec dulcia differ in annum:
Vt quocumq; loco fueris, Sixisse libenter
Te dicas.

Jacob. Bill. in Anth. sacri.

Cum Deus exert a peccantes rverberat ira,
Vt norint homines, quid merentur, agit.

Nam dum mortalis peraguntur tempora a carnis,
Auxilium miseris ipsa flagella ferunt.

Et vndicta breuis sic noxia crimina finis,
De sine sine habeat debita pena reos.

Menander.

Vir autem bonus bonum non odit Enquam.
Mentis enim bona vir oper a bona facit.

Imitare bonum virum & sapientem.

Leonides.

Vir autem bonus bonum non odit Enquam.
Mentis enim bona vir oper a bona facit.

Imitare bonum virum & sapientem.

Ex 3. Epigramm.

Bonorum non capimus satietatem.

Horat. Oda 22. 1. 1.

Integer vite scelerisq; parus,
Non eget Mauri saculis, nec arcu,
Nec Venenatis granaia sagittis.

Fulco, pharetra.

Sive per Syrtis iter astuosus,
Sive facturus per inhospi: alem
Caucasum, vel qua loca fabulosae
Lambit Hydaspes.

Quid. lib. 5. Trist. eleg. 5.

Nec fore perpetuum sperat sibi numinis iram
Conscius in culpa non scelus esse sua.

Quid. 4. Fall.

Conscia mens rectis fama mendacia ridet,
Sed nos in Sittum credula turba sumus.

Terent. in Heauton.

Haec perinde sunt ut illius animus qui ea possidet:
Qui vti scit es bona: illi qui non recte Sittur, mala.

PHILOSOPHICAE SENTENTIAE.

Bonum dicimus quod non alterius, sed sui ipsius gratia est
expetibile: & quod appetunt omnes: & quod quacumque men-
tem & prudentiam habent, experient: & efficiens, & conser-
uans, vel id ad quod haec consequuntur. Aristot. lib. 1. Meteoric. ad
Theode. c. 7.

Bonum & malum qualitatem in iis que animata sunt, maxime
inducant: atq; eorum in iis maxime que sui iudicii gerit quodam-
modo. ibidem.

Malum recens, & exiguum contemnitur: cum autem conua-
luit, viresque sumit, videtur ab omnibus. lib. 6. de Republ. ca-
pit. 4.

Sit bonum quod sui ipsius gratia est expetendum: & id cuius
gratia aliud quiddam appetimus: & quod omnia appetunt: vel
quod

PO

POLYANTHIA

que sensum habent omnia vel que intellectum habent, aut si haberent. Et quicquid intellectus vnicuique tribuerit: & quicquid qui de singulis est, intellectus tribuit: id vnicuique bonum est: & id quod cum adsit, bene afficitur cui adest: satisque habet, & sufficiens per se ipsum: preterea quod hæc efficit aut conferat: & id quod hæc sequuntur contraria: & quæ corumpunt. *lib. 1. Rhetor. ad Theod. c. 6.*

Mulotum & cognitionis & motus principium bonum est & malum *lib. 1. 4. Metaph. c. 1. 1.*

Ea quidem per se bona quibus ponat, quæ sola & seuncta à cæteris sequatur: vt sapere, vt videre, vt sunt nonnullæ voluptates, vt honores. Est enim hæc ipsa propter aliquid aliud sequitur: tamen in his quæ per se bona sunt licet ponere: aut nihil præter ideam sit in bonis. *lib. 1. Eth. c. 6.*

Bonum & in substantia dicitur, & in qualitate, & in his quæ cum aliquo conferuntur: quæque per se ipsa sunt: & substantia his sunt quæ cum aliquo comparantur naturæ ordine priora. *Ethic. lib. 1. cap. 6.*

Quoniam id quod mouet, duplex est, quorum vnum immobile est, alterum quod mouet & mouetur: bonum quidem quod agendum est, immobile permanet. *lib. 3. de Animo. cap. 10. T. 54.*

Mala quorum fortuna est causa, hæc sunt: si neminem habeas amicum, aut quam paucissimos: quare diuelli quoque à sociis atque amicis miserabile est. *libro 2. Rhetoric. ad Theod. c. 8. cap. 8.*

Id mouet semper quod appetendum est, idque ipsum vel bonum est, vel quod bonum videtur: nec omne bonum, sed quod agendum est. Agendum porro bonum est, id est, quod secus etiam cadere potest. *lib. 3. de Animo. c. 10. T. 51.*

Bonum omnis originis & ortus finis est. *Metaph. lib. 2. 1. maiore. cap. 13.*

Bonum dicitur quod opportune fit & in tempore. *Top. lib. 1. cap. 3.*

Si quod vnum est bonum, quod communiter dicitur: aut si quod est seunctum ipsum per se: perspicuum est id, nec agi ab homine posse, nec haberi. *lib. 1. Ethic. c. 6.*

Duo sunt bonorum genera: aliud propter se: aliud propter illa. *lib. 1. Ethic. c. 6.*

Quod propter se expetitur, id confirmamus eo quod propter aliud expetitur perfectius: & quod nunquam alio refertur: ut omnibus quæ propter se, & propter hoc expetuntur. *Ethic. lib. 1. cap. 7.*

Quod bonum vndique perfectum est, omne satis esse, & sufficere videtur. *ibidem.*

Bonorum præstantia, accessione eius quod additur ad aliud, existit & maximum quodque bonum semper expetendum est maxime. *ibidem.*

Duplex bonum est: alterum quod absolute & per se bonum sit: alterum quod alicui bono sit & vsui. *Ethic. 1. 7. c. 11.*

Bonum aliud est actio: aliud habitus est. *ibid.*

In omnibus bonum principium est maxime. *Metaph. lib. 2. 1. ca. 10. T. 54.*

Probe veteres summum bonum definirunt id, ad quod omnia referuntur. *Ethic. 1. 1. c. 1.*

Vbi est melius & deterius: semper id quod præstat, primas tenet. *Metaph. 1. 6. c. 3. T. 11.*

Potest illud ipsum quod bonum est, falsa ratione collectum obtineri: & ad id quod faciendum est, non qua ratione æquum est, sed falsa via media perueniri. *Ethic. 1. 6. c. 9.*

Dicitur vnum genus bonorum quæ per se expetuntur & amantur. Conscientia vero eorum aut aliquo modo tuentia, aut etiam contrariorum prohibentia, propter illa, aliqua ratione bona nominantur. *Ethic. 1. 1. c. 6.*

Leuius malum speciem quandam fert boni, si cum maiore conferatur. Est enim minus malum potius quam maius eligendum. Quod autem eligendum est: id bonum est: quod potius eligendum est, id etiam maius bonum. *Ethic. 1. 5. c. 5.*

Peccare licet multis modis: quoniam vt Pythagorei coniciebant, malum infinitum incertumque est: bonum certum atque finitum. At vero recte facere vno modo licet. Itaque illud facile: hoc difficile. Nam & à signo discedere facile est: & ipsum attingere magni negotii. *Ethic. 1. 2. c. 6.*

Malum etiam non habere iucundum est. *lib. 1. Rhetoric. ad Theod. c. 11.*

Malum pro malo reddere iustum est: & iustum omne laudabile. *lib. 1. Rhetoric. ad Theod. c. 9.*

Et Deus potest, & vir bonus quæ mala sunt efficere: cum interim non sint eius modi. *Top. 1. 4. c. 5. h. 5.*

Cuius contrarium malum est, & cuius contrarium inimicis conducit: id bonum est. *lib. 1. Rhetoric. ad Theod. c. 6.*

Diuturniora quidem anteponenda sunt breuioribus: & quæ prudentes anteponant, qui in aliqua re excellunt: hoc ipso quod tales sunt, aut quæ in quovis quoque genere scientes sunt, aut quæ plures, aut etiam omnes. *lib. 3. Topicor. c. 1. 1. 10.*

Ea quæ per se sunt cause malorum postponenda sunt & fortuito: vt virtum fugiendum est potius, quam malorum enim per se malorum est. hæc casu. *ibid. loc. 7.*

Et quæ omnino bona sunt, his anteponenda sunt: vt valere quam fecari magis optandum est: illud omnino bonum est, hoc alicui qui sektionem optata ac iusta bona assumtis & aduentis, vt illud quoniam illa iusta est & innata: illud aduentum re meliore infant: & quæ iustiores habent virtutes quæ in deteriore: vt bona Dei, hominis bonis: & quæ propria bonis sunt anteponenda: & quæ propria rei, his quæ deterioris: vt Dei quam hominis. *ibid. fegg.*

Cum per se malum omne labefactum sit, incommensurabile existit. *lib. 1. Ethic. c. 5.*

Malum multiplex est: bonum contra simpliciter. *cap. 24.*

Adeptionem bonorum euitatio comitatur: malorum tentionem malorum consequitur vicissim adeptionem. *cap. 6.*

Aliqui bona appetunt homines, ac per se sequuntur optare debent potius, quæ vere bona sunt: ea sibi habent autem sequi quæ sibi bona sunt. *Ethic. 1. 5. c. 11.*

Quod ei contrarium est quod fugiendum est, id eundem est atque malum: omne id bonum. *libro 3. de Animo. cap. 13.*

In eo vis maxima est ad virtutem, que more per se bonis rebus latetur, doleatque contrariis. *lib. 1. Ethic. c. 2.*

Quicquid bonum est, omne coniunctum cum malo est: & magis expetendum, quam ipsum separatim. *cap. 2.*

Omnes ad id quod bonum videtur, omnes fatiuntur. *lib. 1. de Republ. c. 11.*

Bonum semper in actione cernitur: pulchritudinem in eis quæ ab omni motu libera sunt. *lib. 1. de Animo. p. 11. 3.*

Quod rectum & honestum, & cum virtute est, id bonum. *Parad. 1. Cic.*

Tria sunt genera bonorum: maxima animi: secundum externa terra. *3. Tufc.*

Alia sunt in homine optanda, alia laudanda. Gratiæ opes, diuitiæ, ceteraque quæ fortuna dat, aut extrinsecus potius, non habent in se veram laudem: quæ debent virtutibus, sed tantum quod ipsa virtus in carum rerum ratione maxime cernitur. *2. de Orat.*

Nihil bonum, nisi quod honestum: nihil malum, nisi quod turpe. *Cic. At. lib. 1. 10.*

Quicquid est quod bonum sit, id expetendum est: id expetendum, id certe approbandum: quod vero approbandum, acceptumque habendum. *5. Tufc.*

Non sunt dicenda bona illa, quibus abundanter ferimus. *Parad. 1.*

Bona non sunt, quæ quis habeat, & in se continentur. *Tufc.*

Nec bonum est aliud, quod aut cupias ardere, aut efferas in solentem. *4. Tufc.*

Diuitias, quia quibus, quamvis indignis, habere potest non numerat. *2. Tufc.*

Neque pecunie, neque recta magnifica, neque opes optanda, neque ea, quibus maxime astricti sunt, voluptatibus expendendis numeranda sunt: quippe homines istas res, ea desiderant maxime quibus abundant. *Parad.*

Non nascitur ex bono malum, non magis quam ad semen nata respondent, bona denegare non potest. *epist.*

Non est bonitas, pessimis esse meliorem. *Sen. 21.*

Boni paucis legibus indigent: non enim res ponuntur sed contra, leges secundum res ipsas feruntur. *Demosthen.*

Probum esse res est multis pecunis virtus. *Demosthen.*

Bonum autem esse oportet, aut simulare. *Demosthen.*

Qui mala pro bonis rependit, ex eius domo non exit. *Nilus.*

At vero, si quis velit complicatam animi sui modicam iam se ipse docebit, cum bonum virum esse, qui propter se sit, doceat nemini nisi læsitis iniuria. *Cic. 1. 3. de Off.*

Oi ἀγαθοὶ διὸς ἔσονται ἄριστοι, καὶ πρὸς πολλὰ ἐκείνων ὄντων ἂν ἴσως εὖ εἰς τὸν αἰῶνα ἀναστῶσιν. *ibid.*

Boni possessio est, quæ haud facile inueniri potest, sed dudum e vita concesserit. Adeo obscura atque pallida, ut Lynceus vix dum inueniat. Sunt enim boni perpauci. *Timone.*

Vir bonus cito nec fieri nec intelligi potest. *ibid.*

postquam Phenix anno quingentesimo nascitur. Necesse est...

effugiunt impietatem, quamvis aras multo sanguine creuitaue-

Vi scarabaei ac vultures offenduntur vnguentis, & Scythia iuraue

Vi Phenix non nisi quingentesimo anno nascitur. Ita insignium

Non continuo melior gubernator, cui pulchrius aut maius sit

Vi histrio non est felicitior, quod in scenis adornatus, rex aut Deus

Bona opera pietasque in Deum vera commendatur. Exod. 19.

Bona opera pietasque in Deum vera commendatur. Exod. 19.

Bona opera pietasque in Deum vera commendatur. Exod. 19.

Bona opera pietasque in Deum vera commendatur. Exod. 19.

Bona opera pietasque in Deum vera commendatur. Exod. 19.

Bona opera pietasque in Deum vera commendatur. Exod. 19.

Bona opera pietasque in Deum vera commendatur. Exod. 19.

Bona opera pietasque in Deum vera commendatur. Exod. 19.

Bona opera pietasque in Deum vera commendatur. Exod. 19.

Bona opera pietasque in Deum vera commendatur. Exod. 19.

Bona opera pietasque in Deum vera commendatur. Exod. 19.

Bona opera pietasque in Deum vera commendatur. Exod. 19.

Bona opera pietasque in Deum vera commendatur. Exod. 19.

APHORISMATA.

Per se difficile (inquit) est bonum esse. Dicente autem Pho-

Per se difficile (inquit) est bonum esse. Dicente autem Pho-

Per se difficile (inquit) est bonum esse. Dicente autem Pho-

Per se difficile (inquit) est bonum esse. Dicente autem Pho-

Per se difficile (inquit) est bonum esse. Dicente autem Pho-

Per se difficile (inquit) est bonum esse. Dicente autem Pho-

Per se difficile (inquit) est bonum esse. Dicente autem Pho-

Per se difficile (inquit) est bonum esse. Dicente autem Pho-

Per se difficile (inquit) est bonum esse. Dicente autem Pho-

Per se difficile (inquit) est bonum esse. Dicente autem Pho-

Per se difficile (inquit) est bonum esse. Dicente autem Pho-

Per se difficile (inquit) est bonum esse. Dicente autem Pho-

Per se difficile (inquit) est bonum esse. Dicente autem Pho-

Per se difficile (inquit) est bonum esse. Dicente autem Pho-

Per se difficile (inquit) est bonum esse. Dicente autem Pho-

Per se difficile (inquit) est bonum esse. Dicente autem Pho-

Per se difficile (inquit) est bonum esse. Dicente autem Pho-

Per se difficile (inquit) est bonum esse. Dicente autem Pho-

BIBLICA EXEMPLA.

Bonorum inter malos latentium exempla: Noe cum domo sua

Bonorum inter malos latentium exempla: Noe cum domo sua

Bonorum inter malos latentium exempla: Noe cum domo sua

Bonorum inter malos latentium exempla: Noe cum domo sua

Bonorum inter malos latentium exempla: Noe cum domo sua

Bonorum inter malos latentium exempla: Noe cum domo sua

Bonorum inter malos latentium exempla: Noe cum domo sua

Bonorum inter malos latentium exempla: Noe cum domo sua

Bonorum inter malos latentium exempla: Noe cum domo sua

Bonorum inter malos latentium exempla: Noe cum domo sua

Bonorum inter malos latentium exempla: Noe cum domo sua

Bonorum inter malos latentium exempla: Noe cum domo sua

Bonorum inter malos latentium exempla: Noe cum domo sua

Bonorum inter malos latentium exempla: Noe cum domo sua

Bonorum inter malos latentium exempla: Noe cum domo sua

Bonorum inter malos latentium exempla: Noe cum domo sua

Bonorum inter malos latentium exempla: Noe cum domo sua

Bonorum inter malos latentium exempla: Noe cum domo sua

PROFANA EXEMPLA.

Scythia moderatissimi, & abstinentes & suapte natura probi,

Scythia moderatissimi, & abstinentes & suapte natura probi,

Scythia moderatissimi, & abstinentes & suapte natura probi,

Scythia moderatissimi, & abstinentes & suapte natura probi,

Scythia moderatissimi, & abstinentes & suapte natura probi,

Scythia moderatissimi, & abstinentes & suapte natura probi,

Scythia moderatissimi, & abstinentes & suapte natura probi,

Scythia moderatissimi, & abstinentes & suapte natura probi,

Scythia moderatissimi, & abstinentes & suapte natura probi,

Scythia moderatissimi, & abstinentes & suapte natura probi,

Scythia moderatissimi, & abstinentes & suapte natura probi,

Scythia moderatissimi, & abstinentes & suapte natura probi,

Scythia moderatissimi, & abstinentes & suapte natura probi,

Scythia moderatissimi, & abstinentes & suapte natura probi,

Scythia moderatissimi, & abstinentes & suapte natura probi,

Scythia moderatissimi, & abstinentes & suapte natura probi,

Scythia moderatissimi, & abstinentes & suapte natura probi,

Scythia moderatissimi, & abstinentes & suapte natura probi,

SIMILITUDINES.

Secur nec in victimis quidem, licet optimis sint, auroque pra-

Secur nec in victimis quidem, licet optimis sint, auroque pra-

Secur nec in victimis quidem, licet optimis sint, auroque pra-

Secur nec in victimis quidem, licet optimis sint, auroque pra-

Secur nec in victimis quidem, licet optimis sint, auroque pra-

Secur nec in victimis quidem, licet optimis sint, auroque pra-

PO

POLYANTHIA

in integrum restituere impossibile essetialius vero: nec ipse Christus id prestare posset. Ad has voces statim gallus ipse profiliit, & alis collisus iusculum in discumbentium ora affudit. Blasphemii lepra statim hereditaria puniti sunt. *Vincensius libro 25. cap. 64.*

Vide Juramentum, Jusjurandum, Impietas.

Bonum, Bonitas.

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOGIA.

BONUM, Græcè ἀγαθόν, & ἄριστον, dicitur. Et est id, quod opponitur malo: estq; nomen generale, & honesta simul, atq; vitia complectens, vt bonum animi, bonum corporis, bonum fortunæ. Hinc si bonum virum dicimus, probum significamus: si bonum militem, fortem: si bonum imperatorem, prudentem: si bonum grammaticum, literatum: si bonum oratorem, facundum: si bonum iudicem, iustum: si bonum mercatorem, diuitem: si bonam faciem, pulchram. Sic è conuerso malum generale nomen est, & turpia simul, & detrimentosa complectens. Vnde malum virum dicimus, flagitiosum: malum militem imbecillum: malum imperatorem, imprudentem: malum grammaticum, rudem: malum oratorem, infacundum: malum iudicem, iniquum: malum mercatorem, inopem: malam faciem, deformem.

Bonum summum, est animi operatio secundum virtutem optimam & perfectissimam in vita perfecta, secundum Aristotelem libro 1. Rhetoricorum.

Bonum est, quod simplicius gratia est expetendum, secundum lib. 1. Rhetoricorum.

Bonitas, Græcè ἀγαθότης, ἡ, & ἀγαθότης, τῆς ἡ: & ἀγαθότης, ἡ, bonus, vnde benignus dicitur, id est, liberalis, beneficus, clemens. Quare benignam terram appellamus, siuctus abundè ferentem. Plinius de Aegypto: Nulla est benignior tellus, nullus ager feracior. Inde benignitas, liberalitas, atque clementia.

Bonitas bonum est, quo mentes nulla quatiuntur perturbacione, ita à natura instructæ, vt mali nihil cogitent, aut etiam nolint, confingere nesciant: Cuius contrarium malitia, vel vt græco viar verbo, δόλος.

Bonorum appellatio aut ciuili, aut naturalis est. Bona ex naturali significatione, omnia comprehendunt, quæ profunt. Ex ciuili ad facultates tantum referuntur. Hinc distinctio bonorum corporis, & animi, apud Philosophos. *Alciatus tit. de Verb. sign. l. Bonorum appellacione.*

Bonum, Hebr. *Tob*, & *Tobah*, à verbo *Tob*, Bonus, pulcher, iucundus, utilis, amabilis, suauis, deliciosus fuit. Nominè *Tob* autem Hebræi intelligunt, quicquid bonum, pulchrum, letum, vile & beatum est, & quidem perfectè bonum, si de Deo vero intelligitur. Græcè, ἀγαθὸν à *Tob* fluxisse videtur. *Bon*, *Bonte*, Galli dicunt à *Tob*, literis inuersis, *Bar*, *Bon*. Vide Etymologicon trilingue Lugduni editum Anno 1607, apud Antonium de Harisy, pag. 158. & 159. vbi multa obleruari digna de *Bono* & *Bonitate*.

¶ LOCI BIBLICI.

Summum bonum, *1. Sal. 16. 11.* Bonum sectandum, *1. Sal. 34. 14. & 37. 27.* *Esai. 1. 18.* *Amos 5. 9. 14. 15.* *Rom. 12. 9.* *Gal. 4. 18.* *1. Thess. 5. 15.* *21. Iac. 4. 17.* *1. Pet. 3. 11. 5.* *Ioan. 8. 11.* Bonum non semper opponitur vitio, vt patet ex *1. Corinth. 7. 1.* vbi significat idem quod commodum & expediens, vt declarat *1. Cor. 35.* Bonum non habitat in carne nostra, *Rom. 7. 18. 2. Cor. 3. 5.* Boni interdum ob malos plectuntur, *1. Cor. 7. 12.* Boni pro malis non puniendi, *Deut. 24. 16. 10. Ez. ecli. 18. 26.* Bonus Deus solus, *Matth. 19. 17.* *Marc. 10. 18.* *Luc. 18. 19.*

Bonorum ordo triplex: sunt enim bona
1. Animi.
2. Corporis.
3. Fortunæ.

¶ SENTENTIÆ BIBLIÆ.

Amen dico vobis, nisi conuertamini, & fiat tanquam pueri, non ingrediemini in regnum cælorum. *Matth. c. 18. Luc. 9.*
Videte, ne cuiquam quicquid malum pro malo reddat, sed semper quod bonum est, persequamini. *Paul. 1. ad Thess. 5.*
Simplex credit omni dicto: quamdiu simplices iustitiae adherent, non afficientur pudore. *Proserb. 14.*
Condonata iniuriam proximo tuo, & tum peccata tua, te precante, dissoluentur. *Ecclesi. 28.*

¶ SENTENTIÆ PATRVM.

Virtutes quibus viuunt rectè, magna bona sunt. Species autem quorumlibet corporum, sine quibus rectè viuiri potest, media bona sunt. *Aug. de lib. Arb.*
Neque accepta duo sunt bona, quæ ante oculos eius malorum admitione maculantur. *Gregor. in Moral.*

Illæ est vera innocentia, quæ nec inimico nocet. *Quærens* ? qui cum alijs non nocet, nec sibi nocet, nocet, non est innocens. *August. super 1. Sal. 10.*

Innocens inter ipsa tormenta fruitur conscientia benignè malignantes, cum de pœna metuit, de innocentia gloriatur. *brof. ad Demetriadem.*

Gaude de innocentia & exulta gaude, inquam, quia quæsa est, vbi que secura. Si tentaris, proficis: si humiliaris, pugnas, vincis: si occideris, coronaris. Tu in seruatum periculo tuta, in custodia læta: tibi omnis reatus ab hoste uerfa militia subiugatur: te potentes honorant, fastidipes, magnates exquirunt, & illi nonnunquam te desiderant: tibi boni parent, mali inuident, zelant, & amulocumbunt, nec vniquam puteris victrix non esse, etiam mimes iustus defuerit. *Chrysof. in Homily.*

Simplicitas minime omnium suspicax est malorum. Malus quam citissime condemnat bonum: Bonum tantum quidem facile: nam qui ad mala non est propensus, spicionem quidem facili est. *Ex rursus Patrum.*

Ingenium expertis militia, tardius quoque suspicax: inimicum in manus tuas incidisse, noli putare temporationis, sed salutis: itaque tum maxime parcendum est, tum in nostra fuerint potestate. Si tibi quis molestus fuerit, ne sis molestus, alioqui illi similis fueris. Nemo malum, sed bono malum. *Chrysof. in bonis.*

Puritas innocentie conseruata, fons est & origo omnium virtutis. *Hugo.*

¶ POETICÆ SENTENTIÆ.

Oid eis ποικίλον ἀγαθὸν καὶ χρεῖος ἐστὶν τοῦ.

Nullus bonus existens malum facinus committit.

Idem.

ὁς ἴδῃ σὺν τοῖς χρεῖοις κακώμενον.

Quis iucundus res est, bonitas prudentia committit.

Idem.

Κόψῃ ἀγαθὸν μὲν ἀνὴρ, ὡς ποῦν ἔχει ἴππεδον ἐν αἰῶνι.

Thcoonis.

Τὸ μῦθον εἶπῃ τὸ ἀγαθὸν κερμαῖος, ἢ τὸ κακόν.

O Cyrene, vir quidem bonus animum semper habet.

Idem.

Et animosus est tamen in malis, tum in bonis capax.

Sophocles in Electra.

Oid eis τὸν ἀγαθὸν ὄντα κακῶς τοῦ κακοῦ ἀλλοτρίου.

Nullus bonus male viuendo bonam de se sententiam flare vult.

Idem.

Menander.

ὁ χρεῖος ἐστὶ πολλὰ καὶ οὐκ ἀνεπίετος.

Vir bonus multis in locis salutaris.

Idem in Pallade.

Καὶ ταῖς ἀπολαύς τῶν ὀφείλων χρεῖος.

Et in rebus perplexis, vir bonus utilis est.

Idem in Homopatriis.

Εἰς πᾶν τὸ καλὸν καὶ τὸ κακὸν ὁ ἀγαθὸς ἴσους.

Tum χρεῖος ἔχει τὸν ἐπιπέδον καὶ τὸν ὄρειον.

In omni tempore, & quauis inclinatione fortuna.

Bonorum curam suscipit etiam Deus.

Νῆ τὸν ἀθῆναι μακάριον ἡ χρεῖος.

Illeis πᾶντα καὶ δαυμαῖος ὁ φῖδ ἰσὺ βῖου.

Beata res est bonitas per Mineram.

Vbi que & mirum Vera Virtutum.

Idem.

Alieni aperire noli.

Quidnam laboris nos exerceat.

Hoc te admonitum Solo. Bonorum quidem reus.

Soprem & iucundatum, coram oportet.

Tori populo declarare:

At si qua diuinitus grauior contigerit.

Homini bus fortuna.

Eam abscondere consentit.

Sophocles.

Ne multis euulges presentem fortunam;

Nam si eueatur, lugeri potest amplius.

Euripides.

Valam enim sortem suam restari.

Apud omnes, imperii hominis est: celare veri.

Dolorificum est quidem, in turpe diamnam.

Idem.

At si fiat, comprimendum est: sicite.

Abscondendo, nec omnibus enuiciandum.

Huiusmodi enim gaudium hostibus: & rixam magis.

Sapientes sua celant mala.

Bonus est, qui leges, & patrum statuta seruat.

Horat. lib. 1. Epit.

Vir bonus est quis?

Quis consultus patrum, qui leges iuratis, seruat.

Terent. Hec.

Namq; eo pacto maxime apud te meo erit impudens.

Cum illa quæ nunc in me iniqua est, aqua dicitur.

Martialis 10.

Ampliat atque statum sibi vir bonus, hoc est
Vivere his, sicut a posse prioris fuit.

Horat. Epist. 16.

Ta recte vixi, si curas esse, quod audis,
Iactantiam pridem omnes te Roma beatum.

Idem. ibidem.

Vix bonus & sapiens audebit dicere Pentheu
Rexis Thebatum, quid me perferre, patrig,
Indignam cogit? ad mam bona, nempe pecus, rem,
Lactis, agrorum, tollas licet in manibus, &
Complacitum sicut te sub castide renebo.
Hic Deum simulatq, Solum, me solvet opinor.
Hic, sicut moritur, mors ultima linea rerum est.

Martialis 11.

Tantus tibi est recti reverentia, Casar, & aequi,
Quanta Numae fuerat: sed Numae pauper erat,
Adhuc tibi hoc est opibus non iradere mores:
Et conat: Graecos uiceris, esse Numam.

Horat. Epist. 16.

Oleat peccare boni virtutis amore.

Horat. Scim. 4.

Sulcius acer
Abuldas, & Caprius, ranci male, cumq, libellis,
Marem verq, timor latronibus, at bene si quis,
Et quatuor partu manibus, contemnat utrumq,

Plaut. Capt.

Non merenti, bene profuerit: male merenti, par erit.

Plaut. Trin.

Non fuit hac experit: rem fidem, honorem,
Gloriam & gratiam: hoc probis pretium est.
Virgilius in viro bono.

Vix bonus & sapiens, qualem vix reperit ullum,
Militibus & malis hominibus, consulsus Apollo.

Iuuenal. 3.

Vixi quippe boni, numero vixi sent totidem, quos
Thebatum portae, vel duntis ossa Nili.

Sen. Herc.

Scortibus parent boni.

Qua sit in armis: opprimis leges timor.

Quid. 1. Fall.

Laudamus veteres: sed nostris vitimur annis.
Virgin in viro bono.

Indes tibi fuit, intum se explorat ad vnguem,
Quid proceres, Sams, serat quid opinio vulgi
Securus, mundi instar habens, reses atq, rotundus,
Eterna ne quid labis per leuissimam.

Quid dicit quoniam longus eris sub sidere Cancr.
Quantiq, nox tropico se porrigit in Capricorno,
Quanti, & iusto trunna se examine pensat,
De quid hier, ne quid proiuberet, angulus equis

Quid dicit quod coact, ut nil sit deleret amissis:
An silidam quod quocumq, habet, nec inania subrus
Indet, & motus dignis pellentibus actus,
Non prius in dulcem declinat lumina somnum,

Quam quam longi repat auerit acta dies,
Quo pratergressus: quid gestum in tempore: quid non
Quid isti factu decus absuit, aut ratio illi:

Quid mihi prateritum: cur hoc sententia scdit?
Quam melius miras fuit: miseratus egenem:
Cur aliquem facta perpensente dolorem?

Quid vult, quod nolle bonum foret: vtile honesto
Cur malus aut et ali: num dicto, aut deniq, vultu
Terribilis quisquam: cur me natur a magis, quam
Disciplina trahit? sic dicta & facta per omnia
Ingreddam, ortos, a vespere cuncta reuoluens,
Offensas prauius, aut palmas & premia recit.

Boet. 3. 1.

Vix hoc fabula respicit,
Quocumq, in superam diem
Mentem ducere quarris
Nam qui Tertiarum in specu
Fidus lumina flexerit,
Quidquid praecipuum trahit,
Terribil, dum videt inferos.

Paul. Aulon. Epist. 11.

Quid enim tenere vel bonum, aut verum queant,
Qui non tenent summum caput
Vix, bonis, somitem, & fontem Deum?

Bias per Aulon.

Quam iam summa boni: mens, qua sibi conscia recti,
Plaut. Capt.

Tam deniq, homines nostris intelligimus bona,
Cum, qua in porrigate habuimus, ea amissimus.

Quid. 2. Amor. 6.

Optima prima fere manibus raptuntur auariss.

Impletur numeris det eriora suis.

Quid. 7. Met.

Di melior a velint: quamquam non ista precanda
Sed facienda mihi.

Tibull. 1. 4.

At si tardus eris, errabis, transet atas,
Quam cito, non segnus stat, remeatq, dies:
Quam cito purpureos deperdit terra colores:
Quam cito formosus populus alba comas: &c.
Vidi iam iuuenem premeret cum ferior atas,
Merentem stulto, praterisse dies.

Martial. 2.

Non bene distuleris, vides quod posse negari,
Et solum hoc ducas, quod fuit, esse tuum.
Exspectant curaq, catenatq, labores,
Gaudia non remanent, sed fugitiua volant.
Hac strag, manu, complexuq, asserere toto:
Sape stant ino scit quocq, lapsa sinu.
Non est, crede mihi, sapientis dicere Siuam,
Sera nimis vira est crastina: Sine hodie.

Iuuenal. 10.

Omnibus in terris, qua sunt a Gadibus & G.
Auroram & Gangem, pauci diguoscere possunt
Vera bona, atq, illis multum diuersa, renat a
Erroris nebula, quid enim ratione timeamus,
Aut cupimus? quid tam dextro pede concipis, ut ibi
Conatus non punitat, vixiq, per alii?

Horat. 1. Epist. 11.

Tu quamcumq, Deus tibi fortunaauerit horam,
Grat a sume manu: nec dulcia differ in annum:
Vt quocumq, loco fueris, Suis se libenter
Te dicas.

Jacob. Bill. in Anth. sac.

Cum Deus exeret peccantes, verberat ira,
Vt norint homines, quid merentur, agit.
Nam dum mortalis peraguntur tempora carnis,
Auxilium miseris ipsa flagella ferunt.
Et vincta a breuis sic noxia crimina finis,
De sine sine habeat debita pena reos.

Menander.

Quid dicit Xenocris Xenocris & ius est xeni. id est.
Vir autem bonus bonum non odit Enquam.
Xenocris & ius est Xenocris & ius est.
Mentis enim bona vir oper a bona facit.
Quid dicit Xenocris Xenocris & ius est Xenocris.
Imitare bonum virum & sapientem.

Leonides.

Quid dicit Xenocris Xenocris & ius est Xenocris.
Semper autem bonus, est bonus.
Ex 3. Epigramm.
Tav av av av & dicit Xenocris Xenocris.
Bonorum non capimus satietatem.

Horat. Oda 22. 1. 1.

Integer vite scelerisq, parus,
Non eget Mauri saculis, nec arcus,
Nec Venenatis granaula sagittis,
Fusce, pharetra.
Sive per Syrtis iter astuosus,
Sive facturus per inhospi: alem
Caucasum, vel qua loca fabulosae
Lambit Hydaspes.

Quid. lib. 5. Trist. eleg. 5.

Nec fore perpetuum sperat sibi numinis iram
Conscius in culpa non scelus esse sua.
Quid. 4. Fall.
Conscia mens rectis fama mendacia ridet,
Sed nos in Sittum credula turba sumus.

Terent. in Heauton.

Hac perinde sunt & illius animus qui ea possidet:
Qui vix scit es bona: illi qui non recte & vix, mala.

PHILOSOPHICAE SENTENTIAE.

Bonum dicimus quod non alterius, sed sui ipsius gratia est
expetibile: & quod appetunt omnes: & quod quacunq, men-
tem & prudentiam habent, experient: & efficiens, & conser-
uans, vel id ad quod haec consequuntur. Aristot. lib. 1. Meteoric. ad
Theod. c. 7.

Bonum & malum qualitatem in iis que animata sunt, maxime
inducant: atq, eorum in iis maxime que sui iudicii gerit quodam-
modo. ibidem.

Malum recens, & exiguum contemnitur: cum autem conua-
luit, viresque sumit, videtur ab omnibus. lib. 6. de Republ. ca-
pit. 4.

Sit bonum quod sui ipsius gratia est expetendum: & id cuius
gratia aliud quiddam appetimus: & quod omnia appetunt: vel
quod

PO
POLYANTHEA

que sensum habent omnia vel que intellectum habent, aut si haberent. Et quicquid intellectus vnicuique tribuerit: & quicquid qui de singulis est, intellectus tribuit: id vnicuique bonum est: & id quod cum adsit, bene afficitur cui adest: satisque habet, & sufficiens per se ipsum: preterea quod hæc efficit aut conferat: & id quod hæc sequuntur contraria: & quæ corumpunt. *lib. 1. Rhetor. ad Theod. c. 6.*

Mulotum & cognitionis & motus principium bonum est & malum *lib. 1. 4. Metaph. c. 1. 1.*

Ea quidem per se bona quibus ponat, quæ sola & seuncta à cæteris sequatur: vt sapere, vt videre, vt sunt nonnullæ voluptates, vt honores. Est enim hæc ipsa propter aliquid aliud sequitur: tamen in his quæ per se bona sunt licet ponere: aut nihil præter ideam sit in bonis. *lib. 1. Eth. c. 6.*

Bonum & in substantia dicitur, & in qualitate, & in his quæ cum aliquo conferuntur: quæque per se ipsa sunt: & substantia iis sunt quæ cum aliquo comparantur naturæ ordine priora. *Ethic. lib. 1. cap. 6.*

Quoniam id quod mouet, duplex est, quorum vnum immobile est, alterum quod mouet & mouetur: bonum quidem quod agendum est, immobile permanet. *lib. 3. de Animo. cap. 10. T. 54.*

Mala quorum fortuna est causa, hæc sunt: si neminem habeas amicum, aut quam paucissimos: quare diuelli quoque à sociis atque amicis miserabile est. *libro 2. Rhetoric. ad Theodest. cap. 8.*

Id mouet semper quod appetendum est, idque ipsum vel bonum est, vel quod bonum videtur: nec omne bonum, sed quod agendum est. Agendum porro bonum est, id est, quod secus etiam cadere potest. *lib. 3. de Animo. c. 10. T. 51.*

Bonum omnis originis & ortus finis est. *Metaph. lib. 2. 1. maiore. cap. 3.*

Bonum dicitur quod opportune fit & in tempore. *Top. lib. 1. cap. 3.*

Si quod vnum est bonum, quod communiter dicitur: aut si quod est seunctum ipsum per se: perspicuum est id, nec agi ab homine posse, nec haberi. *lib. 1. Ethic. c. 6.*

Duo sunt bonorum genera: aliud propter se: aliud propter illa. *lib. 1. Ethic. c. 6.*

Quod propter se expetitur, id confirmamus eo quod propter aliud expetitur perfectius: & quod nunquam alio refertur: iis omnibus quæ propter se, & propter hoc expetuntur. *Ethic. lib. 1. cap. 7.*

Quod bonum vndique perfectum est, omne satis esse, & sufficere videtur. *ibidem.*

Bonorum præstantia, accessione eius quod additur ad aliud, existit: & maximum quodque bonum semper expetendum est maxime. *ibidem.*

Duplex bonum est: alterum quod absolute & per se bonum sit: alterum quod alicui bono sit & vsui. *Ethic. 1. 7. c. 11.*

Bonum aliud est actio: aliud habitus est. *ibid.*

In omnibus bonum principium est maxime. *Metaph. lib. 2. 1. ca. 10. T. 54.*

Probe veteres summum bonum definirunt id, ad quod omnia referuntur. *Ethic. 1. 1. c. 1.*

Vbi est melius & deterius: semper id quod præstat, primas tenet. *Metaph. 1. 6. c. 3. T. 11.*

Potest illud ipsum quod bonum est, falsa ratione collectum obtineri: & ad id quod faciendum est, non qua ratione æquum est, sed falsa via media perueniri. *Ethic. 1. 6. c. 9.*

Dicitur vnum genus bonorum quæ per se expetuntur & amantur. Conscientia vero eorum aut aliquo modo tuentia, aut etiam contrariorum prohibentia, propter illa, aliqua ratione bona nominantur. *Ethic. 1. 1. c. 6.*

Leuius malum speciem quandam fert boni, si cum maiore conferatur. Est enim minus malum potius quam maius eligendum. Quod autem eligendum est: id bonum est: quod potius eligendum est, id etiam maius bonum. *Ethic. 1. 5. c. 5.*

Peccare licet multis modis: quoniam vt Pythagorei coniciebant, malum infinitum incertumque est: bonum certum atque finitum. At vero recte facere vno modo licet. Itaque illud facile: hoc difficile. Nam & à signo discedere facile est: & ipsum attingere magni negotii. *Ethic. 1. 2. c. 6.*

Malum etiam non habere iucundum est. *lib. 1. Rhetoric. ad Theodest. c. 11.*

Malum pro malo reddere iustum est: & iustum omne laudabile. *lib. 1. Rhetor. ad Theodest. c. 9.*

Et Deus potest: & vir bonus quæ mala sunt efficit: cum interim non sint eius modi. *Top. 1. 4. c. 5. h. 5.*

Cuius contrarium malum est, & cuius contrarium inimicis conducit: id bonum est. *lib. 1. Rhet. ad Theod. c. 6.*

Diuturniora quidem anteponenda sunt breuioribus: & quæ prudentes anteponant, qui in aliqua re excellunt: hoc ipso quod tales sunt, aut quæ in quovis quoque genere scientes sunt, aut quæ plures, aut etiam omnes. *lib. 3. Topicor. c. 1. h. 10.*

Ea quæ per se sunt cause malorum postponenda sunt & fortuito: vt virtum fugiendum est potius, quam malorum enim per se malorum est. hæc casu. *ibid. loc. 7.*

Et quæ omnino bona sunt, iis anteponuntur: vt bona sunt: vt valere quam fecari magis optandum: illud omnino bonum est, hoc alicui qui sectione optata ac iusta bona assumtis & aduentis: vt illud quoniam illa iusta est & innata: illud aduentum re meliore infant: & quæ iustiores habent virtutes quæ in deteriore: vt bona Dei, hominis bonis: & quæ propria bonis sunt anteponenda: & quæ propria rei, iis quæ deteriores: vt Dei quam hominis. *ibid. fegg.*

Cum per se malum omne labefactum si inueniabile existit. *lib. 4. Ethic. c. 5.*

Malum multiplex est: bonum contra simpliciter. *cap. 24.*

Adeptionem bonorum cuiusque comitatur malorum malorum conlequitur vicissim adepto bono. *cap. 6.*

Aliqui bona appetunt homines, ac per se sequuntur optare debent potius, quæ vere bona sunt: ea sibi autem sequi quæ sibi bona sunt. *Ethic. 1. 5. c. 11.*

Quod ei contrarium est quod fugiendum est, id est, quod est atque malum: omne id bonum. *libro 3. de Animo. cap. 13.*

In eo vis maxima est ad virtutem, que more per bonis rebus latetur, doleatque contrariis. *lib. 1. cap. 2.*

Quicquid bonum est, omne coniunctum cum bono est: & magis expetendum, quam ipsum separatim. *cap. 2.*

Omnes ad id quod bonum videtur, omnes fatiuntur. *lib. 1. de Republ. c. 11.*

Bonum semper in actione cernitur: pulcherrimum in his quæ ab omni motu libera sunt. *lib. 1. de Animo. p. 11. 5.*

Quod rectum & honestum, & cum virtute est, id est, bonum. *Parad. 1. Cic.*

Tria sunt genera bonorum: maxima animi: secundum externa terra. *3. Tufc.*

Alia sunt in homine optanda, alia laudanda. Gratiæ opes, diuitiæ, ceteraque quæ fortuna dat, aut extrinsecus potius, non habent in se veram laudem: quæ debent virtutibus, sed tantum quod ipsa virtus in carum rerum ratione maxime cernitur. *2. de Orat.*

Nihil bonum, nisi quod honestum: nihil malum, nisi quod iniquum. *Cic. At. lib. 1. 10.*

Quicquid est quod bonum sit, id expetendum est: id expetendum, id certe approbandum: quod vero approbandum, acceptumque habendum. *5. Tufc.*

Non sunt dicenda bona illa, quibus abundanter feruntur. *Parad. 1.*

Bona non sunt, quæ quis habeat, & in se continentur. *Tufc.*

Nec bonum est aliud, quod aut cupias ardere, aut elteras in solentem. *4. Tufc.*

Diuitias, quia quibus, quamvis indignis, habere potest non numerat. *2. Tufc.*

Neque pecunie, neque recta magnifica, neque opes optanda, neque ea, quibus maxime astricti sunt, voluptatibus expendendis numeranda sunt: quippe homines istas res, ea desiderant maxime quibus abundant. *Parad.*

Non nascitur ex bono malum, non magis quam ad semen nata respondent, bona denegare non potest. *epist.*

Non est bonitas, pessimis esse meliorem. *Sen. 21.*

Boni paucis legibus indigent: non enim res ponuntur, sed contra, leges secundum res ipsas feruntur. *Demosthen.*

Probum esse res est multis pecunis virtus. *Demosthen.*

Bonum autem esse oportet, aut simulare. *Demosthen.*

Qui mala pro bonis rependit, ex eius domo non exit. *Nilus.*

At vero, si quis velit complicatam animi sui mediocritatem se ipse docebit: cum bonum virum esse, qui propter se sit, doceat nemini nisi læsitis iniuria. *Cic. 1. 3. de Off.*

Oi ἀγαθοὶ διὸς ἔσονται ἄριστοι, καὶ πρὸς πολλὰ ἐκείνων ἔσονται ἀγαθοὶ ἀπὸ τῆς αἰτίας, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐπιεικεῖς. *ibid.*

Boni possessio est, quæ haud facile inueniri potest: sed dudum e vita concesserit. Adeo obscura atque pallida, ut Lynceus vix dum inueniat. Sunt enim boni perpauci. *Timone.*

Vir bonus cito nec fieri nec intelligi potest. *ibid.*

postquam Phenix anno quingentesimo nascitur. Necesse est...

effugiunt impietatem, quamvis aras multo sanguine creuitaue- rint. Sen. l. 1. de benef. c. 6.

APHORISMATA.

bonum est difficile (inquit) est bonum esse. Dicente autem Pho-...

Bonorum inter malos latentium exempla: Noe cum domo sua inter filios Dei a filiabus hominum corruptos, & diluio abscortos...

PROFANA EXEMPLA.

Sytha moderatissimi, & abstinentes & suapte natura probi, quod Romani ac Graeci vix praecipis ac disciplina philosophorum...

HIEROGLYPHICA.

Egyptii Sacerdotes hominem ea modestia praeditum, vt facile eum aetas a perperam factis auertere, si indicare vellent, Tau- rum...

SIMILITUDINES.

Secur nec in victimis quidem, licet optimae sint, auroque pra-

PO

POLYANTHIA

non ineptum dicerent hieroglyphicum. Pomum enim nullum aliud fugacius, longissimamque decrepto bidui mora sit, cogatque se quam primum venditari. Pier Val. lib. 54. p. 526.

¶ APOLOGI SEV FABULÆ.

Grus & pauo.

Pauo contra gruem assistens, explicatis pennis suis: Quanta est, inquit, formositas mea, & deformitas tua! At grus subuolans: Quanta est, inquit, leuitas mea & tua tarditas.

Monet fabula, non esse ob aliquod bonum naturale superbiendum, neque contemnendum alterum cui fortasse multo maiora collata sunt. Ioach. Camer. lib. 1. feb. p. 208.

Origo Murorum.

Ea tempestate, qua dii & homines vna promissæque in terris vivere, vitradit Hesioidus, humanum genus defensionem & tutum ope præsidioque deorum, neque intra mœnia sese includebat, neque aliam protectionem quærebat. Pulsis diis hominum scelere, muris & fossis hi circumdauit, nunquam tamen muniti satis esse potuerunt. Ita quantum boni præsentibus diis accepissent recordati, mœnia sancta de memoria deorum & nominarunt & haberi voluerunt, ac ritus insuper ceremoniasque varias cultus diuini instituerunt: non tamen ita placatos reddere potuerunt, vt tam benignis vterentur quam antea vti fuissent.

Fabula docet, quod sine impensâ interdum bonum obtineatur, id amissum nullarum rerum impendio recuperari posse. Ioach. Camer. lib. 1. feb. p. 283.

¶ SCRIPTORES.

Aduersus illos qui affirmant eorum Bonorum, quæ in altera vita expectamus, fructu non nisi in cibo, ac potu fore, idque propterea, quod sacris in literis proditum, initio mundi hominem rebus suis in paradiso vitam sustinuisse, leg. Greg. Nyss. de opific. hominis, c. 19. p. 197.

Vide tit. Maiestas, Virtus, Probitas, Vir bonus.

Breuioloquium. Breuitas.

¶ DEFINITIO. ET ETYMOL.

Breuioloquium, Græce Ἐπιτομή λέγεται, ἢ Ἐπιτομή λέγεται, ἢ Breuioloquens. Et oppositum est multiloquio. Breuitas, quæ Græce Ἐπιτομή, ἢ Ἐπιτομή, ἢ Breuitas. Est autem breue proprie, quod longo opponitur. Hebraic. Kofser, breuitas à verbo Kafsar, decurtauit, abbreviauit, demersit cultro seu falce, abscedit. Hinc Ἐπιτομή abscondo, Ἐπιτομή gladiolus quo aliquid absconditur, Ἐπιτομή nouacula.

¶ POETICÆ SENTENTIÆ.

Horat. de arte Poetica.

Quicquid præcipies, esto breuis, se cito dicere Perceptant animi dociles, teneantque fideles.

Tercent. in And.

Quin tu sermo verbo dic, quid est quod me Velis?

Antonius in Paulino.

Esse enim comis breuitas: sic fama renatum

Pythagoram docuisse refert, cum multa loquaces

Ambigus fereret verberis: contra omnia solum

Est, respondere, vel non: o certè loquendi

Regula. Nam breuium nihil est nec plenus istis,

Quæ firmata probant aut infirmata reclinant.

Ibidem.

Nemo silens placuit, multi breuitate loquendi,

Horat. de Art. poet.

Decipimur specie rebus: breuis esse laboro,

Obscurus sio, sectantem leuia necus

Desiunt, animiq; professus grandia surgit.

Mich. Verinus.

Dostra leges quisquis fuerit breuitatis amator,

Inuenies lepidos, sed sine felle iocos.

Euripides.

Opus, istud sapientis est viri paucis

Plurima posse verba bene complecti.

Menander.

Impudentes sermones hoc solo iuuantur,

Si sunt breues & oportune preferantur.

Orationi breui multum inest sapientia.

Martial. 2.

Non sunt longa quibus nihil est, quod demere possis.

¶ PHILOSOPHICÆ SENTENTIÆ.

In omni negotio nihil adeo prospicere debes quam vt tutum seaturumq; sit, quod agis. Est autem tutius tacere, quam loqui. Cæterum iis dicendis quæ mente & ratione carent, super sedebis. Absit quoque nimietas in dicendo, & propriorum facinorum aut periculorum commemoratio. Non enim similiter, vt tibi mentionem de tuis periculis facere, sic & alius, quæ tibi contigerunt, audire iucundum est. Epi.

Ne multis verbis pauca comprehendas: sed penitus serm. 33.

¶ APOPHTHEGMATA.

Padaretus Lacon, vir bonus, cum in numerum necesse esset electus, abiit, fronte serena, Dis ages gratias laudibus Gratiarum habeo vobis dii, quod tot homines meliorum tati dedidisti. Brusl. l. c. 18. ex Plut.

Iamblichus, cum demum hominem bonum existimabat, qui perfectissimam actionem iuxta mentem conferuat, & participationem intelligibilis pulchritudinis ac essentia potentiaque Dei particeps est. Stob. serm. 2.

Apolonius Tyriacus, quum in iudicium ad Domitianum ceretur, apud quem accusatus fuerat, nec esse facilius elapsus: tantum vir bonus virtuti confidebat, vt cum diceret, Quo duceret? Ac dicente illo, Ad iudicium: Comproba ieci) dicitur sum? Brusl. l. c. 18.

Zeno Citricus, ad quemdam dicentem, breues esse sententias: Vera prædicas, inquit, oportet enim & syntactici fieri posse esse breues. Veritas multis verbis non egredietur: nemus paucis verbis comprehendat. Laert. l. 1. c. 1.

Epictetus. Philosophia summam Epictetus dubitare comprehendere solitus est: An xxi xxi id est, sufficit & dicitur prius admonet, vt mala quæ incurritur æquanimus: postea, vt à voluptatibus temperemus. Ita enim aduersis deiciamur, nec prosperis corrumpamur. Epict. cap. 19.

Plato Antisthenem, qui disserendo fuerat prolixior, ignorans quod orationis modus sit, non penes dicentem audientem. Laert. l. 3.

Isæus. Pythonis proditoris accusationem Isæus suppliciter aboluit: Coarguam Pythonem, inquit, proditoris Deo reddito, populo qui vixit, Philippo qui dimisit. Deus pronuntiauerat oraculo nisi talis esset: nec populum nisi talis fuisset: neque rex abisset, nisi eum cuius gratia non reperisset, aut rex è castris illum non dimisset. Isæus phisus.

Phocion in concione sedens seorsim, accessit quidam Videris cogitabundus, o Phocion: Recte quidem cogitabundus: Cogito enim, si quid quem detrahere his que dicitur apud Athenienses. Alii solliciti sunt, vt quam plurimum dicantur eloquentes esse, atque disertum. Illi diuere etiam rum vt quæ ad rem faciunt, verbis quam paucissimis reur. Plut. in apoph.

Demosthenes, de Phocione, quoties in concione surgeret ad amicos proximos dicere solebat, rationem curim surgere. Nam Phocion erat in dicendo breuis, sed lebar autem fere à Demosthene discurrere. Iustitiam in Phocione.

Apolodoros, dicebat optimos homines in dicendo esse linguaces autem, si tantum moleste caperent, quantum afficiunt, haud sane longos sermones habituros esse. Stob.

Epaminondas, in Spartanis, qui multa magna que curabant obiciebant: Hi nimirum fecerunt, inquit, vt breuius defuissent. Solebant Lacedæmonii de breui loquentes sed à Thebanis multis affectu calamitibus, multa dicere sunt, de illis conuerentes. Plut. in apoph.

Archidamus cum irrupisset in Arcadiam audio quodam Elei ferret auxilium, scripsit illis in hunc modum: Amiceis, Quies bona. Non potuit breuius & suadere, quod commodum: & minari malum, si quid perperam agerent. Deceat hæc breuioloquia & ducem & Laconem. Plut.

Cleomenes, pirata quidam cum prædam per Lacedæmoniam regionem fecisset, captus, & interrogatus cur id fecisset? ait, deerat mihi vnde viuere, & alius quoque daret, ad me coactus sum: qui habent: quæ nec ipse dabat, nec tunc Cui Cleomenes ait: Compendiosa tibi inest malitia. Expecta deestabatur hominis improbitatem, & laudabat expecta tionis breuitatem. Plut. in Laert.

Leo Eurycratides. F. cuidam de rebus haudquam in impetu loquenti. O hospes, inquit, re oportet non tunc vteris. Nihil oratione melius, si parce piamus linguarum. Plut. in Laco.

Lycurgus, interroganti, quam ob rem Lacedæmonii breuius viderent? Quoniam silentio est finitimum, inquit, de quo Anton. in Melisse parte 1. serm. 71. Max. serm. 2.

Lacedæmonij factis magis quam eloquentia pollicentur breuioloquia. Lacedæmoniorum factis magis quam eloquentia pollicentur breuioloquia, dicta est: quod Lacoem seu Lacedæmoniorum factis magis quam eloquentia pollicentur breuioloquia. Horum autem lepos in eo præcipue consistit, vt paucissimis verbis plurimum sententia compingatur: & ex, id est, non, totam occupans epistolam & non id est, aut super hunc. Epi. in adag. Plut. in apoph. 60. non extant breuioloquia Lacoem exempla, ad sui inuentionem perreclata.

At missam non transtulit ad vitalia telum: Sed summa in care baltheus arcuit, impositaq; Lamina squama, quae hinc faber addidit are.

In clamorosis. Ingentem inter litigandum aut disputandum Vociferationem indicabimus eo versiculo, quem de Neptuno scripsit Homerus: οσοσ τ' ἐπιμαχίονα πηλαγον δ' ἐκαχίδοι

Tantum Vociferans, quantum nouies deciesue Mille Siri clamare solent, qui praelia miscent. Idem carmen habetur Iliad. s. de Maris.

Si quem admonerimus ut proferat doloris aut odij causas, neque celet in animo: non illepide dixerimus illud ex primo Iliados lib. Εξωδ. α. μ. ν. ο. τ. ι. κ. λ. μ. ν. ο. π. ρ. σ. τ. υ. φ. ω.

Eloquitur, nec ceuato: quo nominus ambo. Absite clamor in colloquio aut lulu. Qui inhebit, in continuo colloquio temperari à vociferatione, accommodabit illud Homericum: Νῦν μὲν δ' ἀντιφώνησεν ἄλλος ἑσθλῆς

Nunc hilares canemus, & omnis clamor abesto, Qui obticeat. In eum qui metu attonitus aut suspensus admiratione racet, aut cui non est quod respondeat, quadrabit illud ex Iliad. g. Διὸς μὲν ἀντιφώνησεν ἄλλος ἑσθλῆς.

Illum corripuit stupor atq; infantia lingua. Lupus in fabula. Quoties prater expectationem interuenit is, de quo fuerat mērio. Wo man des Wolfs gedunckt; so ist er mit weit von dannen.

Qui parle du loup, en void la queue. Hec referatur ex Iliad. x. Οὐτὼ πῦρ ἐπέσθη τῶν, οὐτ' ἀεὶ ἔσθλοσ ἀνθρώπος. Idem adertur ipsi, non duntaxat sermone peracta.

Aperite simpliciterque loqui. Simpliciter & aperte diducros nos citraque ambages, significabimus hoc carmine. Οὐτὼ μὲν ἔσθλοσ, ἄλλοσ παρὰ τὸ ἐπιφώνησεν ἄλλος ἑσθλῆς.

Non facis re dissimulans decipere scitis. Festinus sermo. Vbi quis in consilio sermonem inducit admodum bilarem ac festinum, qui discutat omnem tristitiam, conuenit illud ex eodem libro, quod Homerus finxit de Helena, pharvacum immittente in conuinarum Cyathos, quod omnium ante altorum induceret obliuionem.

In uinum immisit mox pharvacum. Vnde biberunt Luctusq; bilisq; malique obliuia cunctis. HISTORICA EXEMPLA. ALEXANDRUS, veluti prouerbio breuioloquentiam uocant, siue quod Lacedaemoni factis magis, quam eloquentia praecelluerunt: siue quod in Apophthegmatis praecipue ualuerunt. Horum autem praecipua gratia, ut paucissimis uerbis plurimum sententiae complectantur. Erant in Adargis.

Homerus Menelao ceu Lacedaemonio argutam breuioloquentiam affingit: πᾶν μὲν ἔδρα δὲ μάλα λεγῆσ, id est: Pauca quidem, uerum plane argutissima. Laertius, ex auctoritate Aristagorae Milesii refert: Chiloni vni de septem peculiarem fuisse breuioloquentiam: vnde genus hoc dicendi Chilonium appellat.

Interpres Pindari breuioloquentiam tribuit quoque Argiuis, citans illud ex Vlyse furente Sophoclis, μὲν οὖν γὰρ ἀπὸ ἀλγῆσ συντίθεισ ἑκαχίδοσ, id est Argiua pauci multa fert oratio. De Pythagorae breuioloquentia haec refert Aulianus epist. 12. Ad Taulinum.

Est etenim comis breuitas: sic fama renatum Pythagoram docuisse refert, &c. Nemo silens placuit, multi breuitate loquendi.

num in bello. ciuili Pharnacem primo congressu vi-

quum in bello. ciuili Pharnacem primo congressu vi-

quum in bello. ciuili Pharnacem primo congressu vi-

quum in bello. ciuili Pharnacem primo congressu vi-

quum in bello. ciuili Pharnacem primo congressu vi-

quum in bello. ciuili Pharnacem primo congressu vi-

quum in bello. ciuili Pharnacem primo congressu vi-

quum in bello. ciuili Pharnacem primo congressu vi-

quum in bello. ciuili Pharnacem primo congressu vi-

quum in bello. ciuili Pharnacem primo congressu vi-

quum in bello. ciuili Pharnacem primo congressu vi-

quum in bello. ciuili Pharnacem primo congressu vi-

quum in bello. ciuili Pharnacem primo congressu vi-

quum in bello. ciuili Pharnacem primo congressu vi-

quum in bello. ciuili Pharnacem primo congressu vi-

quum in bello. ciuili Pharnacem primo congressu vi-

quum in bello. ciuili Pharnacem primo congressu vi-

quum in bello. ciuili Pharnacem primo congressu vi-

non ineptum dicerent hieroglyphicum. Pomum enim nullum aliud fugacius, longissimamque decrepto bidui mora sit, cogatque se quam primum venditari. Pier Val. lib. 54. p. 526.

¶ APOLOGI SEV FABULÆ.

Grus & pauo.

Pauo contra gruem assistens, explicatis pennis suis: Quanta est, inquit, formositas mea, & deformitas tua! At grus subuolans: Quanta est, inquit, leuitas mea & tua tarditas.

Monet fabula, non esse ob aliquod bonum naturale superbiendum, neque contemnendum alterum cui fortasse multo maiora collata sunt. Ioach. Camer. lib. 1. feb. p. 208.

Origo Murorum.

Ea tempestate, qua dii & homines vna promissæque in terris vivere, vitradit Hesioidus, humanum genus defensum & tutum ope præsidioque deorum, neque intra mœnia sese includebat, neque aliam protectionem quærebat. Pulsis diis hominum scelere, muris & fossis hi circumdauit, nunquam tamen muniti satis esse potuerunt. Ita quantum boni præsentibus diis accepissent recordati, mœnia sancta de memoria deorum & nominarunt & haberi voluerunt, ac ritus insuper ceremoniasque varias cultus diuini instituerunt: non tamen ita placatos reddere potuerunt, vt tam benignis vterentur quam antea vti fuissent.

Fabula docet, quod sine impensâ interdum bonum obtineatur, id amissum nullarum rerum impendio recuperari posse. Ioach. Camer. lib. 1. feb. p. 283.

¶ SCRIPTORES.

Aduersus illos qui affirmant eorum Bonorum, quæ in altera vita expectamus, fructu non nisi in cibo, ac potu fore, idque propterea, quod sacris in literis proditum, initio mundi hominem rebus suis in paradiso vitam sustentasse, leg. Greg. Nyss. de opific. hominis, c. 19. p. 197.

Vide tit. Maiestas, Virtus, Probitas, Vir bonus.

Breuioloquium. Breuitas.

¶ DEFINITIO. ET ETYMOL.

Breuioloquium, Græce Ἐπιτομή λέγεται, ἢ Ἐπιτομή λέγεται, ἢ Breuioloquens. Et oppositum est multiloquio. Breuitas, quæ Græce Ἐπιτομή, ἢ Ἐπιτομή, ἢ Breuitas. Est autem breue proprie, quod longo opponitur. Hebraic. Kofser, breuitas à verbo Kafsar, decurtauit, abbreviauit, demersit cultro seu falce, abscedit. Hinc Ἐπιτομή abscondo, Ἐπιτομή gladiolus quo aliquid absconditur, Ἐπιτομή nouacula.

¶ POETICÆ SENTENTIÆ.

Horat. de arte Poetica.

Quicquid præcipies, esto breuis, se cito dicere Perceptant animi dociles, teneantque fideles.

Terent. in And.

Quin tu sermo verbo dic, quid est quod me Velis?

Antonius in Paulino.

Esse enim comis breuitas: sic fama renatum Pythagoram docuisse refert, cum multi a loquace Ambiguis fererent verba: contra omnia solum Est, respondere, vel non: o certè loquendi Regula. Nam breuium nihil est nec plenus istis, Quæ firmata probant aut infirmata reclinant.

Ibidem.

Nemo silens placuit, multi breuitate loquendi, Horat. de Art. poet.

Decipimur specie rebus: breuis esse laboro,

Obscurus sio, sectantem leuia necus

Desiciunt, animiq; professus grandia surgit.

Mich. Verinus.

Dostra leges quisquis fuerit breuitatis amator,

Inuenies lepidos, sed sine felle iocos.

Euripides.

Opus, istud sapientis est viri pauca

Plurima posse verba bene complecti.

Menander.

Impudentes sermones hoc solo iuuantur,

Si sunt breues & oportune preferantur.

Orationi breui multum inest sapientia.

Martial. 2.

Non sunt longa quibus nihil est, quod demere possis.

¶ PHILOSOPHICÆ SENTENTIÆ.

In omni negotio nihil adeo prospicere debes quam vt tutum seaturumq; sit, quod agis. Est autem tutius tacere, quam loqui. Cæterum iis dicendis quæ mente & ratione carent, super sedebis. Absit quoque nimietas in dicendo, & propriorum facinorum aut periculorum commemoratio. Non enim similiter, vt tibi mentionem de tuis periculis facere, sic & alius, quæ tibi contigerunt, audire iucundum est. Epi. 11. 1. 1.

Ne multis verbis pauca comprehendas: sed penitus serm. 33.

¶ APOPHTHEGMATA.

Padaretus Lacon, vir bonus, cum in numerum necesse esset electus, abiit, fronte serena, Dis ages gratias laudibus Gratiâ habeo vobis dii, quod tot homines meliorum tati dedidisti. Brusl. l. c. 1. 8. ex Plut.

Iamblichus, cum deum hominem bonum existimabat, qui perfectissimam actionem iuxta mentem conferuat, & participationem intelligibilis pulchritudinis ac essentia potentiaque Dei particeps est. Stob. serm. 2.

Apolonius Tyanaeus, quum in iudicium ad Domitianum ceretur, apud quem accusatus fuerat, nec esse facilius elapsus: tantum vir bonus virtuti confidebat, vt cum diceret, Quo duceret? Ac dicente illo, Ad iudicium: Comperit ieci) dicitur sum? Brusl. l. c. 1. 8.

Zeno Citricus, ad quemdam dicentem, breues esse sententias: Vera prædicas, inquit, oportet enim & syntactici fieri posse esse breues. Veritas multis verbis non egredietur: nemus paucis verbis comprehendat. Laert. l. 1. 1.

Epictetus. Philosophia summam Epictetus dubitare comprehendere solitus est: An xxi xxi id est, sufficere & dicitur prius admonet, vt mala quæ incurritur æquanimus: postea, vt à voluptatibus temperemus. Ita enim aduersis deiciamur, nec prosperis corrumpamur. Epict. cap. 19.

Plato Antisthenem, qui differendo fuerat prolixior, ignorans quod orationis modus sit, non penes dicentem audientem. Laert. l. 3.

Isæus. Pythonis proditoris accusationem Isæus suppliciter aboluit: Coarguam Pythonem, inquit, proditorum Deo reddito, populo qui vixit, Philippo qui dimisit. Deus pronuntiauerat oraculo nisi talis esset: nec populum nisi talis fuisset: neque rex abisset, nisi eum cuius gratia non reperisset, aut rex è castris illum non dimisset. Isæus phisus.

Phocion in concione sedens seorsim, accessit quidam Videris cogitabundus, o Phocion: Recte quidem consistis: Cogito enim, si quid quem detrahere his que dicitur apud Athenienses. Alii solliciti sunt, vt quam plurimum dicantur eloquentes esse, atque disertum. Illi diuere etiam rum vt quæ ad rem faciunt, verbis quam paucissimis reur. Plut. in apoph.

Demosthenes, de Phocione, quoniam in concione surgere ad amicos proximos dicere solebat, rationem curim surgere. Nam Phocion erat in dicendo breui, sed lebar autem fere à Demosthene discurrere. Iustitiam in Phocione.

Apolodoros, dicebat optimos homines in dicendo esse linguaces autem, si tantum moleste caperent, quantum afficiunt, haud sane longos sermones habituros esse. Stob.

Epaminondas, in Spartanis, qui multa magna que curantibus obiciebant: Hi nimirum fecerunt, inquit, vt breuium defuissent. Solebant Lacedæmonii de breui loquentes sed à Thebanis multis affectu calamitatibus, multa dicere sunt, de illis conuerentes. Plut. in apoph.

Archidamus cum irrupisset in Arcadiam audio quodam Elei ferret auxilium, scripsit illis in hunc modum: Amice Elei, Quies bona. Non potuit breuius & suadere, quod commodum: & minari malum, si quid perperam agerent. Deceat hæc breuioloquia & ducem & Laconem. Plut.

Cleomenes, pirata quidam cum prædam per Lacedæmoniam regionem fecisset, captus, & interrogatus cur id fecisset? ait, deerat mihi vnde viuere, & alius quoque daret, ad me coactus sum: qui habent: quæ nec ipse dabat, nec Cui Cleomenes ait: Compendiosa tibi inest malitia. Expecta deestabatur hominis improbitatem, & laudabat expectat tionis breuitatem. Plut. in Laert.

Leo Eurycratides. F. cuidam de rebus haudquam in impetuitu loquenti. O hospes, inquit, re oportet ut tunc vteris. Nihil oratione melius, si parce piamus linguarum. Plut. in Laco.

Lycurgus, interroganti, quam ob rem Lacedæmonii breui vterentur? Quoniam silentio est finitimum, inquit, de Anton. in Melisse parte 1. serm. 71. Max. serm. 2.

Lacedæmonij factis magis quam eloquentia pollebant breuioloquia. Lacedæmoniorum factis magis quam eloquentia pollebant breuioloquia. Lacedæmoniorum factis magis quam eloquentia pollebant breuioloquia. Lacedæmoniorum factis magis quam eloquentia pollebant breuioloquia.

Lacedæmonij factis magis quam eloquentia pollebant breuioloquia. Lacedæmoniorum factis magis quam eloquentia pollebant breuioloquia. Lacedæmoniorum factis magis quam eloquentia pollebant breuioloquia. Lacedæmoniorum factis magis quam eloquentia pollebant breuioloquia.

Lacedæmonij factis magis quam eloquentia pollebant breuioloquia. Lacedæmoniorum factis magis quam eloquentia pollebant breuioloquia. Lacedæmoniorum factis magis quam eloquentia pollebant breuioloquia. Lacedæmoniorum factis magis quam eloquentia pollebant breuioloquia.

At missam non transtulit ad vitalia telum: Sed summa in care baltheus arcuit, impositaq; Lamina squama, quae hinc faber addidit are.

In clamorosis. Ingentem inter litigandum aut disputandum Vociferationem indicabimus eo versiculo, quem de Neptuno scripsit Homerus: οσοσ τ' ἐπιμαχίονα πηλαγον δ' ἐκαχίδοι

Tantum Vociferans, quantum nouies deciesue Mille Siri clamare solent, qui praelia miscent. Idem carmen habetur Iliad. s. de Maris.

Si quem admonerimus ut proferat doloris aut odij causas, neque celet in animo: non illepide dixerimus illud ex primo Iliados lib. Εξωδ. α. μ. ν. ο. τ. ι. κ. λ. μ. ν. ο. π. ρ. σ. τ. υ. φ. ω.

Eloquitur, nec ceuato: quo nominus ambo. Absite clamor in colloquio aut lulu. Qui inhebit, in continuo colloquio temperari à vociferatione, accommodabit illud Homericum: Νῦν μὲν δ' ἀντιφώνησεν ἄλλος ἄλλος

Nunc hilares canemus, & omnis clamor abesto, Qui obticeat. In eum qui metu attonitus aut suspensus admiratione racet, aut cui non est quod respondeat, quadrabit illud ex Iliad. g. Διὸς μὲν ἀντιφώνησεν ἄλλος ἄλλος.

Illum corripuit stupor atq; infantia lingua. Lupus in fabula. Quoties prater expectationem interuenit is, de quo fuerat mērio. Wo man des Wolfs gedunckt; so ist er mit weit von dannen.

Qui parle du loup, en void la queue. Hec referatur ex Iliad. x. Οὐτὼ πῦρ ἐπέθοι τῶσ, οὐτ' ἀεὶ ἔρδοι ἀνθρώποι. Lumg, aderant ipsi, non dum sermone peracta. Aperte simpliciterque loqui.

Simpliciter & aperte diducros nos citraque ambages, significabimus hoc carmine. Οὐκ ἐστὶν ἄλλοι, ἄλλοι παρὰ τὸν νόμον παρὰ τὸν νόμον, ἀπὸ τῆς ἰσθμῆς.

Non facis re dissimulans decipere scitis. Festinus sermo. Vbi quis in consilio sermonem inducit admodum bilarem ac festinum, qui discutat omnem tristitiam, conuenit illud ex eodem libro, quod Homerus finxit de Helena, pharvacum immittente in conuiuiarum Cyathos, quod omnium ante altorum induceret obliuionem.

In uinum immisit mox pharvacum. Vnde biberunt Luctusq; bilisq; malique obliuia cunctis. Αἰτίη ἐστὶν ἐπὶ τοῖσιν ἑσθὲς φάρμακον, ἵδρι τῶσιν Νῆπιος τ' ἀχολοῖ τ' ἄλλοι τ' ἐπιθῆναι ὑπὸ τῶσιν.

Historica exempla. Lacedaemoni factis magis, quam eloquentia praecelluerunt: siue quod in Apophthegmatis praecipue valuerunt. Horum autem praecipua gratia, ut paucissimis verbis plurimum sententiae complectantur. Erat in Adargis.

Homerus Menelao ceu Lacedaemonio argutam breuioloquentiam affingit: πᾶν ἐν μὲν ἄλλοι μάλιστ' ἄλλοι, id est: Pauca quidem, verum plane argutissima. Laertius, ex auctoritate Aristagorae Milesii refert: Chiloni vni de septem peculiarem fuisse breuioloquentiam: vnde genus hoc dicendi Chilonium appellat.

Interpres Pindari breuioloquentiam tribuit quoque Argiuis, citans illud ex Vlysse furente Sophoclis, μὲν οὖν γὰρ ἀπὸ τῆς συντήρας ἑκαχίδος, id est Argiua pauci multa fert oratio. De Pythagorae breuioloquentia haec refert Aulianus epist. 12. Ad Taulinum.

Est etenim comis breuitas: sic fama renatum Pythagoram docuisse refert, &c. Nemo illens placuit, multi breuitate loquendi.

num in bello. ciuili Pharnacem primo congressu vi-

breuitate ad suos scripsit: Veni, vidi, vici. Plutar. in

infirmum Siciliam pro Theodoro Arrium praefectum infi-

infirmum Theodorus Tarlentis fuit, quid tibi videtur? lecto

breuitate quam, videtur. Plut. in apoph.

SIMILITVDINES. Imo potius iam silendum est, quod necesse sit in im-

breuitate silendum est, quod necesse sit in im-

breuitate silendum est, quod necesse sit in im-

breuitate silendum est, quod necesse sit in im-

breuitate silendum est, quod necesse sit in im-

breuitate silendum est, quod necesse sit in im-

breuitate silendum est, quod necesse sit in im-

breuitate silendum est, quod necesse sit in im-

breuitate silendum est, quod necesse sit in im-

breuitate silendum est, quod necesse sit in im-

breuitate silendum est, quod necesse sit in im-

breuitate silendum est, quod necesse sit in im-

breuitate silendum est, quod necesse sit in im-

